ԱՌՋԵՌ՛Ն

Դ Ի Ց Ա Բ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

ԱՌՋԵՌՆ

ԴԻՑԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՄ

ԱՌԱՍՊԵԼԱԽԱՌՆ ՎԷՊՔ

ԶԴԻՑ ԵՒ ԶԴԻՒՑԱԶԱՆՑ

ՀԱՄԱՌՕՏԵԱԼ

Ի Հ. ԵԴՈՒԱՐԴԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏԷ
ՀԻՒՐՄԻՒԶԵԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

A 1/15032

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՍՈՒՐԲՆ ՂԱԶԱՐ

1867

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Քանզի առասպելք ոչ այլ ինչ են՝ բայց պատմութիւն հեթանոսական մոլորութեանցն · հմտութիւն այնոցիկ 'ի վերայ այլոց օգտութեանց այնու մանաւանդ կարևոր է հաւատացելոցս, զի յորդորիմք նովաւ գոհանալ զտեառնէ, որ 'ի խաւարէ անտի ած զմեզ յիւր սքանչելի լոյսն ։ Զի 'ի տեսանել անդ եթէ որպէս ազգք՝ որոց հռչակ համբաւոյ իմաստութեանն և գիտութեանց ելից զտիեզերս, հանդերձ ամենայն իմաստութեամբն իւրեանց և գիտութեամբք կոյրն կաշկանդեալք յանտեղի և 'ի մոլեկան մոլորութիւնս, ևս քան զևս խելամուտ լինիցիմք մեծութեան շնորհացն Աստուծոյ՝ որ առ մեզ եղաւ ։ Եւ ոչ այսչափ միայն, այլ և զսրբոյ Լուսաւորչին մերոյ՝ յոյր ձեռն ընկալաք զշնորհսն, և զորոց զհանդեանց և զվարդանանցն քաջաց՝ որք արեամբն իւրեանց անկորուստ աւանդեցին՝ մեզ զայն, զնոցա զերախտիսն քաջ ևս առաւել 'ի միտ առեալ՝ զարժանին նոցա մատուսցուք շնորհակալութիւն ։

Այսու օրինակաւ, որ յետնորդն համարի և մնալ իսկ 'ի գիտութիւնս, 'ի կարգս կարևոր հմտութեանց ընտանացեալ կալցի զտեղի. և մեք երկասիրութեամբս այսուիկ ոչ զանպատեհս ինչ արօրագիր արարեալ գտցուք:

ԱՌՁԵՌՆ

ԴԻՑԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Յաղագս աստուածոց առ հասարակ.

Հ. Զինչ են աստուածքն.

Պ. Կեղծիք կամ յօդուածոյ վէպք դից, որ և դիցաբանութիւն կոչի.

Հ. Ուստի՞ սկիզբն առին առասպելքն.

Պ. Յանցից երևելեաց՝ որ անցին յետ ջրհեղեղին յառաջին դարս, 'ի ցրուել որդւոց Նոյի յայլ և այլ կողմանս երկրի. Զի թէպէտ և պատմութիւնք անցիցս այսոցիկ խառնեալ իցեն բազմապատիկ առասպելօք և հատուկտորք և այլակերպեալք, այլ զհետս ճշմարտութեանն բերեն յինքեանս. որպէս նախնի հարք եկեղեցւոյ Որոգինէս, Լակտանտիոս, Առնոբիոս և սուրբն Օգոստինոս ցուցին

ընդդէմ գիտապաշտից. զի բազմագոյնք ՚ի դից նոցա էին մարդիկ արութեամբ կամ չարութեամբ ականաւորք լեալ. Վասն որոյ դեւկալիոնեան ջրհեղեղն ոչ այլ ինչ էր, բայց նոյեանն այլակերպեալ. և պատերազմն հսկայից իջելոց յերկնից ոչ այլ ինչ, բայց հետք յանդգնութեան աշտարակաշինողացն. ըստ սմին օրինակի և այլքն.

Հ. Եւ քանզի առասպելաց և գիտապաշտութեան այդքան կարևոր կցորդութիւն է ընդ միմեանս, ցոյց ինձ ուստի՞ սկիզբն էառ և զարգացումն գիտապաշտութեան.

Պ. Սկզբնապատճառք գիտապաշտութեան եղեն տգիտութիւն, ապականութիւն բնութեան և սնափառութիւն.

Հ. Մեկնեա ինձ ո՞րպէս գիտապաշտութիւն սկիզբն էառ ՚ի տգիտութենէ.

Պ. Քանզի ՚ի մոռանալ մարդկան զԱստուած արարիչ իւրեանց, դարձուցին զպաշտօն նորա յարարածս՝ յարեգակն, ՚ի լուսին, յաստեղս, և ՚ի նմանիս իւրեանց՝ ի մարդիկ. որպէս իմաստունն ասէ.
« Զի ընդունայն էին ամենայն մարդիկ
» բնութեամբ՝ յորս էր աստուածանգիտու-
» թիւն, և յերևելի բարութեանցն ոչ կա-
« րացին գիտել զայն որ էրն, այլ կամ
» զհուր կամ զհողմ կամ զլուսաւորս
» երկնաւորս աստուածս համարեցան ».
Եւ որպէս ոմն յարդի իմաստնոց ասէ.

« Այնպէս մոռացան մարդիկ զաստուած » ստեղծիչ իւրեանց, զի կամեցան ստեղ_ » ծանել աստուածս իւրեանց »։

Հ. Ուր ապականութիւն բարուց որպէս պատճառք եղև կռապաշտութեան.

Պ. Ոչ կարելով ապականելոցն բարուք համարձակ զախտս իւրեանց պաշտել, հնարեցան օրինակաւ դիցն բարեբել զախտսն. Նմին իրի եթէ 'ի մեծուհեաց որ յանօրէն երկունս ըմբռնէր, առ 'ի ծածկելոյ զամօթն՝ տարփաւոր իւր զոք 'ի դիցն հռչակէր։ Այսպէս Դանայէ պատճառեցաւ հրապուրեալ 'ի Դիոսէ, և այսպէս Դիոս մծղնեայ, Արէս շնացող, Հերմէս գող, և այլք 'ի դից այլոց անօրէնութեանց ծանուցան գործունեայք։

Հ. Ուր որպէս սնափառութիւն պատճառք եղև դիցապաշտութեան.

Պ. Զի որ երևելի որ էր արութեամբք կամ բարերար ազգի մարդկան, կամ արուեստից ինչ գտակ, 'ի կարգս դիցն դասէր. որպէս Ասկղեպիոս վասն ճարտար բժշկութեանն որդի Ապողոնի համարեցաւ. և քաջք 'ի պատերազմողաց որդիք Արիսի համարէին. և այսպէս տակաւ դիցն և դիւցազանց յաճախէր բազմութիւն։

Հ. Ո՞ւր սկիզբն կալաւ կռապաշտութիւն.

Պ. Յեգիպտոս և 'ի Փիւնիկէ, ուր որդիք Քամայ Մեստրեմ և Քանան տի_

րեալ, կոչեցին զաշխարհն յանուն իւրեանց։ Եւ յայտ է 'ի սուրբ գրոց, զի յԵգիպտոս յաճախէին մոգք և իղձք և երազահանք՝ պաշտօնեայք կռապաշտութեան. և Մովսէսի իսկ գիտութիւնն և զօրէնս բազմապատիկս ոչ առ այլ ինչ երևի սահմանեալ Հրէից, բայց առ 'ի զգուշացուցանելոյ զնոսա 'ի սնոտի պաշտամանց եգիպտացւոցն։

Հ. Ապա զիա՞րդ համարի Նինոս սկիզբըն կռապաշտութեան.

Պ. Նինոս զատուածական պաշտօնն որ վաղ ուրեմն և յառաջ քան զնա ընծայէր զօրութեանց երկնից և անասնոց, ետ ընծայել զայն և մարդոյ, աստուածացուցանելով զհայր իւր զԲէլ, կանգնեալ նմա մեհեան յամի արարչութեան 1945։

Հ. Եւ ո՞րպէս տարածեցաւ կռապաշտութիւն ընդ աշխարհ.

Պ. Յեգիպտոսէ և 'ի փիւնիկեայ անց յարեւելս սերեալ յորդիս Սեմայ, և ապա յարեւմուտս յորդիս Յաբեթի. Եղլադա, ուր գաղթականք փիւնիկեցիք ածին զայն, պայծառացոյց զայն և մատոյց համայնեցուց. իսկ սոքա կանգնեցին զամենադիցն մեհեան, և ժողովեցին անդր զամենայն ազգաց և զաշխարհաց զդիս, և անտի պաշտօն նոցա ընդ հռոմէական իշխանութեանն եհաս մինչև 'ի ծագս երկրի։ Եւ այնչափ յաճախեցին առ նոսա դիք,

մինչև Վառրոնի մեծի՝ հեթանոսաց աս-տուածաբանին՝ հաստուցանել զթիւ նո-ցա մինչև ցերեքհազար։ Քանզի ամե-նայն կողմանց աշխարհի և ամենայն այլ և այլ կերից մարդկան և ախտից կենացս զիս խնամակալս կանգնեցին. մինչև Յոր-նաղի տալ հեծել Ատլասայ ընդ բեռամբ երկնից, վասն բնակելոց անդ ամբոխի դիցն։

Հ. Եւ ո՞ յայսքան բազմութենէ դից համարէր հզօրագոյն առ հեթանոս.

Պ. Բախտն մեծագոյն դից ամենեցուն, զոր համարէին տնօրէն ամենայնի ըստ անհրաժեշտ իմն հարկի, և Դիոսի իսկ հարկ էր տեղի տալ հրամանաց նորա։ Եւ կոչէին զնա ճակատագիր, և էր նո-րա սահմանեալ պաշտօն, և նկարէր 'ի ձեռին նորա սափոր՝ բերելով զբախտս երկրածնաց, և մատեան դարձեալ 'ի ձե-ռին նորա, յորում էին գրեալ հանդեր-ձեալքն։ Բայց զրօշեալ ոչ ուրեք երբէք կանգնեցաւ նմա։

Հ. Եւ զինչ շահ յառասպելացդ հմտու-թենէ.

Պ. Մեծամեծք և բազմապատիկ։ Նախ զի սորօք 'ի միտ առնումք յոր խաւար ան-կեալ գնէին ազգք, և յորպիսի անդունդս մոլորութեան աստուածանգիտութեամբն դահավիժեալք։ Երկրորդ՝ զի առանց այսր հմտութեան անհնար է իմանալ զբանս նախնի մատենագրաց յունաց և հռոմա-

յեցուց։ Երրորդ՝ զի և ոչ զհանճարեղ զիւրս նախնի անդրիադործայն և նկարչաց մարթ է 'ի միտ առնուլ առ 'ի յօգուտ, առանց այսր հմտութեան։ Եւ չորրորդ՝ զի ճշմարտութիւնք կարևորք 'ի նորա ծածկեալ կան։ Որպէս Տանտացեայ և Հոմերեայց իսկն դչարութիւն ապահութեան յայտ առնեն. Նարկիսեայն զյիմար անձնասիրութիւն անձնասիրացն. անգեղն որ զլեարդ Պրոմեթեայ կեղեքէր, զտառապանս խղճի մտաց անօրինացն. Մեդուսայն, որոյ տեսիլ ևեթ վիմատանէր զամենայն, զկիրս ախտից՝ որ անզգայ զախտաւորն առնեն։ Այն զի և բազմագոյնք յառասպելացս, որպէս յառաջագոյն ասացաք, ոչ միայն օրինակս բերեն յընթեանս զճշմարտութիւն, այլ և աւանդութիւնք կարևոր անցից 'ի նոսա ծածկեալ կան. որպէս Փետոնի իւրն՝ ոչ միայն զյօռութիւն փառամոլութեան ցուցանեն, այլ և զԿորխայ փառամոլութիւնն և զպատուհաս նորա. և իւր Նիսոսի զՍամփսոնի, են։

Հ. Իմաստնոյն հեթանոսաց զինչ կարծիք էին զդից.

Պ. Բազմագոյնք 'ի նոցանէ եղջերուաքաղս իմն համարէին զդիս, և սնոտի զպաշտամունս նոցա։ Սոկրատ վասն համարձակ զդիսն արհամարհելոյ 'ի մահ մատնեցաւ. Կիկերոն յայտնի իսկ ծաղր առնէ զնոսա, և որ յաղագս բնութեան

գիցն գիրք նորա վասն այնորիկ իսկ գա-ղափարանցն. Ղուկիանոս և Սենեկա ծիծաղին զաստուածովքն. իսկ Պղատոն զմիոյն Աստուծոյ ճառս այնպիսի մեծամա-յելուչս յօրինէ, զի ասեմք 'ի սրբոց հարց համարին 'ի Մովսիսի գրոցն առեալ նո-րա զբանսն. և Կալլիմաքոս և Յորնաղ և այլք արհամարհեն զգրաշհեղեղ պաշ-տամունսն. Այլ սորա այսպիսիք կացին և մնացին 'ի սուտ կրօնսն, կէսք առ 'ի դիւ-րութիւն ապականելոյ բնութեանն, և կէսք առ ահի կորուսանելոյ զկեանսն.

Հ. Զինչ դասակարգութիւն էր 'ի դիսն հեթանոսաց.

Պ. Քառական դասակարգութիւնս հա-մարէին հեթանոսք 'ի դիսն. այս ինքն են նախ դիք մեծից ազգաց՝ որ առ ամե-նայն ազինս պաշտէին, որպէս Դիոս, Հերայ, Պոսիդոն, Պղուտոն, և այլք· Եր-կրորդ՝ դիք սակաւաւոր ազգաց՝ որոց ոչ էր յերկինս բնակութիւն նոցա, այլ հա-մարէին երկրաբնակ դիք. որպէս Պան, Պոմոնա, Փլորա, և այլն: Երրորդ՝ կիս-աստուածք, որք յումմէրէ 'ի դիցն անմահից և 'ի կնոջէ մահկանացուէ, կամ 'ի հօրէ մահկանացուէ և 'ի մօրէ աստուածուհւոյ համարէին ծնեալ. որպէս Հերակղէսն և Ասկղեպիոս և Կաստոր և Պողիդեւկէս, և այլն: Ընդ սոսա էին 'ի համարի և դիւ-ցազունքն երկրածին անուանեալ դիք, որք արութեամբքն իւրեանց և վաստա-

կալ 'ի կարգս դիցն անմահից դասէին։ Իսկ չորրորդ կարգ դից էին առաքինութիւնք, որպէս հաւատարմութիւն, միաբանութիւն, աղքատութիւն, եւն։

Առաջինքն, այսինքն են դիք վեհագոյնք էին քսան. յերկոտասանիցն 'ի նոցանէ գումարէր գերագոյն կաճառ դիցն, որոյ կաճառորդք էին Դիոս, Հերա, Պիսիդոն, Դեմետրէ, Հերմէս, Աթենաս, Եստա, Ապողոն, Արտեմիս, Արէս, Աստղիկ եւ Եփեստոս. եւ կոչէին սորա դիք համաձայնք։ Իսկ այլքն ութերին կոչէին տարաձայն դիք, այսինքն են Կռոնոս, Գէ, Արեգակն, Դժոխք. Դիոնիս, Երկիր, եւ Լուսին. որոց ոչ էր մուտ 'ի կաճառ անդր։

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳ

ՋՎԵՀԻՑ ԱՍՏՈՒԱԾՈՑ

ԳԼՈՒԽ Բ

Կռոնոս, Տիտան, Յանոս, Կիւբելէ, Վեստա, Դեմետրէ.

Հ. Ո՞ էր Կռոնոս.

Պ. Կռոնոս ըստ Յունաց, Սատուրնոս ըստ լատինացւոց, և ըստ Պարսից Զրուան, էր որդի Ուրանոսի և Վեստայ այսինքն է երկնի և երկրի, երիցագունից ժամանակաց քան զամենայն դիս. և թարգմանի ժամանակ: Սա զանդրանկութիւն եղբօրն իւրոյ Տիտանայ ըստ ըղձից մօրն կալաւ յանձն առնել չապրեցուցանել յորդւոց իւրոց զաւակ արու. վասն որոյ ընդ ծնանել նոցա կլանէր զնոսա: Բայց Կիւբելէ կին նորա ՚ի ծնանելն զԴիոս և զՀերա, վէմ՝ առաջի առն իւրոյ եդ և փոխանակ մանկանցն ծնելոց՝ ՚ի կլանել, և կեցոյց զնոսա:

Հ. Որպիսի՞ ինչ առասպելք յօդին զԿռոնեայ.

Պ. Տիտանայ տեսանելով զորդիս իւր

անժառանգեալ 'ի թագաւորութենէ, եւ պատերազմ ընդ եղբօրն, և արգել փակեաց զնա ընդ Կիւրեղեայ 'ի բանտ, մինչև Դիոսի յորդունս հասեալ ազատեաց զնոսա 'ի բանտէն։ Բայց երկուցեալ զի մի գուցէ զեղծիցի հայր իւր ազատութեամբն, և ընկենուցու զինքն յաթոռոյ, հալածեաց զնա յերկնից, և նա ամրացեալ 'ի Լատիոն, անդ թագաւորեաց։ Եւ ժամանակ թագաւորութեան նորա անդ կոչի Ոսկեղինիկ դար, քանի մարդիկ ժամանակին կէին յանմեղութեան, և երկիր առանց մշակութեան բերէր զամենայն պիտոյս կենաց մարդկան։ Իսկ դարք որ զհետ այնորիկ յաջորդեցին՝ կոչին արծաթի և պղնձի և երկաթի, մինչ 'ի փաթարս նկրտելով մարդկան։

Հ. Ո՞ 'ի Լատիոն յառաջ քան զԿռոնոս թագաւորէր.

Պ. Յանոս, որ և հիւրընկալեացն ըզԿռոնոս։ Եւ սա եւ նմա փոխարէն գերաշխարհիկ իմաստութիւն գիտել զհանդերձեալս և անմոռաց 'ի մտի ունել զանցեալս։ Վասն որոյ երկդիմի նկարագրի Յանոս. և գաւազան 'ի միում ձեռին, զի խնամակալ է ճանապարհաց. և բանալի 'ի միւսում, զի նա հնարեցաւ ըզդրունս։ Նուման Պոմպիլիոս կառոյց նմա մեհեան պղնձի, որոյ դրունք 'ի ժամանակս պատերազմի բաց կային, և 'ի խաղաղութեան փակ։ Յանուն Յանոսի կոչեցաւ

առաջին ամիս տարւոյ Յանուար կամ Յունուար՝ իբր դուռն տարւոյ. և 'ի մեհենի նորա երկոտասան բագինք էին, ըստ երկոտասան ամսոց տարւոյն։

Հ. Ո՞րպէս նկարագրի Կիւբեղէ.

Պ. Կիւբեղէ կամ Ռէա կին Կռոնոսի, և մայր բազմագունից 'ի դիցն, վասն որոյ և ամենամայր անուանեալ, նկարագրի բազմեալ 'ի կառս լծեալս յառիւծուց, և պսակ աշտարակաձև 'ի գլուխ նորա։

Հ. Եւ ո՞րպէս նկարագրի Վեստա.

Պ. Վեստա մայր Կռոնոսի, անուանեալն Պրիսկա այսինքն երէց՝ առ 'ի զանազանելոյ 'ի կրտսերոյն որ էր դուստր Կռոնոսի, նկարագրի սկուտեղ կամ թըմբուկ 'ի ձեռին։

Հ. Ո՞ր իցեն Վեստայ կուսանքն, և յումմէ՞ ունիցին զկոչումն.

Պ. Նումայի Պոմպիլեայ բագին կանգնեալ զատերն Կռոնոսի Վեստայ, պաշտօնեայս բագնից կացոյց եօթն կուսանս պահել անշէջ զհուրն՝ որ 'ի բագնին վառէր հանապազ, և համարէր յարեգակնէ լուցեալ։ Թշուառութեան մեծի համարէր զուժկան շիջումն հրոյն այնորիկ. և դադարէին 'ի շիջանել հրոյն ամենայն հրապարակական գործք՝ մինչև քուէին յանցանքն։ Որ որ 'ի կուսանաց անտի դրժէր ուխտի կուսութեանն, կենդանւոյն թաղէր։ Զամս տասն վարժէին նորա 'ի գործս պաշտամանն, և նոյնչափ ամս կային

Ա/15832

'ի պաշտամանն, և այլ ևս ամս տասն վարժապետք նորընծայելոյն կացեալ, ապա ազատք լինէին 'ի քրմութենէն։

Հ. Որպիսի՞ ինչ արարեալս ուսոյց Դեմետրէ մարդկան.

Պ. Դեմետրէ դուստր Կռոնոսի և Կիւբեղեայ ուսոյց մարդկան զերկրագործութիւն, նախ առաջին վարժապետելով յԵլևսիս. վասն որոյ տօնք նորա անուն սկիզբըն կալեալ՝ Ելևսինեանք կոչին։ Կոչին և օրինաբերք, զի նա զմարդիկ յօրէնս և 'ի քաղաքականութիւն՝ 'ի վայրենութենէ էած, և զցորեան ընդ վայրի կաղնոյ ետ նոցա 'ի կերակուր։

Հ. Ո՞րպէս նկարագրի Դեմետրէ.

Պ. Մանգաղ 'ի միում ձեռին, և հասկք ցորենոյ 'ի միւսում, և պսակ դարձեալ 'ի հասկաց 'ի գլուխ նորա։ Դարձեալ և յարձանս ուրեք նկարագրի նա բազմեալ 'ի կառս լծեալ յօձից, բերելով ջահս 'ի ձեռին։

ԳԼՈՒԽ Գ.

Դիոս, Ամալթէա, Տիտանեանք, Պրոմեթէոս, Հերա, Յով և Արգոս, Իրիս.

Հ. Ո՞վ էր Դիոս.

Պ. Դիոս որ և Զևս բստ Հելլենացւոց, Արամազդ բստ մեզ, Ներբովթ բստ քու-շացւոց, Բէլ բստ բաբելացւոց, Բահաղ-բստ փղշտացւոց, Որմիզդ բստ Պարսկաց, և Յովիս բստ լատինացւոց, համարէր մեծ քան զամենայն դիս և հայր անմահից և մահկանացուաց: Էր նա որդի Կռո-նոսի և Կիւբելեայ. և հալածեալ յեր-կնից զհայր իւր, տիրեաց ընդ տիեզերս ամենայն, բաժանեալ զայն ընդ երկուս եղբարս իւր, Պիսիդոնի տալով զծով, և Պղուտոնի զանդնդարամետս, և զերկինս կալեալ 'ի բնակութիւն իւր:

Հ. Բաժանումն տիեզերաց ընդ երե-սին որդիս Կռոնոսի յի՞նչ ունի ակնար-կութիւն.

Պ. Ի բաժանումն երկրի ընդ երեսին որդիս Նոյի՝ Քանզի Քամ՝ կալաւ զԱ-փրիկէ. և ահա էր յԵգիպտոս Դիոսու-պօլիս քաղաք նուիրեալ Դիոսի, և զերա-հռչակեալն յԱփրիկէ Ամմոնեանն Դիոս զանուանն իսկ բերէ զՔամայ, զոր այլք

յազգաց հնչեն համ։ Յաբեթ կոչաւ զկրդ-գիս և զծովեզերեայս և զԱրշիպեղագոս. և զինչ աւելի քան զայս նմանութիւն ընդ ծովակային Պիսիդեայ։ Իսկ Սեմայ անկաւ բաժին Ասիա, ուր քաղաքք բազումք այրեցան՝ զգժոխոց բերելով զօրինակ զբաժնին Պղատոնի։

Հ. Ո՞րպէս նկարագրի Դիոս.

Պ. Բազմեալ 'ի գահոյս՝ զաւազան արքունի 'ի միում՛ ձեռին, և շանթք 'ի միւսումն, և առ ոտիւք նորա արծուի թեւատարած։

Հ. Զինչ են ամաղթեղջերն առասպելք.

Պ. Կիւրեղեայ զայծ 'ի Կռոնոսէ տալով սնուցանել 'ի Կրետէ զԴիոս սնուցութեամբ Ամաղթեայ այծուն, կացոյց ապա Դիոս զայծն զայն յերկինս, և զմի յեղջերաց նորա պարգևեաց յաւերժհարսանց խնամակալաց մանկութեան իւրոյ, և ետ նոցա զօրութիւն յառաջ ածելոյ յեղջերէ անտի զամենայն որ ինչ ցանկալի էր նոցա. վասն որոյ նշանակ առատութեան նկարի ամաղթեղջիւրն։ Եւ մօրթով այծուն պատեաց զվահան իւր, զոր ապա պարգևեաց զայն Աթենասայ, որ և կոչէրն Եգիս՝ այսինքն է այծենապատ։ Ի վահան անդր ագուցաւ ապա օձապատ կառափն Մեդուսայ սպանելոյ 'ի Պերսէոսէ, որով ահաւորագոյն լեալ՝ զահատղս միմատատէր։

Հ. Զինչ է Տիտանանց պատերազմն.

Պ. Տիտանայ յուսահատեալ 'ի տիրել որդւոց Կռոնոսի ընդ տիեզերս, յարոյց ընդդէմ Դիոսի զՀսկայս 'ի պատերազմ։ Սոքա լերինս 'ի վերայ լերանց ամբարձեալ, փորձեցան վերելանել յերկինս. այլ ամբահարեալ զնոսա Դիոսի տապալեաց յանդունդս։

Հ. Ո՞ էր Պրոմեթէոս.

Պ. Մի 'ի Տիտանանց, որ անդրիս մարդկան ստեղծ. և գողացեալ հուր յերկնից՝ կենդանացոյց նովաւ զանդրիսն։ Ընդ որ ցասուցեալ Դիոսի, ետ կապել զնա Հեփեստեայ 'ի Կովկասու լերին, ուր կեղերէր անգղ զլեարդ նորա և ճարակէր. և լերդոյն հանապազօր աճելով, մշտնջենաւոր կրէր նա զտանջանսն։ Իմաստք առասպելիս են, զի Պրոմեթէոս իմաստուն էր, և զանասնաբարոյս և դյոյժ անըրդգամս 'ի մարդկութիւն և 'ի գիտութիւն փոխակերպէր։

Հ. Ո՞ էր Լիկայոն.

Պ. Արքայ արկադացւոց անողորմ և մարդախոշոշ, որ զամենայն անցաւորս ընդ երկիր իւր՝ տայր սպանանել։ Առ սմա աղաւ Դիոս, և թագաւորն յանդէտս լեալ՝ կամեցաւ փորձել զամենագիտութիւն նորա, և եդ առաջի նորա խորտիկ 'ի մարմնոյ հիւրոցն սպանելոց։ Բայց Դիոս եհար մաշեաց զտուն նորա շանթիւք, և զնա փոխեաց 'ի գայլ. վասն որոյ կոչի նա Լիկայոն 'ի յունական բառէս լիգոս, այս ինքն է գայլ։

Հ. Ո՞վ էր Հերա.

Պ. Հերա կամ ըստ լատինացւոց Յունոն, էր դուստր Կռոնոսի, քոյր Դիոսի և մի 'ի կանանց նորա, որ ծնաւ նմա զՀէբէ խնամակալ մանկուոյ և մատռուակ Դիոսի նախ քան զԿանիմեդէս, և ծնաւ դարձեալ զԱրէս, և զՀեփեստոս՝ զոր ընկէց Դիոս յերկնից 'ի ստոր վասն տգեղութեանն.

Հ. Որպիսի՞ ոք էր Հերա ըստ առասպելաց.

Պ. Նախանձոտ և հպարտ յոյժ, կործանմանն Տրովադայ պատճառք ծանօթ իսկ են, այս ինքն է նախանձ Հերայ վասն նախամեծար առնելոյ հովուին Պարիսի զգեղ Աստղկանն քան զնորայն: Նոյն և զամենայն տարփածուսն Դիոսի և զորդիս նոցա հալածեաց:

Հ. Զինչ են Յովայ և Արգոսի առասպելքն.

Պ. Դիոսի զՅով դուստր Ինաքայ և Իսմենեայ այլակերպեալ էր յարջառ, առ 'ի ծածկելոյ 'ի Հերայ զսէր իւր ընդ նմա. Բայց Հերա կացոյց նմա 'ի զգուշութիւն զԱրգոս հարիւրաչեայ ամենադէտ, որոյ կէսք յաչացն հսկէին 'ի փակել կիսոցն 'ի քուն. Իսկ Դիոսի հրաման տուեալ Հերմեայ 'ի ձայն սրնգի նիրհեցուցանել զԱրգոս և սպանանել զնա, դարձեալ Հերա 'ի ձեռն զոսեխոյ, հալածեաց զՅով յԵգիպտոս, մինչև դարձոյց զնա Դիոս յա-

առաջին կերպարանն ։ Սա է խոսս պաշտեցեալ յեգիպտացւոց ։ Նա է ճշմարտութիւն տառապելոցս այս ։ Յով կամ խոսս փոխեալ յարջառ՝ երկիրս է, և աչք Արգեայ ամենագիտի աստեղք, Հերա՝ օդք, և Հերմէս արեգակն՝ որ ծածկէ զաստեղս ։ Անցանելով սորա 'ի կերպարանս արջառոյ ընդ կիրճն Բիւզանդիոնի՝ կոչեցաւ տեղին այն Վոսփորոս, այսինքն է անցք Արջառոյ .

Հ. Զինչ են սիրամարգքն լծեալք 'ի կառս Դիոսի .

Պ. Սիրամարգ սիրելի էր յոյժ Դիոյ, և 'ի սպանանել Հերմեայ զԱրգոս՝ կամեցաւ Դիոս փոխել զնա 'ի սիրամարգ, և տպաւորեաց զաչս նորա 'ի ծայրս փետրոց սիրամարգին, որպէս կեղծեն առասպելք ։

Հ. Ո՞ էր Հրեշտակ Հերա .

Պ. Իրիս դուստր Թաւմասայ և Էլեկտրայ, զոր և փոխարէն արբանեկութեանն կացոյց Հերա յերկինս և կոչեցաւ ծիածան ։

ԳԼՈՒԽ Դ

Ապողոն, Դափնի, Յակինթոս, Ինն մուսայք, Լինոս, Կիպարիս.

Հ· Ո՞վ էր Ապողոն.

Պ· Ապողոն, ըստ լատինացւոց Փեբոս, ըստ եգիպտացւոց Ովրոս, ըստ ամմոնացւոց Մողոք, ըստ մովաբացւոց Բէլփեգովր, և ըստ Պարսկաց Միհր, էր որդի Դիոսի ծնեալ 'ի Լատոնայ. վասն որոյ Հերայ ոխացեալ ընդ Լատոնայ, յարոյց զվիշապն Պիւթոն ընդդէմ նորա, և չեթող նմա այլ տապաստան՝ բաց 'ի Դեղեայ կղզւոյ ուր ծնաւ Ապողոն, և կղզին այն սահէր ջրասոյզ լինէր, բայց Պոսիդոն անսուզանելի զնա այնուհետև արար.

Հ· Զինչ առասպելք զնմանէ պատմին.

Պ· Զի հալածեաց զնա Դիոս յերկնից վասն սպանանելոյ նորա զԿիկղոպայս զարբանողս շանթից իւրոց, և անկաւ նա 'ի Թեսաղիա, և եղև հովիւ խաշանցն Ադմետայ արքայի, վասն որոյ խնամակալ հովուաց համարի. Եւ 'ի փախչել Դափնեայ դստեր գետոյն Պենէոսի յերեսաց նորա՝ փոխեաց զնա 'ի սարդենի·

վասն որոյ ծառն այն համօրի նուիրական նմա, և պսակ 'ի սարդենեաց սահմանեաց նա քաջաց քերթողաց ։ Նոյնպէս և զպատանեակն Յակինթոս, զապանեալն 'ի Զեփիւռէ առ նախանձու՝ փոխեաց Ապողոն 'ի համանուն նորա 'ի ծաղիկըն յակինթ ։ Վասն որոյ հալածեալ յագգականաց Յակինթոսի անկաւ 'ի Տրովադա, և եղև անդ որմադիր, օգնել Լաւոմեդոնի 'ի շինուած պարսպաց քաղաքին ։ Ապա վերստին դարձեալ 'ի շնորհս Դիոսի, ընկալաւ 'ի նմանէ զհոգ ծագելոյ լոյս յաշխարհ ։ Հռչակաւոր էր նա ընդ բազում կողմանս երկրի պատգամատեղեօք, և համօրի նա քաջ աղեղնաւոր և տուիչ բանաստեղծութեան և երաժշտութեան, և պարիսպք Մեգարայ դաստակերտք նորա հնչէին ներդաշնակք՝ վասն կախելոյ նորա անդ ստէպ զքնար իւր ։

Հ. Որպէս նկարագրի Ապողոն.

Պ. Մերթ աղեղն և նետք, մերթ քընար 'ի ձեռին, և պսակեալ սարդենեաւ ։ Այլ որպէս արեգակն՝ նկարագրի բազմեալ 'ի կառս, դիմելով յՈվկիանոս՝ ուր տատասպելեն զնալ նմա հանապազօր ընդ երեկս առ Թետիս դուստր Ներէոսի. և է՝ ժամք զօրհանապազ ընդ առաւօտն լծիցեն 'ի կառս նորա զերիվարսն զՊիրով զէով զէտով և զփղեգոն ։ Քաջածանօթ է և տոնապատկերն Ապողոնի պղնձի հսկայաձև 'ի մուտս նաւահանգստին Հռոդոսի

կանգնեալ. հարիւր ոտնաչափ 'ի բարձրութիւն. ընդ որով նաւք հողմուռոյց առագաստիւք ընդ մէջ բարձիցն երթեւեկէին. և 'ի կործանել նորա յերկրաշարժէ՝ ուղտք իննհարիւր բարձին զաւերակս նորա:

Հ. Զինչ առասպելք զարշալուսոյ պատմին.

Պ. Զի էր նա դուստր արեգական և երկրի, վասն որոյ և կանխայարոյցքան զնա. որ և զօր ամենայն բանայ զդրունս երկնից, և աւետէ ընդ առաւօտս զգալուստ հօր իւրոյ: Եւ նկարի նա քրքմահանդերձ վարդամատն, ջահ 'ի ձեռին, բազմեալ յանկեղէն կառս: Յափշտակեալ նորա զՏիթոն որդի Լաւմեդոնի՝ անմահացոյց զնա. այլ ոչ կարաց պահել զնա 'ի ծերութենէ, և կերպարանափոխ արար զնա 'ի ճպուռն: Ի սոցանէ ծնաւ Մեմնոն, որ եկն յօգնութիւն Պրիամու 'ի տրովական պատերազմին. և 'ի սպանանել նորա յԱքիլլեայ, աղաչանօք մօր նորա ծնան 'ի խարուկէ նորա թռչունքն Մեմնոնեանք: Եգիպտացիք կանգնեցին Մեմնոնի անդրի, ուստի 'ի ծագել անդր ճառագայթից արեգական, հնչէին նուագք:

Հ. Եւ զինչ զՓայետոնէ պատմին իբր.

Պ. Փայետոն որդի գոլով արեգական, խնդրեաց 'ի հօրէ իւրմէ վարել միանգամ ևեթ զօրակցիւ կառսն՝ 'ի ցոյց որդիութեանն: Եւ ոչ կարաց հայրն ժխտել 'ի սպառ զթախանձանս որդւոյն: Բայց ձիոցն

զգացեալ զի ձեռն անհմուտ վարէր զնո_
սա, խոտորեցան յընդմիջաշաւղէն և բռ_
նակիցեցին զերկինս և զերկիր։ Եւ Արա_
մազդ պատուհասեաց զյանդգնութիւն
նորա, և ընկէց զնա յԷրիդանոս գետ։

Հ. Տուր ինձ տեղեկութիւն զինունց
Մուսայից.

Պ. Սոքա քոյր իններին կուսանք՝ էին
դստերք Արամազդայ ծնեալք 'ի Մնեմոսի_
նեայ դիցն յիշողութեան, աշակերտ Ապո_
ղոնի 'ի Պառնաս լերին։ Կոչին Պիերեանք,
զի ընդ ինն դստերս Պիերոսի արքային
մակեդոնացւոց պայքարեալ յերգս յաղ_
թեցին. որք փոխանակ փառամոլ յան_
դգնութեան իւրեանց, փոխեցան 'ի կա_
չաղակս։

Հ. Զինչ են ինունց Մուսայից անու_
նք, և զինչ գործ իւրաքանչիւր.

Պ. Կալլիոպէ դշխոյ դիւցազներգու_
թեան.

Կղիով դշխոյ վիպասանութեան.

Թալիա դշխոյ կատակերգութեան.

Երատով դշխոյ նուագաց սիրոյ.

Մելպոմենէ դշխոյ ողբերգութեան.

Տերփսիքոր դշխոյ պարերգութեան.

Եւտերպէ դշխոյ նուագարանաց.

Պոլիմնիա դշխոյ տաղերգութեան.

Ուրանիա դշխոյ աստղաբաշխութեան։

Հ. Ո՞ էր Լինոս.

Պ. Որդի Ապողոնի ծնեալ 'ի Կալլիոպայ
կամ 'ի Տերփսիքորայ, գտիչ քնարական

տաղից ։ Եւսեբի ասէ զնա լինել որդի Գլինիսի, եղբայր Ամփիոնի և Զեթեայ ։ Նա ուսոյց Որփէոսի և Թամիրայ և Հերակղեայ հարկանել քնար ։ Բայց Հերակղէս գժգմնեալ ընդ նմա վասն խստագոյնս 'ի նմանէ կշտամբելոյ, հար զգլուխ նորա և խորտակեաց քնարաւն ։

Հ. Ո՞ւր էր պատգամատեղի Ապողոնի .

Պ. Ի բազում տեղիս, այլ առաւել 'ի Դեղփիս քաղաք, ուր էր նորա մեհեան մեծակառոյց ։ Քրմուհին կամ հարցուկն, յոր ազդէր նա զպատգամս իւր, բազմէր 'ի փոքրիկ եռոտանւոջ որ էր պատեալ մաշկաւ Պիւթոնի վիշապին ։

Հ. Որպիսի՞ ինչ էին պատգամքս այսոքիկ գից ․

Պ. Առաւելագոյն մասամբ խաբէութիւնք քրմաց ․ բայց ոչ է մարթ ժխտել՝ զի էր 'ի նոսա երբեմն և դիւաց գործակցութիւն, որպէս հաստատեն սուրբ հարք և ոչ սակաւք 'ի քաջաց աստուածաբանից ։ Զի ոչ էր հնար խաբէութեան ընդ այսչափ դարս պատրել զազգս ողջոյն 'ի հաւատս գժպհի պատգամաց կաշառօք 'ի նշաւակել զխաբէութիւնսն, եթէ արդարև չէր 'ի նոսա դիւաց գործակցութիւն ։ Եւ դարձեալ ոչ է մարթ կարծել՝ թէ մարդիկ ախորժեցին տեսանել զհաւատարս իւրեանց, և մանաւանդ զողորմելի մանկունս և օրիորդս զենեալ զոհանապազ 'ի բա-

զինս՝ ըստ հրամանի պատգամաց, եթէ ոչ 'ի գիւաց թելադրէին պատգամքն։

Հ. Զի՞նչ զԿիպարեայ պատմին առասպելք.

Պ. Կիպարիս պատանեակ, սիրելի Ապողոնի, տածէր զեղն մի կամ զեղջերու. և վրիպակաւ սպանեալ զնա, այնպէս զղջացաւ ընդ այն՝ մինչև գնալ նմա զիւրովին։ իսկ Ապողոնի տրտմեալ ընդ մահ նորա, փոխեաց զնա 'ի ծառն Կիպարիս որ և նոճ, սահմանեալ զայն նշանակ սգոյ և մահուան. որոյ և տերևն իսկ նսեմ և անսաղարթ ազդէ զսուգ։

Հ. Ո՞ր 'ի թռչնոց նուիրական էր Ապողոնի.

Պ. Ագռաւն. քանզի Ապողոն խնամող էր հմայից, և բազում այն էր՝ զի 'ի թռիչս և 'ի կռինչս ագռաւուց զննէին հըմայք. փետուրս սպիտակս ասեն առասպելք լեալ ագռաւու 'ի սկզբանէ. բայց Ապողոնի զայրացեալ ընդ նա վասն ձախողակի իրիք յայտնութեան, արար զնա տխրերանգ և սևափետուր։

Հ. Ո՞վ էր Ոսիրիս.

Պ. Դիւցազն անուանի, որոյ շրջեալ ընդ արևելս և ընդ արև մտս՝ հաստատեաց 'ի բազում տեղիս քաղաքական օրէնս, և արուեստս ազգիազգիս և զերկրագործութիւն, մանաւանդ յԵգիպտոս վասն որոյ ընդ վեհագոյն դիս յԵգիպտացւոց դասի, փոխանակ Ապողոնի պաշ-

անցեալ 'ի նոցանէ, և համարեալ որդի Դիոսի՝ ծնեալ 'ի Նիոբեայ դստերէ Փորոնեայ արքային Արգիացւոց, եղբայր և այր Իսիսի, և նոյն ընդ Ապիս և ընդ Սերապիս։

ԳԼՈՒԽ Է։

Արտեմիս և Դիկտեմիս, Միգդենա, Մայնեաարամետակեան տօնք։

Հ. Ո՞ր էր Արտեմիս։

Պ. Արտեմիս բառ Յունաց, Տիանա բառ Լատինաց, և բառ Հայումն Անահիտ, համարէր տիկին երկնից. և բառ այսմ էր Լուսին, և կոչէր Փեբէ իբր լոյս Փեբոսի կամ արեգական։ Համարէր և տիկին երկրի և բառ այսմ կոչէր և Դիկտիննէ յանուն միոյ 'ի յաւերժհարսանց՝ որ սիրելի էր յոյժ նմա, և որ համարի գտիչ վարմից։ Համարէր դարձեալ և տիկին դժոխոց, և բառ այսմ կոչէր Պերսեփոնէ կամ Եկատէ։ Վասն որոյ Ովրատիոս կոչէ զնա աստուածուհի եռադիմի։

Հ. Որպէս նկարագրի Արտեմիս։

Պ. Կօշիկք յոտս, աղեղն 'ի յուս իւր և կապարճք, և կէս լուսին 'ի ճակատուն, մերթ ես բազմեալ 'ի կառս լծեալս յեղանց։ Եւ պատճառ աղեղնաւորութեան,

զի սթափիէր նա յորս 'ի վերայ երկրի ընդ մաթառն գաւերս Ովկիանու յաւերժահարսունս, և ընդ այլ բանսեաքն կուսանս՝ որք արբանեկէին նմա ընկերով գգործիս որսոցն ։

Հ. Զինչ զմեհեանսն նորա պատմին, որ յԵփեսոս և որ 'ի տաւրոսեանն Քերսոնէ ։

Պ. Մեհեանն որ յԵփեսոս ընդ եօթանեսին հրաշակերտս 'ի համարի էր. Քաեսիփոն ճարտարապետաց գոյն, և յերկերիւր ամս կատարեցաւ շինուածն, Ասիոյ առ հասարակ գծախսն հայթայթելով. Երկայնութիւն նորա էր 425 ոտնաչափ, և լայնութիւն 220, և սիւնք 'ի նմա հրաշալիք 127, բարձունք վաթսուն ոտնաչափ 'ի հարիւր բանսեաքն թագաւորաց կանգնեալ. և երեսուն և վեց յայնցանէ բարձր քանդակաւ գեղայօրէն զարդարեալք ։ Զհրաշակերտս զայս մեհեան հրձիգ արար Երոստրատոս եփեսացի, անմահ կամեցեալ թողուլ յիշատակ, զոր քաջութեամբ կամ հանճարով ոչ կարէր ։ Իսկ որ 'ի տաւրոսեանն Քերսոն էր մեհեանն, այս ինքն 'ի Խրիմ, մատուցանէին անդ 'ի զոհ ուղևորք նաւաբեկեալք զծովեզերբն ։ Բազում մեհեանք էին Արտեմեայ և 'ի Հայս, և ականաւոր 'ի նոսա յԵկեղեաց գաւառ՝ ուր սուրբ լուսաւորիչն մեր զչարչարանան կրեաց, ոչ յանձն առեալ պաշտօն մատուցանել դիցուհւոյն՝ զոր Տրդատ « փառք

և կեցուցիչ ազգիս մերոյ ․ անուանէր ։ Նա կոչի սա Ոսկեմայր և Ոսկեծին 'ի գիրս մեր, զի մերձ 'ի մեհեան անդր էին ոսկեհանք, և զի ըստ Պլինեայ՝ առաջին պատկեր ոսկեձոյլ, Անահտայ կանգնեցաւ, և նոյն այն երևի լեալ պատկերն՝ որ յԵրէզ յԵկեղեաց գաւառի, զոր փշրեաց Տրդատ և նու իւրեաց եկեղեցւոյ ։

Հ․ Զինչ գիտութենէ Արտեմեայ առասպելք պատմին․

Պ․ Թէպէտ և Արտեմիս և Ապողոն անդստին 'ի Լատոնայ երկուորեակք ծնան, բայց Արտեմիս ծնեալ նախ՝ եղև մանկաբարձ մօրն 'ի ծնանել նորա զեղբայրն ։ Նա 'ի տեսանել զերկունսն մայրենի, խնդրեաց յԱրամազդայ զշնորհս կուսութեան, և վերակացու լինել երկանց, առ 'ի տեսանել հանապազ 'ի բանի աղեաց զերծու կուսութեամբն ։

Հ․ Ո՞վ էր Դիոնիս ։

Պ․ Դիոնիս ըստ Յունաց, Բաքոս ըստ Լատինաց, և ըստ Հայոց Սպանդարամետ, էր որդի Արամազդայ, ծնեալ 'ի Սեմելեայ դստերէ Կադմոսի ։ Նա ընդ ծնանելն՝ ածեալ 'ի Հերմեայ 'ի Մերոս լեառն մերձ 'ի Նիսա, յանձնեցաւ յաւերժհարսանց սնանել առ 'ի սնունդ, զորս ապա Դիոնիսոս 'ի զարդանալն իւրում փոխեաց յաստեղս, և կոչեցան Բոյլք ։ Նա յանուանէ անդւոյն կոչեցաւ ինքն Դիոնիսոս, այսինքն աստուած Նիսականն․Կամ յանուա-

նէ լերինն, որ 'ի յայն բարբառ նշանակէ ազգր կամ' երանք, ակիզբն երեւի լեալ առասպելքն' թէ 'ի բացակայել մօրն յերեւաց ճառագայթիցն Արամազդայ, մինչ չեւ 'ի լոյս եկեալ մանկանն, հօրն գնա մայրաբար յերանս իւր իցէ ծածկեալ մինչեւ 'ի ժամանակ ծննդեանն, և ապա 'ի լոյս ածեալ. վասն որոյ և Երկմայր աստուածն կոչի.

Հ. Ո՞վ էր Արգենոս.

Պ. Արգենոս ծերունի էր դաստիարակ Դիոնիսեայ, և յամենայն ասպատակութիւնս նորա չոգաւ ընդ նմա հեծեալ յէշ. և 'ի դառնալն իւրում՛ բնակեցաւ յԱրկադիա, ուր արբենայր զօրհանապազ. Եգգս յաւերժահարսն և Քրոմիս և Մնասիգոս Սատիրայք կամ' նախադասունք, զարն գնա յաւուր միում՛ յարբեցութեան յայրի ուրեք, և կապեցին զձեռս նորա ծաղկամբք, և Եգգա ներկեալ զդէմս նորա սեաւ թթովք, որպէս և նկարագրի իսկ.

Հ. Եւ որպէ՞ս նկարագրի Դիոնիսոս.

Պ. Պատանեակ առոյգ կարմրագեղ և զուարթ 'ի նշանակ գինւոյ. 'ի ձեռին նորա նիզակ կարճառուն պատեալ ուռամբ և բաղեղամբ. բազմեալ 'ի կառս ընձուց 'ի մազերց կամ 'ի յովազաց, 'ի նշանակ մոլեգնութեան' զոր ազդէ գինի. Մատուցանէին նմա 'ի զոհ անձեղս 'ի նշանակ չարակրատանաց գինեբուաց, և նոխազս պատականիչս ուռոց այգեաց.

Հ. Որպէս կատարէին սպանդարամետական տօնք.

Պ. Ի յրուն երից ամաց, քրմուհիք Սպանդարամետին՝ որ աստուածապարտրկըն կոչէին, զգեցեալ զմագրենի, հերարձակք, և ջահ 'ի միում ձեռին և 'ի միւումն նիզակ կարճառուն աղարթապատ, ընթանային ընդ լերինն կարգալով մեծաձայն զաստուածն իւրեանց։ Եւ բազմագոչ աղաղակաւ և նշաւակութեամբք կատարէին տօնըն։ Զգաստերս Մենիայ Թերացիս, որք 'ի գործ արուեստին իւրեանց պատրաստեալ 'ի հեննուլ զորդս՝ անարգեցին զաստուածն, և ոչ գնացին 'ի տօնս նորա, պատուհասեաց Դիոնիսոս փոխեալ զնոսա 'ի բու. և զմատակս նոցա 'ի բաղեղն։

Հ. Պատմեա ինձ զհանգամանս աստուածութեանցն Դիոնիսեայ.

Պ. Դիոնիսեայ զօրաժողով արարեալ զարս և զկանայս բազումս, գնաց 'ի Հնդիկս։ Զօրք նորա թմբուկս փոխանակ փողհանաց, և փոխանակ զինուց նիզակս կարճառունս բաղեղնապատս կրէին. և յերեսաց բազմամբոխ բանակին զարհուրեալ, ընկալան զնա ամենայն ուրեք որպէս զաստուած. զի ոչ առ 'ի տալ օրէնս ազգաց նուաճելոց գնայր 'ի վերայ նոցա, այլ առ ուսուցանելոյ զկարեւոր պէտս կենաց, և մանաւանդ զմշակութիւն այգեաց։ Բայց Հնդիկս իմա ոչ զամենայն աշխարհն մինչև ցԳանգէս, այլ միայն որ անդր քան

զՄիջերկրականն տարածանի ծով զԱրկադիա և զԱսորիս ։ Եւ ՚ի դառնալն իւրում ՚ի պատերազմէ, ած կնութեան զԱրիադնէ դուստր Մինովայ զարձակեալն ՚ի Թեսեայ, և պարգևեաց նմա պսակ ոսկի ակնակապ զմի ՚ի հրաշակերտից գործածոց Հեփեստեայ, որ յետ մահուան դշխոյին ընդ համաստեղս դասեցաւ ։

Հ. Յո՞ առաւելապէս ունին ակնարկութիւն առասպելքն Դիոնիսեայ.

Պ. Դիոնիսեայ երկմայր յորջորջումն, առաջնորդել նորա բազմամբոխ բանակի արանց և կանանց, և զօրացն ՚ի ձայն թմբկի զարհուրեցուցանել զԹշնամիս, բանակել նորա մերձ ՚ի Նիսա լեառն, այս ամենայն ՚ի Մովսէս ունին զակնարկութիւնն, և դարձեալ զի եղջերք երկու ՚ի գլուխ նորա նկարին որպէս Մովսիսի, և համգոյն նմին սքանչելիս մեծամեծս ասի արարեալ նորա ՚ի Տիտանանց պատերազմին կարճարուն նիզակաւն ։

ԳԼՈՒԽ Զ

Հերմէս, Ասողիկ, Այոնիա, Լեկայեան սար, Երոս.

Հ. Ո՞ էր Հերմէս.

Պ. Հերմէս ըստ Յունաց, և ըստ Լատինացւոց Մերկուրիոս, էր որդի Արամազդայ և յաւերժհարսին Մայայ, բազմավաստակ քան զամենայն դիս յՈղիմպոս։ Որպէս պատգամաւոր և թարգման դից հասանէր ամենայն ուրեք. նմին իրի և թեւք ի գլուխ նորա և յոտս նկարին։

Հ. Առ ինչ էր քարոզակն ՚ի ձեռին նորա.

Պ. Առ ՚ի ցուցանել զաջողութիւն նորա ՚ի պատգամաւորութիւն և ՚ի հաստատել զխաղաղութիւն. քանզի զաւազանն այն պատեալ ՚ի կրկնակ օձից՝ էր նշանակ խաղաղութեան. զի ՚ի պատերազմել երբեմն օձից երկուց ընդ միմեանս՝ բաժանեաց զնոսա, և արար խաղաղութիւն. նմին իրի և հրեշտակք խաղաղութեան կրեն ՚ի ձեռին զքարոզակ։ Դարձեալ և չղթայ ոսկի ՚ի ցոյց ճարտարխօսութեան կախէր ՚ի բերանոյ նորա։ Նշանակէր և ևս զաւազանն այն զիշխանութիւն Հերմեայ ածելոյ ՚ի դժոխս զհոգիս մեռելոց. քանզի

կարծէին հեթանոսք՝ թէ չէր մարթ մնա-
նել նոցա, եթէ ոչ Հերմէս ընկանէր զա-
ւազանաւն զկապ կցորդութեան հոգւոց
նոցա ընդ մարմնոց։

Անդրիք նորա կանգնէին 'ի կիցս ճա-
նապարհաց ուղեցոյցք անցաւորաց. և
յոլովք յանդրեաց նորա էին խորխոխ
քառակուսի, գլուխ ևեթ նորին կրելով.
Էր զի և 'ի վերայ անդրեաց այլոց դից
դնէին Հռոմայեցիք գլուխ նորա. զերկուս
'ի մի կցորդելով դիս. որով Հերմաթենաս
կոչէր կցորդեալն ընդ Աթենասայ, Հերմե-
րակլէս՝ կցորդեալն ընդ Հերակլեայ, այ-
լովքն համդերձ։

Հ. Էին արդեօք և այլ Հերմէսք.

Պ. Այո ամենևին. ոմն աստուած ըմբշ-
կութեան, այլ ոմն վաճառականութեան, և
այլն. այլ ապա ամենեցուն փառք ժողո-
վեցան 'ի մին։ Երևելագոյն 'ի նոցանէ էր
Եռամեծն անուանեալ արքայ Եգիպտացւոց,
որ սուղ ինչ յետոյ քան զՄովսէս եկաց.
Եւ ներհուն յերկրաչափական մակացու-
թիւնս, ուսոյց Եգիպտացւոց լարարածին
ասնել զանդաստանս իւրաքանչիւր՝ որոց
բանայրին ստէպ սահմանք յողողմանէ Նե-
ղոսի։ Նա եղև գտակ գրութեան և մե-
հենական մատենիցն առ Եգիպտացիս։

Իսկ Հերմէսն Յունաց եկաց հռչակաւոր'ի
Տիտանեանս. զի էր նա խորամանկ և հնա-
րագէտ, և չոգաւ բազում անգամ յԵգիպ-
տոս՝ ուսանել անդ զմոգութիւն, յոր և

քաջ գտաւ . վասն որոյ և համարէր զլուխ հաւահմայից և Թարգման Տիտանանց՝ որք հարցանէին զնա հանապազ. ուստի և քերԹողք Թարգման դից կոչեցին զնա։ Սա ինքն համարի գտիչ քնարի և երաժշտուԹեան, վաճառականուԹեան, բժշկուԹեան, զօտէմարտուԹեան, մոգուԹեան, և այլոց արուեստից բազմաց։

Հ. Զինչ մատուցանէին Հերմեայ նըւէրս հեԹանոսք.

Պ. Զլեզուս զոհիցն այրէին 'ի բագին նորա, զաւանելով զնա աստուած ճարտարխօսուԹեան։ Նմա յանձն առնէին զդրունս տանց, և զպատկեր նորա դնէին զդրամբք առ 'ի զարդ, և առ 'ի գողոց պահպանուԹիւն։

Հ. Ո՞ էր Ափրոդիտ.

Պ. Ափրոդիտ ըստ Յունաց, Վեներա ըստ Լատինացւոց, և ըստ Հայոցս Աստղիկ, էր որդի Արամազդայ և Դիոնեայ, կամ ըստ այլոց ծնեալ 'ի փրփրատեսակ ալեաց ծովու։ Եւ ածեալ 'ի Կիպրոս 'ի Լեփիրեայ, յանձնեցաւ ժամուց սնուցանել զնա։ Նկարագրի նա բազմեալ մախանակ կառաց 'ի խեցի ծովային լծեալ 'ի կարապից կամ յաղաւնեաց, և ընդ մէջ նորա կամար գօտի՝ զոր յոյժ գեղեցիկ նկարագրէ Հոմերոս, և յորում համարէին լինել ամենայն ազդիչ զօրուԹիւնք և հրապոյրք։ Մեհեանն՝ որ 'ի ԿիԹերա՝ համարէր հնագոյն քան զամենայն մեհեանս նորա,

որ էին 'ի Յունաստան . վասն որոյ կարծեցաւ նա ծնեալ 'ի ծովէ մերձ 'ի կղզի անդր ։

Հ . Ո՞ւր առաւել յաճախեալ էր Աստղկանն պաշտօն .

Պ . ՅԱմաթոս , յԻդալիոն , 'ի Կիթերա , 'ի Պափոս և 'ի Կնիդոս , յորս յաճախագոյն գործէին նշաւակութիւնք 'ի պաշտօն դիցուհւոյն ։ Եւ էին նուիրականք նմա մրտենի , զի ընդ հովանեաւ մրտենեաց թագեաւ նա երբեմն յերեսաց Պայից· վարդ՝ զի յառաջագոյն սպիտակ էր , և այս ներկաւ բոսորագոյն յարենէ Ադոնի՝ որ 'ի փշոյ նորա վիրաւորեցաւ . և աղաւնի՝ զի Երոս 'ի մրցելն ընդ Աստղկան 'ի ծաղկաքաղ , Պերիստերիա յաւերժահարսն եհաս զօրաւիգն դիցուհւոյն , և Երոս փոխեաց զնա յաղաւնի ։ Վասն որոյ տօն Վարդավառին , յորում և թռուցք աղաւնեաց , որ 'ի սկզբանէ կատարէրն 'ի Հայս առ 'ի յիշատակ երանելոյ Նոյի 'ի տապանէն , այս 'ի ժամանակս հեթանոսութեանն երևի փոխեալ 'ի պաշտօն Աստղկան . զոր այս Լուսաւորիչն մեր փոխեաց 'ի տօն Այլակերպութեանն Քրիստոսի ։

Հ . Պատմեա ինձ զԲեբրենիկեայ վարսիցն առասպելս .

Պ . Սովորութիւն էր կանանց նուիրել Աստղկան զգիսակս իւրեանց . և զչխոյն Բեբրենիկէ առ 'ի յաջողութիւն առն իւրոյ 'ի պատերազմին ընդդէմ Ասիեկեայ , մա-

տայց զգլխակ իւր արգադիր նուէր 'ի մեհեան դիցուհւոյն. այլ 'ի վաղիւ անդր չգտաւ գլխակն 'ի մեհենի անդ, և համարեցաւ յաստեղս 'ի դիցուհւոյն փոխադրեալ, որ և ցարդ իսկ մի 'ի համաստեղութեանցն կրէ զանուն նորա ։

Հ. Ո՞յք էին որդիք Աստղկան.

Պ. Գլխաւորք 'ի նոցանէ Երոս կամ Կուպիդոն, Պրիապոս, Հիմէն, Ենէաս, Խարիթայք երեքին Շնորհք՝ այսինքն է Ագլայիա, Թալիա և Եւփրոսինէ, որ նկարին միշտ ձեռն 'ի ձեռն տուեալ ։ Բայց կրկին են Երոսք, մին որդի Ուրանիայ Մուսայի համեստ, և միւսն Հեփեստեայ որդի՝ ծնեալ յԱստղկանէ, ազդիչ՝ անհամեստ սիրոյ ։

Հ. Ո՞վ էր Ադոնիս.

Պ. Ադոնիս՝ որ և Թամուզ՝ էր որդի Կինիրայ արքային Կիպրացւոց և Միւռայ, զոր առաւելապէս սիրէր Աստղիկ ։ Նախանձեալ Արէսի ընդ այն, յարոյց 'ի վերայ Ադոնի վարազ մի թխարի, որ յօշատեաց զնա ։ Տարաժամ ազդ եղև Աստղկան. և զգլխակն սիրեցելոյն փոխեաց յանիմն ծաղիկ. և եդ դաշն ընդ Պերսեփոնեայ՝ ունել զնա զամիսս վեց 'ի դժոխս, և զվեց ամիս թողուլ նմա կալ 'ի վերայ երկրի ։ Այս ամենայն առասպելք ակնարկեն 'ի վէպս Ադոնի արքային Փիւնիկեցւոց. վասն որոյ և պաշտօն Ադոնի դիցն սկիզբն կալաւ 'ի Փիւնիկէ, և անտի տարածեցաւ

յԵգիպտոս և 'ի Հրէաստան, որպէս կըշտամբեն առէալ մարգարէք զՀրեայս վասն անօրէն պաշտամանն։ Անտի էանց 'ի Յունաստան, ուր տօնք նորա կատարէին ութ օր, ամենեցուն առ հասարակ զգեցեալ հանդերձ տխրութեան, և ողբս առեալ. և կանայք կատարողք պաշտամանն՝ գերծեալ գլխով, բախելով զկուրծս ընթանային ընդ քաղաքն։

Հ. Զի՞նչ են վազքն ընդ Լևկադ.

Պ. Էր 'ի Լևկադիա մերձ 'ի Նիկոպօլիս սար մի բարձր յոյժ, ուստի սովոր էին տարփաւորք ընկենուլ զանձինս 'ի ծով առ 'ի բժշկութիւն տարփանացն, և ոչ ինչ հասանէր նոցա չար. Փոկաս յառաջ քան զամենեսին վազեաց 'ի սարէ անտի, ըստ Պղուտարքեայ. դարձեալ և Սափփով քերթողուհի վազեաց ընդ այն։ Էր և Սելեմնոս գետ մերձ 'ի Պատարա, յոր մկրտեալքն մոռանային զսէր։

Հ. Ո՞ էր Փսիքէ.

Պ. Էր նա աստուած դրդանաց, և նկարէր 'ի կերպարանս թիթռան՝ որ շուրջ գայր զիւրև։ Եւ այնքան նախանձեալ Աստղկան ընդ գեղեցկութիւն նորա, և ընդ տարփանս՝ որով որդի իւր Կուպիդոն սիրէրն զնա, զի հալածեաց զնա մինչև 'ի մահ. բայց Դիոսի վերակենդանեալ զնա, անմահացոյց։

Հ. Ո՞ էր Կուպիդոն.

Պ. Կուպիդոնք, կամ ըստ Յունաց

Նրաք, բազումք եղեն. այլ ամենեցուն նոցա առաւապելք ընծայեցան առ միումն, որ էր որդի Արիսի, ծնեալ յԱստղկանէ։ Ընդ ծնանել նորա զխտացեալ Արամազդայ որ ինչ ազմուկք մեծամեծք 'ի պատճառս նորա յառնելոց էին, առիպեաց ըղձայր նորա 'ի սպանանել զնա. այլ մայրըն թագոյց զնա յանտառս, ուր զազանք վայրենիք զինեցուցին զնա։ Ընդ լինել մանկանն կարող յաղեղնաւորութիւն՝ արար իւր աղեղն 'ի հայեւոյ, և նետս 'ի նոճւոյ, և նախ յերէ վայրի, յետոյ և 'ի մարդիկ սկսաւ նետաձգել։ Նա ապա արար իւր աղեղն և կապարճս ոսկիս, և տուան նմա թեւք կապուտակք և ծիրանիք և ոսկեգոյնք։

ԳԼՈՒԽ Է։

Ասկղեպիոս, Պիսիդոն, Ամփիարիոս, Տրիտոնք, Սիրենայք, Պրոտէոս, Գլաւկոս, Ինով, Սկիլլա, Փարիրդիս, Ալկիոնէք.

Հ. Ո՞ էր Ասկղեպիոս.

Պ. Էր որդի Ապողոնի և Կորոնեայ, զոր սնոյց Քիրոն յուշկապարիկ։ Նկաց նա զամենայն կեանս իւր 'ի պարտէզս, և ուսաւ զամենայն զօրութիւնս բուսոց, և արար բժշկութիւնս մեծամեծս, որպէս

հիպպողիտեայ որդւոյ Թեսէոսի՝ որով յարուցիչ նորա կոչեցաւ ։ Եւ այնչափ զարգացոյց զարուեստ բժշկութեան , մինչև Պղուտոնի զայրացեալ՝ բողոք կալաւ զնմանէ առ Արամազդ , և նա ամպահարեաց զնա ։ Եւ իբրև ողբայր Ապողոն զորդին իւր սիրելի , Արամազդ առ 'ի սփոփել զնա՝ դասեաց զԱսկղեպիոս յաստեղատունս , և է օձակալ համաստեղութիւնն ։ Քանզի նշանակ իսկ է նորին օձ , և նկարագրի նա ունելով ցուպ օձապատ 'ի ձեռին ։ Դարձեալ և աքաղաղ նշանակ է նորին վասն արթնութեան . վասն որոյ և Սոկրատ 'ի մեռանելն իւրում՝ պատուիրեաց մատուցանել նմա զայն 'ի զոհ ։

Հ. Ո՞յք եղեն որդիք Ասկղեպեայ .

Պ. Ամենայն բժիշկք երևելիք որք 'ի վաղ ժամանակս կացին , համարեցան որդիք Ասկղեպեայ . այլ որդիք նորա բըժիշկք հռչակաւորք եղեն Մաքաւոն և Պոդալիր , որք ընդ բանակին Յունաց չոգան 'ի Տրովադա ։

Հ. Ո՞ւր առաւելապէս պաշտէր Ասկղեպիոս .

Պ. Յէպիդաւրոս քաղաք 'ի Պելոպոնէս, ուր էր նորա մեհեան մեծակառոյց ։ Հրեշտակք 'ի Հռոմայեցւոց երթեալ 'ի Դեղփիս առ Ապողոն աղերսաւորք վասն սրածութեան ախտին դադարելոյ 'ի Հռոմ, ընկալան պատգամ յԱպողոնէ՝ դիմել յԷպիդաւրոս առ Ասկղեպիոս ։ Եւ եկեալ

անդր աղաչէին զբնակիչս քաղաքին՝ Թո-
ղուլ նոցա տանել զպատկեր աստուածոյն
'ի Հռոմ առ 'ի զարդարումն ախտին։ Մինչ
դեռ աւագանին երկպառակեալ կայր 'ի
խորհրդեան, 'ի գիշերին յայնմիկ Ասկղե-
պիոս ցուպ օձապատ 'ի ձեռին՝ երևեալ
զխաւարի պատգամաւորացն, խոստացաւ
'ի վաղիւ անդր 'ի կերպարանս օձի գնալ
ընդ նոսա 'ի Հռոմ. զոր և արար իսկ։ Եւ
ծերակոյտն Հռոմայ և Եստեայ կուսանքն
եկին ընդ առաջ նորա բազում հանդիսիւ
յեզր Տիբերի. և Ասկղեպեայ հաճեցեալ
ընդ կղզեակ մի 'ի մէջ գետոյն, անդ կա-
մեցաւ իւր մեհեան. և առեալ անդրէն
զկերպարանս իւր, զադարեցոյց զախտն։

Հ. Ո՞վ էր Պիսիդոն.

Պ. Պիսիդոն, կամ ըստ Լատինացւոց
Նեպտոն, էր որդի Կռոնոսի և Ռեայ,
եղբայր Արամազդայ. և 'ի բաժանել տիե-
զերաց, անկաւ նմա բաժին ծովակալու-
թիւն։ Գաւազան նորա էր եռաժանի,
կառք նորա խեցի՝ լծեալ յորթուց ծովա-
նոց, կամ 'ի ձիոց՝ որոց յետոյք էին կեր-
պարանք ձկան, և արբանեակք նորա մար-
դաձկունք կամ Տրիտոնք՝ որք զհետ գնային
նմա զփողս հնչեցուցանելով։

Հ. Ո՞ էր Ամփիտրիտէ.

Պ. Էր նա կին Պիսիդոնի. յորդորեալ
'ի ձեռն միոյ 'ի դլփնաց 'ի հարսանիսն.
վասն որոյ Պիսիդոն ընդ համաստեղս ըն-
դլփինն զայն դասեցոյց։ Ովկիան որդի

Պիսիդոնի ծնեալ յԱմփիտրիտեայ՝ համա-
րէր հայր դեաց, և ած իւր կնութեան
զԹետիս, յորմէ ծնան նմա Ներէոս և
Դորիս. որոց ամուսնացեալ ընդ միմեանս
ծնան զՅաւերժհարսանց պար։ Կէսք 'ի
ոգանէ անտառաց և դաշտաց էին տե-
սուչք, և կոչէին Դրիադք և Համադրի-
ադք, այլք աղբերաց և գետոց էին պահա-
պանք. և կոչէին Նայադք. իսկ որք 'ի
լերինս բնակէին, կոչէին Որէադք. և
կէսք դարձեալ իշխէին ընդ ծով, և սոքա
յանուն հօր իւրեանց կոչէին Ներեայք։
Երևելագոյն 'ի Ներեայս գոլով Թետիս,
որ և 'ի սէր իւր ձգեաց զԱրամազդ։ Բայց
Արամազդայ գիտելով զհրամանս ճակա-
տագրին՝ զի ծնանելոց էր 'ի նմանէ որդի
մի հզօրագոյն քան զհայրն, ետ զնա Պեղէո-
սի կնութեան, յորմէ ծնաւ Աքիլլէս։ Վասն
որոյ ոչ է պարտ այլ ընդ այլոյ առնուլ
զյետինս զայս Թետիս ընդ առաջնումն։

Հ. Ո՞յք էին Տրիտոնք կամ մարդա-
ձկունք.

Պ. Առաջինն 'ի նոցանէ, յորմէ այլք
կալան զանուանակոչութիւնն, էր որդի
Պիսիդեայ ծնեալ յԱմփիտրիտեայ կամ
'ի Կեղենեայ։ Մինչև ցմէջս կերպարանք
մարդոյ էին նմա, և 'ի միջոյ 'ի խոնարհ
տուտ կրկնակ որպէս դելփնոյ. և էր նա
փող Պիսիդոնի, որ և 'ի հնչել նորա 'ի
պատերազմին գիգ. ընդդէմ Տիտանանց՝
սոքա 'ի փախուստ դարձան։ Եւ էին Տրի-
տոնք պաշտպանք նաւորդաց։

Հ. Ո՞յք էին Սիրենայք.

Պ. Սիրենայք, որ 'ի մերս բարբառ Համբարուք կոչին, էին օրիորդք բնակեալք 'ի ծայրս մերձ 'ի Սիկիլիա, որոց ձգեալ անդր 'ի հրապոյրս քաղցրութեան երգոցն զանցաւորս՝ կորուսանէին զնոսա։ Գլխաւորագոյնք 'ի սոցանէ էին Լեւկոսիա, Լիւսիա, և Պարթենոպէ՝ յորոյ անուն կոչէր քաղաքն Նէապօլիս, և փադարիս 'ի շինելն զայն վերստին՝ փոխեաց զանուն նորա 'ի Նէապօլիս, այսինքն է Նոր քաղաք։ Սիրենայք էին դստերք Աքելովայ գետոյ և Կալլիոպայ յուերժհարսին. սոքա եւ 'ի մէջոյ և 'ի խոնարհ նկարագրէին որպէս զՏրիտոնս տանաւորք. Էին նոցա և թեւք 'ի սկզբանէ. այլ 'ի գրգռելոյ Հերայ պայքարեալ նոցա ընդ Մուսայս վասն քաղցրութեան երգոց՝ յաղթեցան, և 'ի հատանել Մուսայից զթեւս նոցա՝ ընկեցին զանձինս 'ի ծով։

Հ. Ո՞ էր Պրոտէոս։

Պ. Որդի Պոսիդոնի կամ Ովկիանու ծնեալ 'ի Թետեայ հովիւ նախրաց, հօրն փոկաց կամ որթուց ծովայնոց։ Գուշակ էր նա ապառնեաց, այլ չտայր երբէք առոյգ պատգամ՝ եթէ ոչ կապեալ և բռնի. և դժուարին իսկ էր ունել զնա, քանզի այլակերպեալ 'ի կենդանիս կամ 'ի տարերս անյայտ լինէր. վասն որոյ կոչէր Վերտումնոս, այսինքն այլայլափոխ։

Հ. Ո՞ էր Գլաւկոս.

Պ. Զկնորս ոմն, որոյ զփորձ առեալ զօրութեան բանջարոյ իւրք, զի որ ուտէին զայն ձկունք՝ առնուին զօրութիւն մեծ և զերծանէին 'ի ձեռաց նորա, ելեալ և ինքն, և ընկեցեալ զինքն 'ի ծով՝ համարեցաւ ընդ աստուածս ծովու։ Զնա Դիոնիսոս պատուհասեալ վասն յափշտակելոյ նորա զԱրիադնէ, կապեաց ուռովք որթեննօք։

Հ. Զի՞նչ են առասպելքն Ինովայ և Մելիկերտայ.

Պ. Յորժամ Աթամաս արքայ Թեբացւոց արձակեալ զկին իւր Նեփելէ, հարսնացոյց իւր զԻնով, Փրիքսոս և Էլլէ ծնեալք 'ի Նեփելեայ երկուցեալ 'ի մալեգնութենէ մօրուին, հեծան 'ի խոյ ոսկեգեսակ և փախեան. այսինքն է բարձեալ զմեծութիւնս 'ի տանէ, և ելեալք 'ի նաւ՝ որոյ նշանակ խոյ էր։ Իսկ այլք ասեն՝ թէ զայեակն, որ ապրեցոյցն զնա, խոյ կոչէր։ Այլ յանցանելն ընդ ծով անկաւ անդր Էլլէ, յորմէ կոչեցաւ ծովն այն Էլլեսպոնտոս. իսկ Փրիքսոս հասեալ ողջամբ 'ի Կողքիս նուիրեաց անդ Արամազդայ զխոյն, որ աստ ընդ կենդանակերպս դասեցաւ։ Բայց Հերա առ 'ի պատուհասել զԻնով՝ զրգռեաց զԱթամաս 'ի սպանութիւն նորին։ Ինովայ զգացեալ զմիտս առնն, փախեաւ հանդերձ որդւովն իւրով Մելիկերտաւ, և ընկէց զինքն 'ի ծով. և Պոսիդոնի զթացեալ 'ի նա, դասեցոյց

զնա ընդ դիս ծովայինս, Լևկոդոյէ անուանեալ զմայրն, և Պաղեմոն զորդին՝ զոր Լատինք կոչեցին Պորտումնոս, և նկարագրէին զնա բանալի 'ի ձեռին որպէս պահապան նաւահանգստից ։

Հ. Ո՞ էր Ակիլլա ․

Պ. Որդի Փորկոսի, որ էր մի 'ի դից ծովայնոց, և Էկատեայ ։ Պիսիդոնի սիրելով զնա, Ամփիտրիտէս առ նախանձու թունաւորեաց զաղբիւրն․ յոր լուանայր նա, և անտի մոլեգնեալ Ակիլլայ՝ փոխեցաւ 'ի նհանգ ծովային կամ 'ի ժայռ յորձանուտ ։ Հոմերոս ասէ ունել նմա եօթն գլուխ, և յիւրաքանչիւրսն երիս շարս ատամանց. և զի կլանէր նա զնաւս ողջոյն, և զգօտւով նորա էին շունք՝ որ կլանէին զմարդիկ ։

Հ. Ո՞ էր Նիսոս.

Պ. Արքայ Մեգարացւոց յԱքայիա, որոյ 'ի գագաթան էին հերք ծիրանեգոյն՝ զորս պահէր զգուշութեամբ որպէս սրբազան իմն. քանզի պատգամ՝ լեալ էր նմա զոլ աննկուն մինչև պահէին 'ի նմա հերքն ։ Այլ 'ի պաշարել Մինովայ արքային Կրետացւոց զՄեգարա, Սկիւղէ դուստր Նիսոսի առ 'ի հաճոյ լինել Մինովայ և հարսնանալ նմին՝ հնարիւք եհատ զհերսն 'ի գլխոյ հօր իւրոյ, և մատնեցաւ քաղաքն 'ի ձեռս թշնամեաց ։ Բայց Մինովայ զարշեցեալ 'ի նենգաւորէն եւլիք զնա. և փոխեցաւ նա 'ի լորամարգի, և Նիսոս 'ի

բաղէ՝ հալածելով անդադար զդուստրն ։ Ի Սամփսոնի իրան ակնարկեն առասպելքն ։

Հ. Ո՞ւր էր Քարիբդիս ։

Պ. Կին անզգամ, որ աւազակէր զուղեւորս . նա և զՀերակլեայ նախիրան գողացեալ, պատուհասեցաւ, փոխեալ 'ի նհանգ ծովային, կամ մանաւանդ 'ի ժայռն յորձանուտ, որ այժմ կոչի Գալիփոր հանդէպ Սկիլլայ ։

Հ. Զինչ են Ադիոնք .

Պ. Թռչունք ծովայինք՝ որ դնեն զձուս իւրեանց 'ի մէջ աւեաց 'ի ձմերայնի, և մինչև 'ի ծնանել ձագուցն հանդարտի ծով զաւուրս չորեքտասան՝ սկսեալ 'ի քըսան և չորս օրէ դեկտեմբերի ։ Ադիոնէ էր կին Կէիքսի արքային Տրաքինիոյ . և տեսեալ յանուրջս զնաւաբեկել առն իւրոյ՝ որ երթեալն էր 'ի Դեղփիս, զիմեաց ընդ արշալոյսն 'ի ծովեզր անդր, և տեսեալ 'ի մկանունս ծովու զդիակն 'ի հեռուստ, մինչ կամէր գնալ ընդ այն և գիրկս արկանել նմա, գթացեալ 'ի նա դիցն փոխեցին զնա և զայր նորա 'ի թռչունս Ադիոնս ։

ԳԼՈՒԽ Ը.

Պղուտոն, Պղուտոս, Պերսեփոնէ, Եւմենեայք, Ստիւքս գետ, Քարոն, Կերբեր, Դժոխք ներանոսաց եւ Ելիսեան դաշտն.

Հ. Ո՞վ էր Պղուտոն.

Պ. Ի բաժանել իշխանութեան տիեզերաց ընդ Դիոս, ընդ Պոսիդոն եւ ընդ Պղուտոն, սմա տարտարոսն կամ սանդարամետք անկան բաժին. վասն որոյ կոչի եւ Այիդէս բառ Յունաց, եւ Որկոս բառ Լատինացւոց, որ թարգմանի դժոխք: Եւ մականուանէր նա Ագեղայոս, այսինքն է անծաղր կամ անժպիտ, քանզի հեռի է ծաղր 'ի դժոխոց: Եւ նկարէին զնա այր խոժոռադէմ բազմեալ 'ի կառս լծեալ 'ի չորից սեաւ երիվարաց, ունելով 'ի ձեռին երկերժանի եւ փականս. եւ ճարակ ձիոց նորա՝ դիակունք մարդկան: Ոչ կանգնէին նմա մեհեան կամ բագին ուրոյն, եւ զոհ նմա ցուլս սեաւս մատուցանէին. եւ զամենայն արկածս եւ զզոյժս նմա համարէին:

Հ. Ո՞վ էր Պղուտոս.

Պ. Համարեալ աստուած մեծութեանց, զոր Լատինք կոչէին Դիս. եւ էր նա որդի Դեմետրեայ եւ Յասոնի, եւ նկարէր կոյր· քանզի ասէին Դիոսի զնա կուրացուցեալ:

Ընդ դիս սանդարամետականս դասի սա, քանզի մեծութիւնք 'ի խորոց երկրի ելանէին ։

Հ․ Զինչ են աւանդեալք Պերսեփոնեայ ․

Պ․ Պղուտոն մերժեալ յամենայն աստուածուհեաց վասն խոժոռադէմ տգեղութեանն, բաղձ կալաւ առ Դիոս եղբայր իւր, և մտաբերեաց յափշտակել զՊերսեփոնէ՝ մինչ հաւաքէր նա ծաղիկս 'ի մերայ միոյ 'ի լերանցն Սիկիլիոյ ։ Մի 'ի Յաւերժահարսանց խափել զնա 'ի յափշտակելն կշտամբելով, փոխեցաւ յաղբիւր ․ և հարեալ Պղուտոնի երկժանեաւն եբաց զերկիր, և դարձաւ 'ի սանդարամետս ։

Հ․ Ո՞յք էին արբանեակք Պղուտոնի ․

Պ․ Դատաւորք երեք՝ Մինովս, Էակոս և Հռադամանթոս ․ և դարձեալ Նեմեսեայք կամ Կատաղիքն անուանեալ ․ վերակացուք պատժոց երեք, Տիսիփոն, Մեգերա և Ալեկտով ։ Նկարագրէին 'ի ձեռս սոցա ջահ վառեալ, և օձս փոխանակ վարսից հիւսեալ ընդ խիեարս ։

Էին նորա արբանեակք և Պարկայք երեքին քորք, դստերք Երեբոսի և Գիշերոյ, վերակացուք օրհասի, որք մանէին զբախտըս մարդկան ․ կրտսերագոյնն 'ի նոցանէ Կղոտով ունէր զաղէկատն, Լաքեսիս զիլն, և Ատրոպէ մահառիթ մկրատիւն հատանէր զթել կենաց մարդկան ։ Առաջինն խնամակալ է ծննդեան մարդկան,

երկրորդն ընթացից կենաց նոցա, իսկ եր-րորդն մահուան։ Քերթողք համարին հիւսել նոցա զկենսն բաջաղանց նարօտ մետաքսեայ ոսկեթել խառնեալ ընդ ասր սպիտակ, իսկ զկենսն թշուառս 'ի սեաւ ասուէ։

Հ. Քանի՞ ինչ և որպիսի՞ գետս առասպելեն 'ի դժոխս.

Պ. Առաջին զԱխերոն, որ վասն մատուցանելոյ ջուր յարբումն Տիտանանց՝ ընկրկեցաւ 'ի դժոխս։ Երկրորդ զՍտիւքս, յոր սովոր էին դիք երդնուլ, և որ երդմնադանց որ 'ի նոցանէ դառնէր, զրկէր յաստուածըմպելոյ դամն հարիւր։ Եւ երրորդ զԿոկիւտոն՝ որոյ ջուրք էին արտասուք։ Էր անդ և Փղեգեթոն գետ, որոյ ալիք բոցեղէնք էին. և Լեթէ, որ մոռացումըն ածանէր անցելոց իրաց. վասն որոյ 'ի փոխիլն հոգւոց յայլ մարմինս՝ յետ ընդունելոյ զհատուցումն առաջին կենաց իւրեանց 'ի դժոխս կամ՝ յԵլիսեան դաշտս՝ ըմպէին 'ի գետոյ անտի առ 'ի մոռանալ 'ի սպառ զառաջնոյ կենացն իւրս։

Հ. Ո՞վ էր Քարոն.

Պ. Նաւավար դժոխոց, որ նաւակաւ յանկոյս 'ի դժոխս զհոգիս մեռելոց կրէր. և նկարագրի նա ծերունի։

Հ. Ցի՞նչ էր Կերբերոս.

Պ. Շուն եռագլխի պահապան արքունեացն Պղուտոնի, որ չթողոյր ումեք ելանել անտի։ Հերակղէս արկ զնա 'ի շղթայս,

Որփէոս նիրհեցոյց զնա քնարաւն, և Սիբիլյան առաջնորդ Ենէասայ թմրեցոյց զնա փոխնդով:

Հ. Ո՞յք են ականաւորք 'ի դատապարտելոց բստ առասպելեաց.

Պ. Տիտանեանք ապստամբեալք 'ի դըժոխս, և ընկճեալք ընդ Եանեաւ հրաբուղխ լերամբ՝ որ համարի մի 'ի բերանոց դժոխոց: Սիսիփոս՝ որ աւազակէրն զԷլլադա, և դատապարտեցաւ 'ի հանել ըզժայռ մեծ 'ի ծայր լերին՝ ուստի անդրէն գլորեալ վայրաբերէր: Սաղմոնէոս արքայ Եղիսացւոց, որ ժպրհեցաւ հաւասարել Դիոսի՝ արձակելով որոտընդոստ շանթիս, և ընդ կամուրջ բարձրաբերձ պղնձի կառարշաւ գնալով՝ շուրջ պատել 'ի ջահից. զոր Դիոսի ամբահարեալ ընկէց 'ի խորս Տարտարոսին: Փղեգիաս՝ որ հրձիգ արար զմեհեան Ապողոնի, և զգլխով նորա ժայռ մեծ 'ի կախ կայ յարհաւիրս մշտընջենաւորս: Տիտիոս՝ զորոյ անդեղք կրծեն հանապազ զլեարդն, և նոյն անդրէն գոյանայ առ 'ի ճարակ նոցին, փոխանակ խնդրելոյ նորա ապականել զԼատոնա: Իքսիոն փոխանակ տարփանոյն ընդ Հերա՝ կապեցաւ յանիւ մշտաշարժ: Տանտաղոս՝ որ ըկի հանապազ 'ի սովոյ և 'ի ծարաւոյ, թէպէտ և ցշրթունսն ընկղմեալ 'ի ջուր, և մերձ 'ի ծառ պտղալից. քանզի սորա հրաւիրեալ զդիս 'ի կոչունս, առ 'ի փորձելոյ զնոսա՝ ընդ այլ խորտիկս եդ ա-

տաճի նոցա զմարմին որդւոյ իւրոյ Պեղոպայ խորովեալ. և 'ի սպառել Դեմետրեայ զմի կողմն բազկին յանդեաս, զգացեալ Դիոսի զխարէութիւնն՝ դատապարտեաց զՏանտաղոս 'ի տանջանս, և զՊեղոպս կենդանացոյց՝ հատեալ նմա բազուկ փղոսկրեայ, որ եղև նշանակ Պեղոպեանց։

Հ. Ո՞յք են Դանայեանք։

Պ. Դանայոս և Եգիպտոս որդիք էին Բելոյ, Բէլ Եպափոսի, և Եպափոս Դիոսի և Յովայ։ Եգիպտոս տիրեաց աշխարհին՝ որ զանուն նորա ցարդ կրէ, և վարեաց 'ի բաց զեղբայր իւր։ Իսկ Դանայոս կալաւ զթագաւորութիւն Աթենեղեայ արքային Արգիացւոց, և ծնաւ դըստերս յիսուն յայլ և այլ կանանց, և Եգիպտոս ուստերս նոյնչափ։ Եւ ամուսնացեալ դստերաց նորա ընդ ուստերս սորին, պատուիրանաւ հօրն իւրեանց սպանին իւրաքանչիւր զայր, քանզի զայր պատգամ՝ զի Դանայոս 'ի միոջէ 'ի փեսայիցն իւրոց հանդերձեալ էր մեռանել։ Միայն Իպերմնեբս մի 'ի դստերացն ապրեցոյց զայր իւր զԼինկէոս՝ որ փախեաւ 'ի Լիրկէ մերձ յԱրգոս, և ինքն 'ի Լարիսա։ Եւ ապա Լինկէոս եկ 'ի վերայ Դանայոսի 'ի պատերազմ, և սպանեալ զնա՝ կալաւ զթագաւորութիւն նորա ՚ և Դանայեանք դատապարտեցան 'ի գիր արկանել անդադար ջուր 'ի կարաս ծակ, և մի զերծանել 'ի պատուհասէն՝ մինչև լցցեն զայն ջրով։

Հ. Ուստի՞ առին պատճառս տապալելք հեթանոսական դժոխոցն.

Պ. Պատմէ Դիոդոր զի մերձ 'ի Մեմփիս էր լիճ մի կոչեցեալ Աքերուսիոն. և յայն կոյս նորին գերեզմանք: Եգիպտացւոց զմեռեալ զդիակունս մեռելոց ածէին յեզր գետոյն, և դատաւորք քննէին զկեանս նոցա, և ըստ բարեաց կամ ըստ չարաց գործոց նոցա՝ հրաման տային ածել նաւակաւ զդիակունսն 'ի թաղումն, և կամ անթաղ ընկենուլ զնոսա 'ի ժահր: Եւ էին յայն կոյս գետոյն ծառաստանք զըւարճալիք, և մեհեան Եկատեայ հովանաւոր, և լիճ՝ Կոկիտոն և Լեթէ: Յայտնէ Որփէոս առեալ յօրինեաց զառասպելսն, յուղևորելն իւրում յԵգիպտոս:

Հ. Ո՞ւր համարէին նախնիք զԵղիւսեան դաշտս.

Պ. Յերանելեաց կղզիսն, որ արդ կոչին Քանարեան կղզիք. քանզի անդ համարէին ծագ աշխարհի, և առ նմին զհանգիստ արեգական յալիսն Ովկիանու: Եւ անդ առասպելէին մշտնջենաւոր ունել հոգւոց բնակութիւն պարառութեամբ ամենայն բարեաց:

ԴԼՈՒԽ Թ.

Արէս, Արիսպագոս, Արեմոս, Արտաքսէ, Հեփեստոս, Կիկղոպայք, և Երիփրբէոս.

Հ. Ո՞ էր Արէս.

Պ. Արէս ըստ Յունաց, և Մարս ըստ Լատինացւոց, էր որդի Արամազդայ ծնեալ 'ի Հերայ. և համարէր նա աստուած պատերազմի, վասն որոյ և նիզակ 'ի ձեռին նկարագրի միշտ, և կոչի դարձեալ 'ի Սաբինացւոց Կուիրեան, զի Կուիրիս կամ՝ Քուրիս նշանակէ առ նոսա նիզակ. վասն որոյ և Հռոմուլոս կոչեցաւ Կուիրեան, զի յԱրիսէ համարէր սերեալ։ Քուրմք նորա էին պահապանք երկոտասան վահանացն, յորոց մին համարէր երկնընկէց։

Հ. Զի՞նչ էր Արիսպագոսն.

Պ. Ատեան Աթենացւոց. ուր ատենախօսաց պարտ էր առանց ինչ սեթևեթեալ ձևոց ճարտարախօսել, զի մի դուցէ 'ի պատրանս արուեստին ըմբռնեալ, վրիպակ ինչ վճիռ տացեն դատաւորք. նմին իրի և 'ի մթան գումարէին՝ առ 'ի չտեսանելոյ զդէմս ճարտարախօսին։ Արդ տեղին այս կոչեցաւ Արիսպագոս յանուանէ Արիսի, զի նախ քան զամենեսին առաջի երկոտասան դից դատեալ եղև անդ Արէս ,

և անպարտ գտաւ ։ Վասն որոյ և երկոտա-սան առաքեալքն էին Արիսպագին ։

Հ. Մի՞ որ էր Արէս, թէ այլևայլք․

Պ. Ըստ գուշակաց իւրաքանչիւր էին Արէսք այլևայլ, ամենեցուն զիշխանս իւ-րեանց քաջամարտիկս յանուն Արիսի կո-չելով․ զորոց արութիւնս առ հասարակ միումն ընծայեցին Յոյնք ։ Մի յիշխանաց անտի և գլխաւորագոյն էր Բէլ, համա-րեալ ճարտարապետ զինուց և ռազմ կար-գելոյ ։

Հ. Ո՞ էր Աթենաս․

Պ. Էր աստուածուհի գիտութեանց պատերազմի, վասն որոյ և նկարագրի սաղաւարտ 'ի գլուխ, և 'ի վերայ նորա բու, նիզակ 'ի միում ձեռին, և 'ի միւսում ասպարն Եգիս այծենապատ՝ պարգեւեալ նմա յԱրամազդայ, յորում էր քանդա-կեալ գլուխ Գորգոնեայ օձապատ ահար-կու ։ Կոչի աստուածուհիս այս 'ի Լատինա-ցւոց Միներուա որպէս աստուած գիտու-թեանց, և համարի ծնեալ յուղղոյ Արամա-զդայ ·իսկ որպէս աստուած պատերազմի՝ կոչի Պալլաս ։ Էր սորա պատկեր փայ-տակերտ հռչակաւոր, Պալլադիոն կոչե-ցեալ, նիզակ յաջում ձեռին, և 'ի ձախումն իլ և աղեկատ․ և գարանեալ 'ի նմա զոր-ծարանք՝ որովք շարժէին անդամք նորա ։ Համարէր պատկերս այս երկնընկեցիկ, Դիոսի արկանելով զայն մերձ 'ի խորան Իղոսի 'ի կառուցանել նորա զԻղիոն․ և

նորա հարցեալ զգիս և պատգամ ընկալեալ չինել մեհեան Աթենասայ ՚ի գեղջին, և անդ զետեղել զպատկերն, և պահել զայն զգուշութեամբ, զի ցորչափ պատկերն այն կայր, անառիկ սահմանեալ էր լինել քաղաքին տրովացւոց։ Վասն որոյ Յոյնք ՚ի դիմելն ՚ի վերայ քաղաքին. հնարեցան նախ զողանալ զպատկերն զայն, բայց Դարդանոսի նախահօրն զգուշութեամբ զյարևմանն պատկերին արարեալ էր, և զայն բարձին Յոյնք. իսկ զբնիկն զայն ած Էնէաս ընդ իւր ՚ի Հռոմ։

Հ. Զիարդ Աթենացւոց քաղաքն կոչեցաւ յանուն Աթենասայ.

Պ. Աթենաս և Պոսիդոն վիճէին ընդ միմեանս, կամելով երկաքանչիւր յիւր անուն կոչել զքաղաքն։ Երկոտասան դիք վեհագոյնք դատաւոր բազմեալ ետուն վճիռ, զի որ յերկոցունց ՚ի նոցանէ պիտանեգոյն ինչ հանցէ յերկրէ՝ ՚ի նորին անուն կոչեսցի քաղաքն։ Պոսիդոն եհան ձի, և Աթենաս ձիթենի. և սորա յաղթող եղեալ, ետ զանուն իւր դաստակերտին Կեկրոպայ։

Հ. Ո՞ էր Արաքնէ.

Պ. Դուստր Իդմոնի լիւդացւոյ, օրիորդ ճարտար ՚ի գործել զործս նկարէնս հանդոյն Աթենասայ. ընդ որ նախանձեալ աստուածուհւոյն, եղծ զգործած նորա, և կկոցուն ծակոտեաց զդէմս նորա։ Նա ՚ի մտաբերել Արաքնեայ ՚ի խեղդ անձին առ

յաստուածութեան , կերպարանափոխ ա-րար զնա 'ի մարդ ։

Հ. Ո՞ւր էր Հեփեստոս .

Պ. Որդի Արամազդայ ծնեալ 'ի Հերայ, զոր Լատինք Վուլկանոս անուանեն ։ Հա-մարէր նա ստեղծիչ հրոյ և անսուչ գար-բնաց, որ և գործակցութեամբ Կիկղոպայց գործէր շանթս Դիոսի և զէնս զից ընդ-դէմ հսկայից Տիտանանց . որպէս և զէնք Աքիլլեայ և Ենէասայ և այլոց դիւցա-զանց 'ի նմանէ համարին գործեալ ։ Յայտ-նաստատապելս այս առնարկէ 'ի Թորէլ ճարտարապետ գործին պղնձոյ և երկա-թոյ ըստ գրոց . որ և ըստ անուանն ոչ յոյժ տարաձայնի 'ի Վուլկանեայ, զի զԹո-րէլ կոչեն Լատինք Թուբալկայինն ։

Հ. Որպէս նկարագրի Հեփեստոս .

Պ. Դարբին կաղ յոտից՝ գործելով շան-թիս , և առ նմա արծուին Արամազդայ ։ Եւ պատճառ կաղութեանն , զի 'ի ցաս-նուլ Արամազդայ ընդ Հերայ փասն յարու-ցանելոյ նորա տարապարտ մրրիկ , և 'ի կախել զնա ընդ օդս երկոքումբք ծանրա-բեռն սալիւք , Հեփեստեայ յօգնութիւն հասեալ մօրն՝ պատուհասեցաւ յԱրամազ-դայ , և տապալեալ 'ի Լեմնոս կղզի , կա-ղացաւ յանկմանէն ։

Հ. Ո՞յք էին Կիկղոպայք .

Պ. Կիկղոպայք էին նախնի բնակիչք Սիկիլիոյ առ Եթնա լերամբ , որ համարէին զմի եւեթ ունել ակն մեծարոր 'ի ճա-

կատու, որպէս անուն իսկ նոցա Կիկ-
ղոփս ստուգաբանի յանուանէն Բոլորորակն·
զի վահանակք էին գլխոց նոցա, ծակ 'ի
մէջի ունելով։ Եւ քանզի սոքա ճարտարք
համբաւին լեալ 'ի դարբնութեան, համա-
րին արբանեակք Հեփեստեայ 'ի դարբնել
զշանթս Արամազդայ, և լեալ Ետնէ
համարի դարբնոց նոցա, որպէս թէ 'ի
բովուց նոցա զհուրն ժայթքիցէ, և յաւ-
նազգործ բաղխմանէ սալից թնդիւնն
լսիցին։ Ցաստա զամենեսին սպան Ապո-
ղոն, վասն դարբնելոյ նոցա շանթս Արա-
մազդայ առ 'ի սպանանել զԱսկղեպիոս։

Հ. Ո՞ էր Երիքէթէոս կամ Երիքթոնիոս.

Պ. Որդի Հեփեստեայ՝ համարեալ ան-
մայր. զոր Աթենաս ընդ ծնանելն փակեալ
'ի կողովի՝ ետ 'ի պահ երեցունց դստերաց
Կեկրոպայ, պատուիրեալ մի՛ երբէք բա-
նալ զայն։ Ագլաւրոս մի 'ի նոցանէ չկարա-
ցեալ ժուժ ունել, եբաց զայն. և գտին 'ի
ներս մանուկ՝ 'ի ծնգաց և 'ի վայր օձաձև։
Պատճառք առասպելիս են, զի Երիքթո-
նիոս արքայ Աթենացւոց թիւր և տգեղ
ունելով բարձս՝ հնարեցաւ զկառս քառա-
ձիս, որ չև ևս էր յԵլլադա. վասն որոյ և
յետ մահուն համարի փոխեալ յերկինս,
և ընդ համաստեղս դասեալ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԳ

ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՐԱԲՆԱԿ ԴԻՑ

ԴԼՈՒԽ Ա.

Պան, Փաւն, Սատիրայք, Պալէս, Պոմոնա, Փլորա, , Թերայիք, Դէք, Տերմինոս, Պրիապոս, Յաւերժահարսունք, Մոմոս, Էողոս, Հարպիայք.

Հ. Ո՞ էր Պան.

Պ. Վեհագոյն 'ի դիս վայրի, աստուած գեղջէից, և գտիչ հովուական սրնգի։ Կերպարան նորա 'ի միջոյ և 'ի վեր մարդակերպ մօրուանի. այլ եղջերբ կրկին 'ի գլուխ նորա որպէս զայծու՝ հանգոյն ինն և ոտք այծենի 'ի միջոյ և 'ի խոնարհ։ Եգիպտացիք յանուն նորա պաշտէին զտիեզերս առ հասարակ, յոր ակնարկէ և կոչումն անուանն Պան՝ որ 'ի յոյն բարբառ նշանակէ Ամենայն։

Հ. Ուստի պատճառս կոչիւ ասել երկիւղ պանական.

Պ. Յորժամ Վրէն զօրավար գաղղիա-

ցուց գնայր ասպատակել զԴեղփիս, առ անակնկալ պատեհաց զնոսա յաղաղակէ կոչելոց Յունաց յօգնութիւն զՊան. և սատի ամօթութիւն եղև կոչելոց պանական զարհուրիս յանկարծականս ։ Իսկ այլք համարին փոխաբերաբար առնել զկոչումն զայն, քանզի համարին Պան բնակել յանտառս, և անտառք առ դոյզն ինչ կասկած երկիւղի ազդեն զարհուրիս ։

Հ. Ո՞ էր Փաւոն.

Պ. Որդի Պիկոսի արքային Լատինաց, որ եմոյծ յԻտալիա զպաշտօն դիցն Հելլենաց, վասն որոյ կոչի երբեմն հայր աստուածոց, և չփոթի ընդ Կռոնոսի ։ Սա զարգացոյց յոյժ զմշակութիւն, վասն որոյ և յետ մահուն դասեցաւ ընդ դիս դաշտականս, և նկարագրի շուրջ պատեալ 'ի Սատիրոսից յանտառային դից ։

Հ. Ո՞յք էին Փաւոնայք.

Պ. Դիք չնչականք բնակեալք յանտառս և 'ի դաշտս, սերեալք 'ի Փաւոնէ որդւոյ Պիկոսի ։ Սոքա ևս համարին եղջերաւորք և նոխազոտունք հանգոյն Սատիրոսից ։

Հ. Ո՞յք էին Սատիրոսք կամ Պայք նոխազոտունք.

Պ. Դիք չնչականք մարդադէմք եղջերաւորք, 'ի մէջոյ և 'ի վայր այծակերպք ։ Ծերագոյնք 'ի նոցանէ կոչէին Սիլենայք, որպէս Սիլենոս դաստիարակ Դիոնիսեայ, որոյ յաւանակն ընդ համաստեղս կարգեցաւ վասն նպաստ 'ի կռիւ լինելոյ դիցն

ընդդէմ հսկայից, և Դիոնիսեայ յասպա-տակելն 'ի Հնդիկս։

Հ. Ո՞ էր Պալէս.

Պ. Աստուածուհի հովուաց պաշտեցեալ առ Հռոմայեցիս. և կատարէր տօն նորա ամի ամի 'ի սկիզբն ամսեանն Մայիսի, 'ի տարեդարձ շինուածոյ քաղաքին Հռո-մայ, դշեղջս յարդից բորբոքելով հովուաց, և մաքս զնովաւ առնելով. որպէս և ա-նուն իսկ աստուածուհւոյն նշանակէ 'ի լա-տին բարբառ Յարդ։

Հ. Ո՞ էր Պոմոնա.

Պ. Աստուածուհի պարտիզաց, կին Վերտումնոսի, առեալ զանուանակոչու-թիւնն 'ի լատին բառէս Բոմում այսինքն խնձոր կամ պտուղ. և նկարագրի բազ-մեալ 'ի վերայ պտղալից կողովոյ, ունե-լով ոստս պտղալիցս 'ի ձեռին։

Հ. Ո՞ էր Փլորա.

Պ. Աստուածուհի ծաղկանց, առեալ զյորջորջումն 'ի լատին բառէս Փլոս՝ այս ինքն է Ծաղիկ. այլ ըստ Յունաց կոչէր Փլորիս՝ այսինքն է Դալարի. և նկարագրէր կին ծաղկազարդ, ունելով անօթ ծաղկա-լից 'ի ձեռին։

Հ. Ցի՞նչ էին Թերամիք.

Պ. Աստուածք խնամակալք Թագաւո-րութեանց, քաղաքաց, ճանապարհաց, տանց և իւրաքանչիւր մարդկան։ Իբր ոչ եթէ այլք էին որք յառաջնոց գիցն, այլ ընտրեալք յայնցանէ ըստ հաճոյս 'ի խնա-

մանկութիւն՝ կոչէին Թերամիք . և գրոշեալք նոցա մանունք պաշէին 'ի ներքնային վայրս տանց , և վառէին նոցա ճրագունք , և զոհէին ընտանի կենդանեակք ։

Հ . Ցի՞նչ կարծիք էին հեթանոսաց զդիւաց .

Պ . Իւրաքանչիւր ումեք երկուս դևս կարծէին ունել , զմին բարի , և զմիւս չար , 'ի ծննդենէ մինչև ցմահ առընթերակիցս նմին ։ Դևն բարի հնարէր նմա տանել բարիս , իսկ չարն չարիս . որպէս զի իւրաքանչիւր ուրուք բախտ առհմանէր յաղթութեամբ միոյ 'ի նոցանէ ի վերայ միւսոյն։ Սոքա 'ի կերպարանս ադոյոյ նկարագրէին , ունելով 'ի միում ձեռին ըմպանակ , և 'ի միւսումն զեղջիւր առատութեան ։ Համարէին և վայրաց իւրաքանչիւր ունել դևս, և երևել նոցա 'ի կերպարանս օձի . դարձեալ և ազգաց իւրաքանչիւր և ժողովրդոց համարէին խնամակալ և թշնամի դևս ։ Որ այս ամենայն ակնարկեն 'ի ճշմարիտ վարդապետութիւն սուրբ եկեղեցւոյ յաղագս պահապան հրեշտակաց , և դիւաց չարաց՝ որ փորձեն զմարդիկ ։

Հ . Ո՞ էր Տերմինոս .

Պ . Աստուած սահմանաց , որպէս և անունն իսկ նորին նշանակէ 'ի լատին բարբառ Սահման կամ Եզր ։ Վասն որոյ 'ի բաժինս արտորէից կանգնէին անդրիս նորա կոթող 'ի քարէ կամ կոճղ ծառոյ կամ իրան

անոտն և անբազուկ 'ի նշանակ անփոփոխ հաստատութեան։ Եւ որ յանդգնէինն երբէք փոխել զնոսա, մատնէին Կատաղեաց դժոխոց, և օրէն էր սպանանել զնոսա։

Հ. Ո՞ էր Պրիապոս.

Պ. Համարեալ պահապան պարտիզաց յամփոփակեցի նշաւակագոյն 'ի դիս հեթանոսաց. որպէս Բեղփեգովր յարեւելս։ Զէշ միայն յանասնոց օրէն էր մատուցանել նմա 'ի զոհ. զի 'ի մինել նորա երբեմն ընդ խշոյ և յաղթել նմա, յարձակեցաւ 'ի մերայ նորա էշն, և սպան զնա։ Նկարագրէր որպէս զՏերմինոս իբրև անոտն և անբազուկ, և 'ի գլուխ նորա ականջք և եղջիւրք որպէս զայծու, և պսակ յուռոց կամ 'ի գափնոյ։ Եւ կանգնէին 'ի պարտէզս անդրիք նորա 'ի պահպանութիւն և 'ի զարդ։

Հ. Զինչ էին Նիմփայք կամ Յաւերժհարսունք.

Պ. Դստերք Ովկիանու և Թետեայ աստուածուհիք դաշտաց անտառաց և աղբերաց. սոքա համարէին օրիորդք նորահարսունք երկարակեացք՝ այլ ոչ անմահք. և բազմութիւն յոյժ սոցա համարէր ամենայն ուրեք գոլ ընդ ափեղերս, մանաւանդ 'ի պարտէզս և յանտառս հովանաւորս։ Կոչէին յաւերժահարսունք և Հոգիք մեռելոց։ Քանզի նախ զառասպելս եղեսեան դաշտացն և տարապարսին՝ համարէին հոգիք մեռելոց 'ի զուարճալի վայրս դեգե-

բել. նմին իրի և անդ յաճախագոյն մատուցանէին զոհս։ Եւ անունն իսկ նորա յունական Նիմֆի, նոյն է ընդ բառիս Նեփէշ՝ որ եբրայեցերէն նշանակէ Հոգի։

Հ. Ո՞ էր Մոմոս.

Պ. Որդի քնոյ և գիշերոյ բառ առասպելաց, և իշխանութիւն էր նորա քննել զգործս գից և մարդկան, և յանդիմանել զնոսա. վասն որոյ համարի աստուած խեղկատակութեան, և նկարագրի միաձեռանի, և ցուպ 'ի ձեռին նշանակիչ ախտից մարդկան։ Ընտրեցաւ նա դատաւոր ձեռակերտացն Պիսիդոնի, Հեփեստեայ և Աթենասայ, և ոչ զմիոյ 'ի նոցանէ արարած եգիտ անպատմանելի. պարսաւեալ զՊիսիդոն՝ թէ ընդէ՞ր զցլու զեղջիւրսն ոչ առաջի աչացն զետեղեաց, զՀեփեստոս՝ թէ ընդէ՞ր ոչ պատուհան ինչ առ սրտիւ մարդոյ ներգործեաց երեւելի առնել զգաղտնիս նորա, և զԱթենաս՝ եթէ ընդէ՞ր ոչ տեղի 'ի տեղւոջէ փոփոխելի կառոյց իւր տուն, որպէս զի ընդ չար դրացւոյ հարկ լինէր նմա բնակել։

Հ. Ո՞ էր Եւողոս.

Պ. Որդի Արամազդայ վերակացու հողմոց, և իշխէր յԵւողեան կղզիս 'ի հիւսիսակողմն Սիկիլիոյ. ուր էին դարբնոցք Հեփեստեայ։ Ընդ նա զհողմս արգելեալ պահէր յահագին ուրեք քարանձաւի, և արձակէր զնոսա յորժամ կամէր՝ շնչել 'ի վերայ երկրի։ Դէպ եղև նմա երբեմն

մատանեաւ զդուռն քարանձաւին 'ի բաց, և հողմոցն 'ի դուրս յարձակեալ յարուցին մրրիկ ահեղ 'ի ծովու, մինչև յուժգին ալեկոծութենէն անջատել Սիկիլիայ յԻտալիոյ։

Հ. Ո՞յք էին արբանեակք Եւողոսի.

Պ. Հողմք. և մանաւանդ գլխաւորք 'ի նոցանէ Նոտոս՝ որ է հարաւ, Բորէաս՝ որ է հիւսիսի, Եւրոս՝ որ է արևելեան, և Զեփիւռ՝ որ է արևմտեան։ Սորա ևս ընդ աստուածս համարէին, որպէս և իմաստունն յիշատակէ զնոսա ընդ դիս հեթանոսաց. և նախ քան զնաւարկել ընդ ծով՝ զոհս մատուցանէին սոցա ուղևորք, որպէս և Վիրգիլիոս զԵնէասայ ասէ՝ թէ զոչխար սպիտակ եղեն աջողակ Զեփիւռոյ։

Հ. Զինչ զԶեփիւռոսէ վիպեն առասպելք.

Պ. Զի պնդէր նա զհետ Փլորայ դիցուհւոյ ծաղկանց և բուրաստանաց. և զի եհաս զյետ նորա, քանզի թեթևընթաց քան զնա էր։ Եւ նկարագրի Զեփիւռ պատանի առոյգ ծաղկապսակ, և թևք թիթռան 'ի թիկունս նորա։

Հ. Զինչ զԲորէասայ վիպեն առասպելք.

Պ. Զի ծնաւ նա յՈրիթիայ դստերէն Երեքթեոսի արքային Աթենացւոց երկուս որդիս թևաւորս զԿալայիս և զԶեթէս, որք ընդ արգոնաւորդս նաւեցին, և զՓի-

նէոս արքայ 'ի Հարպեայց ազատեցին, և ազատեան 'ի Հերակղեայ։ Բայց ճշմարտութեամբ Բորէաս էր արքայ Թրակացւոց, և վասն զի Որիթիա 'ի հողմոց բռնութենէ անկաւ 'ի ծով և հեղձաւ, անտի պատճառս առին առասպելքն։

Հ. Զինչ էին Հարպիայք.

Պ. Քորք երեքին ճիւաղք յափշտակողք, որք և Ստիմփաղեան հաւքն կոչէին. դէմք նոցա որպէս օրիորդի, կերպարան անգեղ, և մագիլք 'ի ձեռս նոցա. և յափշտակէին որ ինչ միանգամ դէպ լինէր նոցա, կամ կեղեքէին մագլօքն։ Արամազդ առ'ի պատուհասել սովալլուկ զՓինէոս արքայ Թրակիոյ վասն յանդգնութեանն՝ յայտնելոյ մարդկան զգաղտնիս դից, առաքեաց'ի վերայ նորա զՀարպիայս՝ յափշտակել որ ինչ առաջի դնէր նմա կերակուր։

ԵՐՐՈՐԴ ԿԱՐԳ

ՅԱՂԱԳՍ ԿԻՍԱՍՏՈՒԱԾՈՑ ԿԱՄ ԴԻՒՑԱԶԱՆՑ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Պերսէոս, Մեդուսա, Անդրոմեդէ, Պեգասոս, Քիմերա, Հերակղէս, Գերիոն, Կակոս, Անտէոս, Թզուկք, Ատլաս, Ոմփաղէ.

Հ. Ո՛ էր Պերսէոս.

Պ. Որդի Արամազդայ ծնեալ 'ի Դանայեայ կնոջէ Անդրոմեդեայ, առ որ մտեալ էր Արամազդ 'ի կերպարան անձրեւոյ ոսկւոյ։ Եւ քանզի խոհական էր Պերսէոս և արի, համարեցան քերթողք Աթենասայ առնել նմա զվահան իւր. որով յաղթեաց նա Մեդուսայ և ընակչաց Ատլասայ լերին, և զԱնդրոմեդէ ազատեաց 'ի ծովային նհանգէ և 'ի հալածանաց Փինէոսի. և 'ի դառնալն իւրում սպան նա յանդէտս զհաւ իւր զԱկրիսիոս։ Եւ տարածեալ ընդ աշխարհի արկածն, մեկնեցաւ յԱրգոսէ և կայր 'ի Տիրինթոս. և 'ի սահմանս նորա

չինեաց զՄիկէնս, ուր զաւակ նորա Թագաւորեաց զամս իբր հարիւր. սիրէր նա զրանաւէրս, և կառոյց նոցա վարժարանս: Եւ համարեցան զնա քերթողք ընդ համաստեղս գաւեալ, որպէս զմի 'ի վեհագունից զիւցազանց:

Հ. Ո՞ էր Մեղուսա, և ո՞յք Գորգոնեայք.

Պ. Գորգոնեայք կոչէին երեքին քորք՝ Մեղուսա, Ստենով և Եւրիալէ, դստերք Փորկոսի. որոց ակն և ատամն և եղջիւր հասարակաց էին, կարգաւ 'ի կիր առնլով նոցա զայնոսիկ 'ի միմեանց: Յաղթեցեալ Աթենասայ երբեմն ընդ Մեղուսա 'ի պատճառս Պիսիդոնի, փոխեաց զվարսս նորա յօձս: Որդ ընդդէմ երեցունց այսոցիկ քերց եղ Պերսէոս 'ի հանդէս քաջութեան իւրոյ, և նախ զակն նոցա և զատամն եբարձ, և ապա ամրացեալ այծենապատ վահանաւն Աթենասայ՝ գլխատեաց զՄեդուսա: Վասն որոյ 'ի վահանի անդ քանդակեցաւ գլուխ Մեղուսայ օձախառն, որ զտեսողս վիմատաւէր:

Հ. Ո՞ էր Անդրոմեդէ.

Պ. Դուստր Կեփէոսի արքային Եթովպացւոց, որ գեղեցիկ քան զՆերեա զանձն համարեցեալ կարծէր. և Պոսիդոն առ վրէժ քինու արձակեաց 'ի սահմանս Կեփէոսի ճիւաղ ահարկու, որ աւերէր զերկիրն: Եւ հարցեալ զդիս, ընկալան պատգամ՝ կապել 'ի ժայռի ուրեք զԱնդրոմե-

գէ ՚ի ճարակ նշանգի իւրք ծովայնոյ ։ Բայց Պերսեայ գէպ լեալ անցանել ընդ այն Պեգասեան, խզեաց զշղթայս Անդրոմեդեայ, և կատարումն Մեդուսայ միմասանեալ զմաւն ինչ նշանգին՝ եհար ասպերան զմիւս մասն, և հարսնացոյց իւր զԱնդրոմեդէ ։

Հ. Զինչ զՊեգասեայ միպեն առասպելք.

Պ. Ի հատանել Պերսեայ զգլուխ Մեդուսայ, ՚ի ճապաղեաց արեանն յերկիր՝ ծնաւ Պեգասոս ձի օդապար թեաւոր, և թռեաւ ՚ի լեառն Եղիկոն. և ՚ի դամիր հատանելն ըղխեցոյց անդ զԻպպոկրենեան աղբիւրն. Աթենաս նուաճեաց զձին զայն, և ետ Պելլերոփոնի ՚ի պարգև՝ պատերազմել նովաւ ընդդէմ Քիմերայ, որ աւերէրն զԼիկիա ։ Որ ապա երիվարն այն հանդերձ հեծելովն ընդ համաստեղս գասեցան ։ Եւսեբի ՚ի Պարզեւասեայ ասէ՝ թէ նաւ էր Պեգասոսն այն ։

Հ. Զինչ զՔիմերայ միպեն առասպելք.

Պ. Քիմերա խառնագազան իմն էր, եզջերուագաղ ՚ի մէջս անուանեալ բարբառ. Գլուխ նորա առիւծու, իրան այծու, ձեռ միշապի, որ և հուր ՚ի բերանոյ շնչէր ։ Եւ քանզի ՚ի Լիկիա էր լեառն հրաբուղխ՝ որչ առիւծուց և այծուց և վիշապաց, և Պելլերոփոն զերծոյց զերկիրն յաւերանաց նոցա, ասաց պատճառս առին առասպելք

Քիմերայ, և նուաճելոյ Բելլերոփոնի զնա ։

Հ. Ո՞վ էր Հերակլէս.

Պ. Բազումք եղեն Հերակլեայք քաջամարտիկք. որպէս և մերս Վահագն վասն մեծամեծ քաջութեանցն կոչի Հերակլէս. բայց քերթողք զամենեցուն նոցա գործութիւնս միումն ենթ հռչակաւորին քան զամենեսեան տան, որ համարէր որդի Արամազդայ՝ ծնեալ յԱլկմենայ կնոջէ Ամփիտրիոնի արքային Թեբայեցւոց ։ Կոչի նա և Ալկիդաս յանուանէ հաւուն իւրոյ Ալկէոսի, կամ վասն քաջութեանն, զի Ալկիդէս 'ի յոյն բարբառ նշանակէ Հուժկու ։ Հերա թէպէտ և հակառակ էր Հերակլեայ անդստին 'ի յղութենէ նորա, բայց դիջեալ յաղաչանս Պալլասայ՝ դիեցոյց խակ զնա 'ի ծնանելն. և 'ի կաթնածուծն լինել Հերակլեայ՝ զեղեալ կաթինն ընդ երկինս, փոխեցաւ 'ի բազմութիւն աստեղացն որ կոչի ծիր կաթին ։ Այլ առ մեզ կոչի սա Յարդգող կամ Յարդգողի հետք. քանզի 'ի խիստ ձմերան գողացեալ ասեն Վահագնի զյարդ Բարշամայ Ասորեստանեայց, և զճանապարհայն մղեալ 'ի նմանէ անկեալ՝ և յաստեղս փոխեալ իցեն ։ Եւ դաստիարակեցաւ Հերակլէս 'ի Քիրոնէ մարդաձիոյ ։

Հ. Ո՞վ էր Քիրոն.

Պ. Որդի Կռոնոսի և Փիլլիրայ յաւերժահարսին դստեր Ովկիանու, ծնեալ 'ի

նոյանէ որպէս հրէշ ինչ մարդ ձիախառն։ Բայց մանկանն յորբունս հասեալ գտաւ հանճարեղ յոյժ, և նա համարի լեալ ուսուցիչ օրինաց դատաստանի և երգման և դեղից և պաշտամանց դից ։ Էր նա հմուտ 'ի գուշակութիւն աստեղաց և յաստեղագիտութիւն, զոր և Հերակղեայ ուսոյց դաստիարակ կացեալ նմին, որպէս և Ասկղեպեայ զբժշկութիւն, և Աքիլլեայ և Կաստորի և Պողիդեւկեայ այլ գիտութիւնս. և ընդ Յասոնի նաւարկեաց՝ գոլով Արգոնաւորդացն բժիշկ։ Բայց կամելով նորա երբեմն ձգել զնետս Հերակղեայ մխեալս յարիւն Լերնեան վիշապին, անկաւ մի 'ի նոյանէ 'ի վերայ ոտինն, և ցաւեցուցանէր զնա այնպէս դառնակսկիծ՝ մինչև պաղատել նմա առ դիս բառնալ 'ի նմանէ զանմահութիւն, և տալ նմա մահ ։ Որ և լսելի լեալ Դիոսի, փոխեցաւ յաստեղատունս, և է կենդանակերպն Աղեղնաւոր ։

Հ. Ո՞ էր Ամփիտրիոն.

Պ. Իշխան Թեբայեցի, որդի Աղկէոսի. սորա կին եղև Աղկմենէ մայր երկուորեակ եղբարց՝ Հերակղեայ և Իփիկղեայ, որոց մայր յայտնի էր՝ այլ հայր նոցա անյայտ վասն խառն անկողնոյ մօր իւրեանց. բայց առասպելք համարեցան հայր Հերակղեայ զԴիոս, և Իփիկղեայ զԱմփիտրիոն ։ Ի ծնել Հերակղեայ 'ի Լերնեան լճին՝ ուր բունեալն էր Հիդրայն

կամ բազմագլխի վիշապն, իբրև անկարանայր գլխատել զնա, քանզի ընդ միոյ միոյ ՚ի գլխոցն հատելոց՝ եօթն այլ գլուխք բուսանէին, Յոլաս որդի Իփիկղեայ առեալ ջահ մեծ՝ խարէր զտեղի հատելոց գլխոցն, և այնպէս հնար եղև սատակել զվիշապն ։

Հ. Զինչ և քանի են գլխաւոր նահատակութիւնք Հերակլեայ ․

Պ. Երկոտասան, և են այսոքիկ ․

Ա. Խեղդել նորա զառիւծն ամեհի ՚ի Նեմեան անտառին, զորոյ զմորթն առնէր զանձամբ ։

Բ. Սպանանել նորա ՚ի հուր և ՚ի սուր զվիշապն եօթնագլխի չարաթոյն բունեալ ՚ի Լեռնեան լճին։

Գ. Կենդանւոյն ըմբռնել նորա զկինճն վայրենի՝ որջացեալ յԵրիմանթոս լերին, որ ապականէր շուրջանակի զԱրկադիա։

Դ. Հասանել նորա զհետ Մենադեան այծեան և ոսկեեղջիւր եղին, որ նուիրական էր Արտեմեայ. զամ մի հալածեալ զնա, և ապա յեզր Լադոնայ գետոյ կալեալ զնա և առանձնեալ բերել ՚ի Միկենս ։

Ե. Ընաջինջ առնել նորա զՀարպիայս որ ՚ի վերայ Ստիմփիաղ լճին ճախր առեալ, և բազմութեամբն իւրեանց ստուերացուցանէին զարեգակն ։

Զ. Ունել նորա զցուլն կատաղի բոցաշունչ, զոր Պոսիդոնի առ վրէժ քինու

'ի սանձմանս Թագաւորութեան Մինովայ արձակեալ էր, վասն դրժելոյ նորա ուխտին և չմատուցանելոյ 'ի զոհ աստուածոյն զցուլարակն խոստացեալ ։

Է. Սպանանել նորա զԲուսիրիս բռնակալ եգիպտացւոց, որ զեկս անցաւորս զոհէր դից իւրոց. և զԴիոմեդէս արքայ Թրակացւոց, որ զերիվարս իւր մարդկեղէն մարմնով կերակրէր ։

Ը. Նուաճել նորա զԱմազոնս, և զդըշխոյն նոցա զՀիպպողիտա տալ Թեսեայ աջակցին իւրում կնութեան ։

Թ. Դարձուցանել նորա զընթացս Ալփեայ գետոյ՝ առ 'ի մաքրել զասպաստանս Աւգիայ արքային արգիացւոց, զոր ապա սպան վասն չտալոյ նորա զխոստացեալ վարձսն։

Ժ. Յաղթել նորա Գերիոնի հսկայի բռնաւորին Սպանիոյ՝ որում մարմինս երիս ընծայեն առասպելք ։

ԺԱ. Բառնալ նորա խնձորս յերեկորնական պարտիզաց, ուր վիշապ ահարկու գոյր պահապան ։

ԺԲ. Կապել նորա շղթայիւք զԿերբերոս, և ազատել յարգելանաց զԹեսէոս ։

Հ. Ցի՞նչ են Հերակլեայ արձանքն.

Պ. Հերակլեայ վաստակաբեկ 'ի նահատակութեանցն հասեալ 'ի կիրճն Կալպեայ, որ արդ կոչի Ճիպրալթէրրա, անջրպետեաց զկիցս երկուց լերանց առ 'ի կցորդութիւն

Ովկիական ծովուն ընդ Միջերկրականին, և անդ սիւնս երկուս կանգնեաց 'ի նշան յաղթութեանց իւրոց, և որպէս ծայր սահմանաց աշխարհակալութեան ։

Հ. Ո՞ էր Կակոս ։

Պ. Որդի Հեփեստեայ եռագլխի, յերիցն ևս հուր ժայթքելով ։ Սա առ Տիբերիս գետով աւազակէր, և գողացեալ զարջարս երկուս զՀերակղեայ, ած զնոսա յայր իւր՝ յետս ընդդէմ ձգելով 'ի բարշ զագեաց նոցա, որպէս զի մի 'ի հետոցն մատնեսցի ։ Այլ 'ի բառաչելոյ նոցա զգացեալ Հերակղեայ զնենգն, եհաս յայր անդր, և լախտիւն հարեալ սատակեաց զԿակոս ։

Հ. Ո՞ էր Անտէոս ։

Պ. Արքայ ափրիկեցւոց հսկայ մրթխարի, որդի կարծեցեալ Պոսիդոնի ծնեալ յերկրէ, որում առաւելլը ընծայեն վաթսուն և չորս կանգուն բարձրութիւն ։ Սա դարանեալ 'ի Լիբիա, մենամարտէր ընդ անցաւորս, և խողխողէր զնոսա. և ուխտ եդեալ էր կառուցանել մեհեան հօր իւրում Պոսիդոնի 'ի գանկից մարդկան ։ Ընդ սմա մենամարտեալ Հերակղէս, բազում անգամ զգետնեաց զնա, այլ 'ի զուր. քանզի մայր նորա երկիր զօրացուցանէր զնա անդրէն 'ի զգետնելն ։ Զոր զգացեալ Հերակղեայ՝ ամբարձ զնա յօդս, և 'ի վերայ բազկաց իւրոց սպան զնա ։

Հ. Ո՞յք էին Թզուկք ։

Պ. Ազգ տառապեալ 'ի Թրակիա երկոտնաչափք հասակաւ. որ եռամեայք ծնանէին որդիս, և ութամեայք ալևորէին. և հանապազ պատերազմ էր նոցա ընդ կռնկունս, որ յաճախ յափշտակէին զնոսա։ Մինչ Հերակղէս խոնջ յարշաւանաց հանգչէր 'ի քուն յաւազուտս Լիբիոյ, բազմութիւն յոյժ Թզկաց 'ի վրէժ քինու մահուանն Անտէոսի՝ ընդ որոյ իշխանութեամբ էին՝ յարձակեցան 'ի վերայ Հերակղեայ։ Այլ նորա զարթուցեալ, ծրարեաց զամենեսին զնոսա յառիւծենուոջն, և ած զնոսա առ Եւրիսթէոս արքայ Միկենացւ։

Հ. Զինչ անցք ընդ Ադմետ և ընդ Աղկեստէ անցին.

Պ. Աղկեստէ էր տիկին Ադմետի արքային Թեսաղացւոց. և այնպէս սիրէր զայր իւր, զի 'ի հիւանդանալ նորա մերձ 'ի մեռանել՝ յանձն էառ զոհել զանձն փոխանակ նորա եթէ այսպէս հաճոյ թուէր դից կեցուցանել զնա. 'ի նմին իսկ աւուր, յորում մատուցաւ նա 'ի զոհ, եհաս անդր Հերակղէս. և 'ի գութ շարժեալ վասն առաքինութեան կնոջն, մարտեաւ ընդ մահու, և թափեալ զԱղկեստէ 'ի ձեռանէ նորա՝ դարձոյց առ այր նորա։

Հ. Ո՞ էր Ատլաս.

Պ. Թագաւոր Մաւրիտանացւոց, համարեալ որդի Կռոնոսի, քաջ աստեղաբաշխ, որ հանապազ 'ի ժայռից բարձանց զննէր զընթացս աստեղաց. ուստի պատ-

ճառս առին առաքեալք՝ թէ նա 'ի լեառն փոխեալ իցէ, և զերկինս յուս իւր բարձեալ կրիցէ, և թէ Հերակղեայ կարեկից լեալ ընդ նմա վասն ծանու բեռինն՝ օգնեալ իցէ նմա բառնալով զայն առ ժամանակ մի.

Հ. Ո՞վ էր Եսպերոս.

Պ. Եսպերոս 'ի յոյն բարբառ նշանակէ Երեկոյ. և էր նա արքայ ափրիկեցւոց, եղբայր Ատղասայ, քաջ աստեղագէտ. և առասպելք ունին զնմանէ այսպէս, թէ նա յաստղ երեկորին փոխեալ իցէ, անուանեալ Գիշերավար՝ զհետ արեգական մտանելով, և Լուսաբեր կամ Արուսեակ՝ կարապետելով նմին.

Հ. Զի՞նչ էին եսպերեան կամ երեկորնական պարտէզք.

Պ. Եսպերիդեայք էին քորք երեք՝ դըստերք Եսպերոսի, Եգղէ՝ Արեթուսա և Իպերթուսա: Եւ էր նոցա դրախտ զուարճալի յԱփրիկէ, ուր կային ծառաստունք ոսկեպտուղք և 'ի պահ պտղոցն կայր վիշապ ահագին բազմագլխի, որում հարիւր գլուխք էին, և նոյնչափ ազգի ազգի բարբառք ահեղագոչք և հսկէր նա անդ զօրէ և զգիշեր. բայց Հերակղէս հրամանաւ Եւրիսթեայ արքային Միկենաց սպանեալ զվիշապն, եբեր 'ի պտղոց անտի առ թագաւորն:

Հ. Ո՞վ էր Ոմփաղէ.

Պ. Դուստր արքային լիւդացւոց՝ յորոյ

ի սէր Հերակղէս յետ այնչափ քաջայաղթ նաՀատակութեանցն՝ փոխեաց զլախտ իւր յաղեկատ, և զառիւծենին 'ի զգեստ կանացի ։

Հ. Ո՞վ էր Նեսոս.

Պ. Մի 'ի Կենտաւրոսաց, որոյ առեալ զԴէանիրա կին Հերակղեայ առ ափն գետոյ՝ զի չկարէր անցանել յայն կոյս. երարձ զնա Հրամանաւ Հերակղեայ յուս իւր, քանզի էր լուղորդ քաջ, և անցոյց զնա յայն կողմն ։ Իսկ Հերակղեայ արձակեալ զնետս իւր զկնի նորա, կորեմէր եՀար զնա. և նորա զառանացեալ, խորՀեցաւ 'ի մեռանելն իւրում խնդրել վրէժ. և թաթաւեալ յարենէ իւրմէ զՀանդերձն եա Դէանիրայ իբրու Հմայս ինչ ։ Եւ 'ի զգենուլ զայն Հերակղեայ՝ մոլեգնեցաւ, և անձամբ զանձն այրեաց 'ի խարուկի ։ Եւ ընկալան զնա գիր յերկինս, անմաՀացուցեալ զնա ։

Հ. Որպիսի՞ ինչ էին նետք Հերակղեայ.

Պ. Մխեալք յարիւն Լերնեան վիշապին, որով մաՀացու էին ամենայն Հարուածք նոցա. Նոքօք նա և զՆեսոս ձխացոյ եՀար 'ի յափշտակել նորա զԴէանիրա զամուսին իւր ։ Փիլոկտետեայ բարեկամի իւրում եթող այս զնետսն, պատուիրեալ նմա մի ումեք յայտնել զտեղի թաղմանն ։ Բայց քանզի Հրամանք դիցն էին չմարթել առնուլ զՏրովադա՝ առանց յայտնելոյ տեղւոյն, Փիլոկտետես առ 'ի չդրժելոյ

երդմանն՝ տուամբ ևեթ նշանակեաց զայն ։ Սակայն 'ի գնալն 'ի Տրովադա , անկաւ մի 'ի նետիցն 'ի վերայ տարինն՝ որ մատն եղև անդւոյն , և վէրքն նեխեցան . մինչև հարկ լինել թողուլ զնա 'ի Լեմնոս կղզի ։ Այլ ապա վասն կարևորութեան նետիցն զորս չմարթէր այլ ոք ձգել , ածաւ 'ի պաշարումն Տրովադայ . և անդ Մաքաւոն որդի Ասկղեպեայ ողջացոյց զնա 'ի վիրացն ։

Հ . Ընդէ՞ր կաղամախ համարի նուիրական Հերակղեայ .

Պ . Զի յիջանելն 'ի դժոխս պսակեալ էր սաղարթիւք կաղամախեաց . նմին իրի իսկ երկգոյն են տերևք նորա, ներքին կողմանցն մնալով սպիտակ, իսկ արտաքնոյն սևացեալ 'ի մեղծոյ ։

ԳԼՈՒԽ ԺԲ

Թեսևոս , Մինոտաւրոս , Պերիթոս , Կենտաւրոսք , Ամազոնք , Դեդալոս .

Հ . Ո՞վ էր Թեսևոս .

Պ . Որդի Եգէոսի արքային աթենացւոց յազգէ Երեքթեայ , բայց համարէր որդի Պոսիդոնի . իսկ ըստ մայրենի ազգին սերեալ էր 'ի Պեղոպայ հզօրագունէն 'ի թագաւորս Պեղոպոնեսայ ։ Քանզի Պիթէոս մի յորդւոց Պեղոպայ շինեաց զՏրէ-

զեն քաղաք․ ուր Եգէոսի երթեալ, ծնաւ 'ի դստերէ նորա յԷթրայ զԹեսէոս, որոյ 'ի հասանելն յարբունս թողեալ զՏրեզեն, չոգաւ առ հայր իւր։ Այլ 'ի գնալն ընթ-ջենջ արար զաւազակս և զգազանս, որ զարանէին ուղևորաց․ զառաջնոյն յաւազակաց զոր սպան՝ կապտեալ զլախտն պղնձի՝ կրէր 'ի նշանակ առաջնոյ յաղթութեանն իւրոյ։ Հասեալ առ հայր իւր եգիտ խռովութիւն մեծ յարքունիսն, ուր ապատանեալ Մեդէա աքսորեալն 'ի Կորընթոսէ վասն յանցանաց՝ որսացեալ էր ըզմիտս Եգէոսի 'ի սէր իւր։ Սա իբրև լուաւ զգալուստ Թեսէոսի, գիտաց զի ոչ ևս յաջողէր նմա լինել կնութեան թագաւորին վասն որոյ կասկածանս արկ 'ի միտս նորա զԹեսեայ, և հաւանեցոյց զեղամահ առնել զնա 'ի կոչունս։ Բայց Թեսեայ պատճառանօք մերկացեալ զսուսեր իւր նախ քան զբազմելն 'ի սեղան, ծանուցաւ որդի Եգէոսի, զբաժակ զեղոյն կործանեալ՝ ընկալաւ զնա յորդի իւր և 'ի ժառանգ։

Հ․ Պատմեա ինձ զառասպելս Մինոտաւրոսի․

Պ․ Աթենացիք և Մեգարացիք նախանձեալ ընդ Անդրոգէոսի որդւոյ Մինովայ արքային կրետացւոց, զի նա յաղթեաց նոցա 'ի մենամարտի, սպանին զնա աւազակաբար․ Եւ Մինովս 'ի վերայ նոցա մեծաւ պատերազմաւ, և նկուն արարեալ

զնոսա, եւ հարկս նոցա՝ առաքել ամի ամի 'ի Կրետէ եօթն պատանեակս եւ նոյնչափ օրիորդս մինչեւ ցինն ամ, զորս տայր արկանել 'ի բաւիղն Կրետեայ ճարակ Մինոտաւրոսի ։ Եւ էր Մինոտաւրոս մարդ ցլախառն, ծնեալ 'ի Պասիփայեայ կնոջէ Մինովայ, եւ արգելեալ 'ի Մինովայ 'ի բաւիղ անդր դաստակերտ Դեդաղեայ։ Քանզի էր 'ի Կրետէ երիտասարդ ոմն Տաւրոս անուն՝ որ թարգմանի Ցուլ, եւ 'ի սմանէ ծնեալ Պասիփայեայ զմանուկն՝ որ վասն ընկերոյ զնմանութիւն Մինովայ եւ զՏաւրոսի կոչեցաւ Մինոտաւրոս՝ պատճառս ետ առասպելին, իբր թէ 'ի ցլոյ զմարդացուլն ծնեալ ։ Արդ չեւ զերեամ մի առաքելոյ աթենացւոց զհարկն 'ի Կրետէ, Թեսեւս մատոյց զանձն 'ի թիւ զոհիցն՝ 'ի մահ եղեալ կորնչել կամ ազատել զհայրենիս իւր յանողորմ հարկէն։ Արիադնէ դուստր Մինովայ հարեալ 'ի սէր պատանւոյն, մատոյց նմա կծիկ առաջնւոյ 'ի մտանելն 'ի բաւիղ անդր. որով եւ նա անտի հանդերձ ընկերօքն, յետ սպանանելոյ զմարդացուլն։ Բայց Եգէոսի պատուէր տուեալ էր նաւապետին եւ Թեսեայ՝ 'ի դառնալ այսրէն ողջամբ սպիտակ եւ կամ կարմիր պարզել առագաստ, քանզի նաւուն՝ որ զզոհսն ածէր՝ սեւ էին առագաստ ։ Այլ ուրախութեան ոչ ներելով նոցա յիշել զպատուէր թագաւորին, իբրեւ ետես նա 'ի հեռաստանէ զնշանակ սգոյն՝

առ յուսահատ տրամութեանն ընդ մահ որդեկին ընկէց զինքն 'ի ծով. որ անուանի իսկ կալեալ զանունն, կոչի Եգեան ծով։

Հ. Ո՞ էր Պերիթոս.

Պ. Արքայ Լափիթայց. որոյ լուեալ զհամբաւ Թեսէոսի, կամէր զփորձ առնուլ քաջութեան նորա։ Այլ 'ի գալ նոցա առ միմեանս, փոխանակ մենամարտելոյ՝ երդուան ընդ միմեանս բարեկամութիւն։ Ցետ սուղ ժամանակի Պերիթեայ 'ի կնութիւն առնելով զԴէիդամէա կամ՝ զհիպոդամէ դուստր Ատրակայ, անդ 'ի հարսանիսն պատերազմեցան Կենտաւրոսք ընդ Լափիթայս՝ յափշտակել զօրիորդն. և վանեաց զնոսա Թեսէոս։

Հ. Ո՞ էր Իպպողիտոս.

Պ. Հերակղէս աջակցութեամբ Թեսէոսի նուաճեալ զԱմազոնս, ետ նմա կնութեան զքոյր նոցա զԱնտիոպէ կամ զԻպպողիտա, յորմէ ծնաւ Իպպողիտոս։ Բայց Թեսէոսի առեալ իւր կնութեան և զՓեդրա դուստր Մինովսի և Պասիփայեայ զքոյր Արիադնեայ, և կասկածեալ զի Իպպողիտոս ընդ ակամբ հայեսցի ընդ եղբայր իւր ոչ համամայր, որ հանդերձեալն էր ծնանել 'ի Փեդրայ, յղեաց զՓեդրա 'ի Տրեզեն առ հաւ իւր Պիթէոս։ Բայց անիկնոջն տեսանելով զնա յուղեկցել նորա երբեմն ընդ Թեսէոսի, հարաւ 'ի սէր նորա. այլ 'ի յայտնել զաղաչանս իւր նմա՝ փոխանակ սիրոյ զարհուրանս ազդեալ 'ի

նա, դայրացաւ առ նախանձուն, և զրպարտեաց զնա առ Թեւէոս, իբր դաւաճանեալ պարկեշտութեան իւրոյ։ Հաւատաց նմա Թեւէոս, և առ զայրոյթ սրտին խնդրեաց 'ի վերայ որդւոյն զվրէժխնդրութիւն Պոսիդոնին։ Սա մինչդեռ Իպպողիտ ուղևորէր կառօք ընդ ծովեզրն, նշանդ 'ի ծովէ ահարկու սարսոյց զերիվարս նորա, և հարեալ ընդ ժայռս խորտակեցին զկառսն, և զնա սպանին։ Զնա Ասկղեպիոս յարոյց, բայց Փեդրա տանջեալ 'ի խղճէ՝ յայտնեաց Թեւէոսի զմեղանսն, և չոգաւ զիւրովին։

Հ · Ո՞րք էին կենտաւրոսք ·

Պ · Ազգ Թեսաղիոյ՝ որ առաջինք եղեն 'ի նուաճել զերիվար, և հեծեալք պատերազմել, զի յառաջագոյն հետևակ ևեթ կամ՝ կառամարտիկ գոյր պատերազմն։ Կենտաւրոս 'ի յոյն բարբառ նշանակէ Ցլավար, և համարէր հրէշ ինչ յառաջոյ կողմանէ մարդակերպ և յետոյ ցլակերպ, վասն որոյ 'ի մեզ կոչի Մարդացուլ կամ Ցուլկապարիկ, կոչի դարձեալ և Ձիացուլ, համառօտեալ 'ի յունականէն Իպպոկենտաւրոս՝ որ նշանակէ Ձիացլավար։ Իսկ առասպելին պատճառք այս եղեն. 'ի փախչել երբեմն ցլուց, պնդեցան զհետ նոցա ձիաւորք Թեսաղացիք, և հասեալ առ նոսա խթանօք վարեցին և դարձուցին զնոսա. իսկ շինականք՝ որոց չև էր տեսեալ զայր հեծեալ, տեսանելով զնոսա 'ի հեռաստանէ խառն ընդ ձիանն և ընդ

ցուլս՝ կարծեցին նորանշան ինչ կենդանիս զնոսա զոլ մարդացուլ ձիախառն ։ Եւ առասպելեցին զարձեալ զնոցանէ ծնեալս յամպոյ, զի առասպելագոյնք 'ի նոցանէ էին 'ի Նեփել քաղաքէ Թեսաղիոյ՝ որ Թարգմանի Ամպ ։

Հ. Ո՞րպէս միթէն առասպելք զԹեսեայ իջման 'ի դժոխս .

Պ. Թեսէոս աջակցեալ Պերիթեայ յարձակեցան 'ի Տարտարոսն՝ յափշտակել զՊերսեփոնէ կին Պղուտոնի . այլ ընդ հասանելն մօտ առ դուրս՝ Կերբերոս շուն եռագլխի պահապան դրանց դժոխոց յարձակեալ 'ի վերայ Պերիթոսի, սատակեաց զնա . իսկ Թեսէոս փախուցեալ ըմբռնեցաւ 'ի ներքս անդ, մինչև եկեալ Հերակլեայ ազատեաց զնա ։

Հ. Ոյք էին Ամազոնք .

Պ. Հասարակապետութիւն կանանց՝ ընդ որս ոչ բնակէին ամենևին արք, այլ միանգամ 'ի տարւոջ գնային նոքա առ արս . և զամենայն արու մանուկ սպանանէին, և զիգաց անդստին 'ի տղայ տիոց խարէին զմի 'ի ստեանց զաջակողմեանն՝ վասն աջողագոյն նետաձգութեան ։ Վասն որոյ և Ամազոնք կոչէին, այսինքն է Անստինք . որ առ մեզ Միաստինք կոչին ։ Այդ 'ի զինել Անտիոպեայ կամ Իպպողիտեայ դշխոյի նոցա պատերազմաւ յԷլլադա, Թեսէոս աջակցեալ Հերակլեայ՝ պարտեաց զզօրս նորա զԱմազոնս, և զդշխոյն էառ իւր կնութեան ։

Հ. Ո՞վ էր Դեդաղոս.

Պ. Էր նա անդրիագործ ճարտար յԱթէնս, զորմէ գրոշեալ ասեն անդրիս շարժունս. քանզի սա նախ զոտս պատկերաց 'ի միմեանց զատոյց: Սորա կասկածեալ զԹոռանէ իւրմէ՝ թէ յաղթեսցէ իւր 'ի ճարտարութեան, սպան զնա դաւով, և ինքն Իկարեաւ որդւով իւրով փախստեայ անկաւ 'ի Կրետէ առ Մինովս արքայ: Անդ շինեաց զբաւիղն ականաւոր՝ բանդ անել: Եւ իբրև կամէր նա մեկնել 'ի կղզւոյն, արգել զնա Մինովս 'ի բաւղին, և Դեդաղոս հնարս խորհեցեալ, շինեաց թեւս իւր և որդւոյն մածուցիկս մոմով, և թռուցեալ նոքօք դիմէր յԻտալիա: Բայց Իկարեայ ոչ 'ի միջասահմանին կալով բարձրութեան, այլ թեւակոխեալ 'ի կամարն հրեղէն, այրեցան թեւք նորա, և անկաւ 'ի ծովն՝ որ յանուն նորա կոչի Իկարեան: Իսկ Դեդաղոս եհաս ողջամբ 'ի Կաղաբրիա, և յետ ժամանակաց դարձ արարեալ 'ի կողմանս Եգիպտոսի, պատանաւ անդ: Ի նմին բաւղի սպան Թեսէոս ըզմարդացուլն Մինոտաւրոս:

ԴԼՈՒԽ ԺԳ

Կաստոր և Պողիդևկէս, Ցատումն, Ոսկի Գեղմն, Մեդիա, Որփէոս, Կադմոս, Եւրոպա, Ամֆիոն.

Հ. Ո՞յք էին Կաստոր և Պողիդևկէս.

Պ. Դիոսի փոխեալ զԱստղիկ ՚ի կերպարանս արծուոյ, և ինքն զկերպարանս կարապոյ առեալ իբրու հալածական յարծուոյն փախեաւ առ Ղեդայ դուստր Տինդարոսի արքային սպարտացւոց. Սորա յղացեալ ձուս կրկին, ՚ի միոջէն ծնաւ զՊողիդևկէս և զՀեղինէ, և ՚ի միւսմէն զԿաստոր և զԿլիտեմնեստրա. Եւ թէպէտ ամենեքին ևս Տինդարեանք կոչին, բայց դստերքն եւեթ համարին ծնեալք ՚ի Տինդարոսէ, իսկ ուստերքն ՚ի Դիոսէ, նոյն իրի և Դիոսկուրք կամ Դիոսկուրացիք կոչին. Սորա յարչաւանս ոսկի գեղմանն հանդիսացան քաջութեամբ, և ապա զինեցին պատերազմաւ ՚ի վերայ աթենացւոց՝ թափել զքոյր իւրեանց զՀեղինէ ՚ի ձեռաց Թեսէոսի. և գտեալ զնա յԱփիդնա քաղաք, առեալ տարան զնա ՚ի միասին ընդ Եթրայ մօր Թեսէոսի. Մենամարտեցան սոքա ընդ Լինկէոսի և Իդասայ որդւոց Ափարեայ առ ատամբ Տայգետայ

լերին, և սպանաւ Կաստոր 'ի Լինկէոսէ, Պողիդեւկէս՝ որ ոգւով չափ սիրէր զԿաստոր զեղբայր իւր, տեսանելով զնա մեռեալ և զինքն միայն անմահ, աղաչեաց զԴիոս՝ բաժանել զանմահութիւն իւր ընդ նմա. վասն որոյ ընդ մեռանել միոյն՝ միւսն վերակենդանանայր, մինչև երկոքին եւս փոխեցան յաստեղս, և կոչին Երկուորեակք անուանեալ ընդ կենդանակերպս 'ի զոդիակին. Յերկոցունց աստեղացն՝ որ են 'ի համաստեղութեան երկուորեկին՝ փոխանակաւ զհետ միմեանց երևելոյ և ծածկելոյ, պատճառս առին առասպելք փոխադրութեան կենաց երկոցունց եղբարցն զհետ միմեանց.

Հ. Զինչ պարծանք քաջութեան եղեն Դիոսկուրացն.

Պ. Պողիդեւկէս աջողակ գտաւ յոյժ 'ի բռնամարտի, և նախատիպ եկաց ըմբշաց, իսկ Կաստոր գերահռչակ 'ի նուաճել զերիվարս. և երկաքանչիւր միաձայնամայն անուանի եղեն՝ բնաջինջ առնելով զչէնս ծովամարտիկս, վասն որոյ և 'ի նաւատեաց պաշտէին որպէս զդիս խնամակալք նաւարկութեան, որպէս և նաւն աղեքսանդրացի յիշեալ 'ի Գործս առաքելոց (1) կրէր զգրոշ նոցին.

Հ. Ո՞ էր Յասոն.

Պ. Որդի Եւսոնի արքային Թեսաղա-

1 Գործ. առաք. ԻԸ. 11:

ցուց, առաջնորդ երթելոցն 'ի Կողքիս յառումն Ոսկի գեղմանն։ Սորա գումարեալ ընդ իւր զորս երևելիս 'ի Յունաց, և 'ի նոսա մի, զոր յայն սակս իսկ կառուցեալ էր ըստ օրինակին՝ զոր եցոյց նմա Աթենաս, 'ի փայտից Դոդոնեան անտառին՝ որ էր պատգամատեղի. և ապա նաև այն ընդ համաստեղս դասեցաւ, և էր անուն նորա Արգոյ՝ զոր պէսպէս ստուգաբանեն քննիչք, նմին իրի և որք 'ի նմայն էին՝ Արգոնաւորդք կոչեցան։ Տիփիւ էր ղեկավարին անուն, Լինկէոս՝ որ կորովատեսն էր՝ դէտ կայր ժայռից և խթից, և Որփէոս երգովքն և քնարաւ սփոփէր ընդմիջաս նաւարկութեանն։

Հ. Եւ զինչ զՈսկի գեղմանէն վիպեն առասպելք.

Պ. Փրիքսոս և քոյր նորա Հելլէ որդիք Աթամասայ արքային Թեբացւոց փախեան 'ի ձեռաց մօրուին իւրեանց Ինովայ հեծեալք 'ի խոյ ոսկեգեղմն. և իբրև անցանէին ընդ կիրճ սեաւ ծովուն, Հելլէ ծովահեղձ եղև, 'ի նմանէ ծովն այն կոչեցաւ Հելլեսպոնտոս. իսկ Փրիքսեայ հասեալ ողջանդ 'ի Կողքիս, նուիրեաց անդ Արէսի զգեղմն խոյոյն, և պահէր անդ զգուշութեամբ. քանզի ազդ եղև 'ի պատգամաց, զի որ զայրն յափշտակել զայն՝ սպանանելոց էր զԹագաւորն։ Զայլ ինչ բազմավտանգ քան զյափշտակութիւն գեղմանն այնորիկ, զի հարկ էր անցա-

նել նախ ընդ ցցապատնէշ, որում պահ ունէին ցուլք չորք հրաշունչք. ապա հարկ էր սերմանել զատամունս օձին զոր կադմեայ սպանեալ էր, և պատերազմել ընդ սպառազէնս որ յատամանց անտի բուսանելոց էին. և ապա հարկ էր մարտնչել ընդ վիշապին մեծի՝ որ գանձուն էր պահապան։ Բայց Մեդէա դուստր Այետայ արքային Կողքիսացւոց հարեալ ՚ի սէր Յասոնի, օգնեաց նմա ՚ի ստացուած գեղմանն ուսուցանելով նմա առնձել ըզցուլսն, և թմրեցուցանել զվիշապն աչագին. և ընդ նմա փախեաւ ՚ի Թեսաղիա։ Եւ յօշեալ զկրտսեր եղբայր իւր Աբսիրտ՝ ցանեաց զանդամս նորա զճանապարհայն, որպէս զի հայրն ՚ի հետամուտ լինել նոցա յամեսցէ յուղւոջ, ժողովելով զցրուեալ անդամս որդեկին. և ապարապ լիցի իւր փախչելոյ։ ԶՄեդեայ առասպելըն ևս վհուկ լեալ, և զԷսոնն զհայրն Յասոնի ՚ի մանկութիւն փոխեալ, և զյաւերժհարսունս դայեակս Դիոնիսեայ ըստ աղաչանաց նորա մանկացուցեալ, և զդըստերս Պեղեայ հօրեղբօր Յասոնի նոյին յուսով պատրեալ և հայրասպանս զնոսա արարեալ, տալով նոցա յօշատել զՊեղիաս, և եռացուցանել զանդամս նորա ՚ի հուր, առ ՚ի վրէժխնդրութիւն կոտորածի ընտանեացն Յասոնի, զորս Պեղիաս կոտորեալ էր ՚ի բացակայութեան նորա։ Բայց Մեդէա թողեալ ապա ՚ի Յասոնէ, առ

զայրացուցեալ սպան զԴղաւկս զերկրորդ կինն նորա և զորդիս իւր. և Յաստմն առ ցաւոցն՝ անձին արար ։

Հ. Ո՞վ էր Որփէոս .

Պ. Ճարտարագոյն 'ի նախնի երաժիշտս, որդի Ապողոնի և Կալլիոպեայ . որ երգովքն իւրովք և քնարաւ զգետս սրընթացս ստանակաւէր , զգազանս վայրենիս զզօնացուցանէր , և զմայրիս և զժայռս գնացուցանէր ։ Որ և զԱրգաւոան և զՊերսեփոնէ 'ի դժոխս զմայլեցուցեալ , հրաման 'ի նոցանէ ընկալաւ դարձուցանելոյ 'ի կեանս զկին իւր զԵւրիդիկէ ։ Բայց արգելեալ էր նմա՝ մի հայել 'ի կին իւր մինչև հասեալ յերկիր. և զի չկարաց ժոյժ ունել, կորոյս անդրէն զկին իւր 'ի դժոխս ։ Եղեն և այլ Որփէոսք, այլ ամենեցուն նոցա իրք ընծային երևելւոյս այսմիկ՝ որ և ընդ Արգոնաւորդս էր ուղևկից, և քնար նորա ընդ համաստեղս դասեցաւ ։

Հ. Ո՞վ էր Կադմոս .

Պ. Որդի Ագենորայ արքային փիւնիկեցւոց և Մելեայ յաւերժհարսին ։ Էր նորա քոյր մի Եւրոպա անուն՝ գեղեցիկ յոյժ , մինչև Դիոսի 'ի կերպարանս սպիտակ ցլու իջանել 'ի ծովեզրն՝ ուր Եւրոպա զբօսնոյր ընդ ընկերս իւր. այսինքն է , զի նաւուն Դիոսի նշանակ ցուլ էր ։ Իսկ Եւրոպայ հարեալ 'ի գեղ ցլուն, մատեաւ առ նա , և զգուեաց զնա , և հեծաւ 'ի վերայ նորա ։ Իսկ ցլուն տակաւ 'ի ծովանդր մեր-

ձեռաց, յարձակեցաւ ընդ այլս, և ած զնա
'ի Կրետէ, և անդ փոխեցաւ Դիոս 'ի կեր֊
պարանս իւր։ Իսկ Ագենոր հայր օրիորդին
յուսահատեալ յղեաց զԿադմոս որդի իւր
'ի խնդիր քեռն, զնալ ընդ ամենայն կող֊
մանս աշխարհի, և մի դառնալ մինչև
գտանել զնա։ Կադմոս յետ շրջելոյ 'ի խըն֊
դիր նորա ընդունայն, եհարց զդիս և ըն֊
կալաւ պատգամ՝ շինել քաղաք յոր վայր
մի յարջառաց առաջնորդեսցէ նմա, զոր և
շինեաց՝ և կոչեաց զայն Թեբէ, յանուն
Թեբայ քաղաքին եգիպտացւոց. և զվայ֊
րըն շուրջանակի Բէովտիա, 'ի յունական
անուանէ արջառոյն ունելով զստուգաբա֊
նութիւն։ Յաւելուն առասպելք, զի Կադ֊
մեայ յղելով զընկերս իւր յաղբիւրն Դիր֊
կեայ զջրոյ՝ եկուլ զնոսա վիշապ օձն դա֊
րանեալ մօտ աղբերն։ Իսկ նորա 'ի վերայ
հասեալ՝ սպան զվիշապն, և ըստ խրա֊
տուն Աթենասայ ցանեալ յերկիր զատա֊
մունս նորա՝ վերաբուսեալ եղեն արք սպա֊
ռազէնք. որոց մարտուցեալ ընդ միմեանս
սպանին զիրեարս, և մնացին 'ի նոցանէ
հինգ արք որք օգնական եղեն նմա 'ի շի֊
նուած քաղաքին Թեբայ։

Հ. Ո՞յք էին Ամփիոն և Զեթէս.

Պ. Որդիք Դիոսի ծնեալք յԱնտիո֊
պեայ՝ զուսանական գործեաց ճարտարա֊
պետք։ Ամփիոն ած իւր կնութեան զՆի֊
ոբէ զդուստր Տանտաղոսի. և զի էր ճար֊
տար յոյժ 'ի հարկանել զքնար, առասպե֊

*ւին 'ի ձայն քնարի նորա կանգնեալ պա-
րսպացն Թեբայ՝ինքնին զետեղեալ քարան-
ցըն 'ի վերայ միմեանց ։ Խմա զի նա ինքն
ճարտարխօսութեամբն իւրով յորդորեաց
զբիրտ և դչինական մարդիկն գալ 'ի քա-
ղաքականութիւն, և պարապել զվայր բնա-
կութեան իւրեանց ։ Նա հպարտացեալ նա-
րա 'ի ճարտարութիւն իւր, և ընդ Ապո-
ղոնի պայքարեալ 'ի կոխիւ՝ պատուհասեցաւ
յազգատոհմ իւր, և չոգաւ զիւրովին . և
տանջի 'ի դժոխս զրկեալ յաչացն և 'ի բնա-
րէն ։*

ԳԼՈՒԽ ԺԴ

*Իդիպոս, Սփինքս, Տրովադա և պատերազմ
Ճորա ,Ոդիսեւս, Իփիգինէ, Աքիլլես :*

Հ. Ո՞վ էր Իդիպոս.

*Պ. Որդի Լայոսի արքային Թեբայեցւոց ։
Լայոս գիտացեալ 'ի պատգամաց, զի որ-
դին որ ծնանելոցն էր նմա՝ հանդերձեալ
էր սպանանել զնա, հրամայեաց Յոկաս-
տայ տիկնոջ իւրում սպանանել զմանուկն
ընդ ծնանելն ։ Այլ գութ մօրն չկարա-
ցեալ տանել զայն, բայց առ 'ի կեցուցանել
զայրն՝ ետ միում 'ի զինուորաց զմանուկն՝
տանել արկանել զնա 'ի բացի ։ Իսկ զի-
նուորին զթացեալ 'ի մանուկն, որպէս զի
մի լիցի ճարակ գազանաց՝ կախեաց զնա*

յանտառի զատիցն, զի ինքնին մեռցի: Եւ մինչդեռ մանուկն կախեալ կայր և լայր, եկն 'ի տեղի անդր Փորբաս հովիւ Պոլիւբեայ արքային Կորնթացւոց. և գթացեալ 'ի տղայն՝ իջոյց զնա, և առեալ տարաւ զնա առ դշխոյն Մերոպէ: Որ քանզի անորդի էր, կալեալ ոգի նորա ընդ մանկանն, և ետ դարմանել զնա՝ մինչև ողջացան ուռոյցք ոտիցն՝ զորոց էր կախեալ, վասն որոյ և կոչեաց զնա Եդիպոս, որ նշանակէ յունարէն Ոտնուռոյց: Եւ զարգացեալ մանկանն՝ գիտաց զի ոչ էր որդի Պողիւբեայ, և 'ի խնդիր հօրն հարցեալ զԱպողոն, պատգամ ընկալաւ՝ զի 'ի Փովկիս էր հայր նորա: Եւ գնեալ անդր, հանդիպեցաւ Լայոսի յանձուկ ուղւոջ. և 'ի պահանջել սորա զանցս զառաջութիւնն, ձգեաց Եդիպոս զսուսեր, և ելից յանդէտս զգուշակութիւն պատգամախօսին: Այլ 'ի քաղաքական աղմկի ուրեք առեն սպանեալ նորա զհայրն:

Հ. Ո՞ էր Սփինքս.

Պ. Հրէշ իմն չորքոտանի առիւծակերպ թեւաւոր և միջատատուն՝ ծնեալ յԵզինայ և 'ի Տիփոնէ, զոր Հերա յարոյց ընդդէմ Թեբացւոց. քանզի զարանեալ նորա 'ի Փիկէոն լերին՝ յարձակէր 'ի վերայ անցաւորաց, և առակեալ նոցա առեղծուածս դժուարինս՝ զորս Մուսայք թելադրէին նմա, 'ի չկարել նոցա առեղծանել զայնս՝ կլանէր զնոսա: Արդ 'ի մեռանել Լայոսի

Կրէոն աներ նորա տեսուչ կացեալ աշխար-
հին՝ յայտ արար , զի որ զիմացրաւէր որ
առեղծանել զառեղծուած Սփինգայ և
ազատէր զաշխարհն յարհաւրաց, նա ժա-
ռանգէր զթագաւորութիւն ։ Եւ առեղ-
ծուածն այս ինչ էր ․ « Ո՞ր այն կենդանի
« իցէ , ընդ առաւօտս չորքոտանի , 'ի հա-
« սարակ աւուր երկոտանի , և ընդ երեկս
« եռոտանի » ։ Իդիպոսի յանձն առեալ
զխնդիրն , եւ այսպէս զլուծումն ․ զի կեն-
դանին այն մարդ էր՝ որ 'ի տիս տղայու-
թեան առ չկարելոյ յոտին կալ , յափս 'ի
թերս գնայ իբր քառոտանի ․ և 'ի զարգա-
նալն քայլէ երկոտանի ․ իսկ 'ի ծերութեան
առեալ իւր նեցուկ զգաւազան , գնայ ե-
ռոտանի ։ Ընդ որ զամօթի հարեալ Սփին-
գայ , զահավիժեալ ընդ ժայռս սատակե-
ցաւ ։ Իսկ Թեբացւոց ազատեալ յարհաւ-
րացն 'ի ձեռն Իդիպեայ՝ զոր համարէին
որդի Պողիբեայ , թագաւորեցուցին զնա,
տուեալ նմա կնութեան զՅոկաստա կին
Լայիոսի, որ էր նորին ինքեան Իդիպեայ
մայր ։ Եւ յետ ծնանելոյ նորա 'ի նմանէ
ուստերս երկու և դստերս, ախտ սրածու-
թեան ճարակեցաւ յաշխարհին , և պատ-
ճառ 'ի գիցն յայտ արար՝ զի ոչ դադարէր
ախտն մինչ չև արտորեալ սպանողին Լա-
յոսի ։ Եւ յետ բազում հետազօտութեանց
ծանեաւ Իդիպոս՝ զի ինքն լեալ էր սպանող
թագաւորին , հայրասպան և մծղնեայ , և
թողեալ զթագաւորութիւնն երկուց որդ-

ւոց իւրոց՝ Թագաւորել փոխանակաւ ամ բառ ամէ, մեկնեցաւ ինքն յԱթէնս ։

Հ. Պատմեա ինձ զսկիզբն տրովադացւոց.

Պ. Առաջին Թագաւոր նոցա եկաց Դարդանոս որդի Դիոսի և Էլեկտրայ ։ Սա յետ Թագաւորելոյ յԻտալիա, սպանեալ յանդէտս զՅասիոս զեղբայր իւր մեկնեցաւ գնաց՚ի Փռիւգիա, և ածեալ իւր կնութեան զդուստր Տեւկրեայ իշխանի աշխարհին, կառոյց անդ քաղաք հանդէպ Թրակեանն Վոսփորի, իբր 700 ամաւ նախ քան զշինուած քաղաքին հռոմայեցւոց ։ Զհետ Դարդանեայ յաջորդեաց Էրիքթոնիոս որդի նորա, և զհետ Էրիքթոնեայ որդի, նորա Տրովս՝ յորմէ քաղաքն այն կոչեցաւ Տրովա, և գաւառն շուրջանակի Տրովադա ։ Սորա եղեն որդիք երեք, Գանիմեդէս՝ զոր յափշտակեաց Դիոս, և արար իւր գնա մատռուակ ։ Ասարակոս հաւ Անքիսեայ, և Իղոս՝ որ կառոյց զդղեակն Իղիոն յամրութիւն Տրովայ, ուստի և քաղաքն կոչեցաւ Իղիոն ։

Հ. Ուստի՞ պատճառս էառ Տրովական պատերազմն ։

Պ. Յորժամ Ապողոն հալածեալ յերկնից՝ զհովուական յանձն էառ կենցաղ, և այս եղև որմնադիր՝ օգնել Լաւոմեդոնի որդւոյ Իղոսի ՚ի շինուած պարսպաց հայրենի գաւառակերտին, և Լաւոմեդոն չետ նմա զվարձսն, արձակեաց նա հրէշ ՚ի վերայ աշխարհին, որ զծով ՚ի բերանոյ

բղխեալ՝ ողողէ զաշխարհն. և առ 'ի դադարումն պատուհասին հրաման եղև 'ի դից' արկանել ամի ամի օրիորդ մի 'ի ճարակ հրէշին: Մի յօրիորդաց անտի մատուցելոց 'ի սպանդ եղև Եմինէ դուստր Լաւոմեդոնի. բայց Հերակղէս յարշաւանս յափշտակութեան ոսկի գեղմանն սպանեալ զհրէշն, ազատեաց զԵմինէ՝ զոր Լաւոմեդոնի խոստացեալ էր նմա ընդ այլ բազում պարգևս, բայց առա 'ի դրժել խոստմանն, Հերակղէս հար աւար զքաղաքն, սպան զնա ինքն, և զորդի նորա զՊրիամոս կալաւ գերի, զոր ապա գրաւաթափ արարին տրովացիք, և յաջորդեաց փոխանակ հօր իւրոյ: Նա ամրացոյց զքաղաքն պատնիշօք, և եղեն նմա որդիք բազումք զորոց ետես զվախճան ընդ կործանման բարգաւաճ տէրութեան իւրոյ: Իսկ Եմինէ տուաւ 'ի Հերակղեայ 'ի կնութիւն Տեղամոնի արքային Սաղամինայ՝ որ մի էր յԱրգոնաւորդաց. Պարիս որդի Պրիամու առ 'ի թափել զհօրաքոյր իւր՝ սպառազինեալ հրամանաւ հօր իւրոյ տարմիղ բազմախումբ նաւաց, եհաս 'ի Լակեդեմոն յարքունիս Մենեղաւեայ որդւոյ Ատրէոսի եղբօր Ագամեմնոնի. և յափշտակեալ զկին նորա զՀեղինէ, դուստր Արամազդայ և Լետոյ և քոյր Դիոսկուրացւոցն՝ երդուաւ չդարձուցանել զնա առ այր իւր՝ եթէ ոչ Եմինէ հօրաքոյր իւր հասուցի նմա: Սակայն իշխանք Եղլա-

գայ յամառեալ խնդրէին զՀեզինէ և ոչ կամէին տալ 'ի բաց զՆախոնէ . վասն որոյ ամենեքին նիզակակիցք եղեն, տալ պատերազմ ընդդէմ՝ տրովացւոց ։

Հ . Եւ ընդէ՞ր Հերա հակառակ էր տրովացւոց .

Պ . Քանզի 'ի հարսանիս Թետեայ ընդ Պեղէոսի հրաւիրեցան գիք առ հասարակ, բաց յԱրիսէ և 'ի Բեյլոնայ, իսկ սոցա գժգմնեալ, առ վրէժ քինու արկին 'ի խրնջոյս անդր խնձոր ոսկի, մակագրեալ 'ի վերայ նորա՝ Գեղեցկագունին ։ Եւ 'ի վիճել Հերայ, Աստղկան և Աթենասայ վասն մրցանակին, դատաւոր կացոյց նոցա Արամազդ զՊարիս որդի Պրիամու, և նա Աստղկան զխնձորն ոսկի ետ ։ Ընդ որ այնպէս ծանրացաւումն լեալ Հերայ, զի զամենայն ազգն տրովական ատեայր ոխութեամբ . մանաւանդ զի և Գանիմեդէս տրովացի զինեպաշտ լեալ Դիոսի փոխանակ Եբէի դստեր իւրոյ՝ պաշտել զից զատուածըմպելին, գրգռէր և ևս զնախանձ նորա ։

Հ . Ո՞ էր Ոդիսևս .

Պ . Որդի Լայերտայ արքային Իթակայ և Գուգրիայ կղզեաց յոնիական ծովուն ճարտարամիտ և խորագէտ, որ առ սէր կնոջ իւրոյ Պենելոպայ կամելով հրաժարել 'ի նիզակակցութենէ Յունաց 'ի տրովական մարտին պատճառէր զյիմարութիւն, փոխանակ արջառոց լծելով կեն-

գանձս անսպառականաւորս յարօր , և զա-ւաղ առ եզր ծովու արօրադիր առնելով , և զաղ անդ փոխանակ ցորենոյ սերմանե-լով։ Բայց Պաղամեդէս որդի Նաւպլեայ արքային Եւբիոյ կասկածեալ զՃնարիցն , զՏելեմաք զորդի նորա մանուկ ստնդեայ առեալ եդ յակօսն առաջի խոփին։ Իսկ Ոդիսևս առ 'ի չմեղանչելոյ մանկանն՝ շրջան արարեալ զնովաւ, մատնեաց զկեղ-ծիսն , և հարկ եղև նմա գումարել ընդ յունականն բանակին։

Հ. Պատմեա ինձ զԻփիգինեայ իրսն.

Պ. Ի գումարել նաւացն Յունաց յԱւ-լիս գաւառ Բէովտիոյ, ուր էր զօրաժողո-վոյ նոցա տեղի, Արտեմիս դադարեցոյց զհողմն կարևոր նոցա 'ի նաւարկութիւն , և ճարակեցոյց սրածութիւն 'ի զօրսն. քան-զի զայրացեալ էր ընդ Ագամեմնոնեայ ար-քային արգիացւոց զօրավարի նոցա , որդ-ւոյ Ատրէոսի վասն հարկանելոյ նորա յորսս զեղն սիրելի դիցուհւոյն։ Հարցան պատգամախօսք, և եղև պատգամ՝ զե-նուլ զԻփիգինէ դուստր Ագամեմնոնեայ 'ի քաւութիւն։ Հարկ եղև Ագամեմնոնեայ տալ զդուստր իւր առ 'ի չզրգռելոյ զամենայն բանակն ընդդէմ իւր. այլ իբրև մատու-ցին զաղջիկն 'ի բագին, զթացաւ 'ի նա Ար-տեմիս. և փոխանակեալ ընդ նորա զեղն , յափշտակեալ տարաւ զօրիորդն 'ի Տաւ-րիա՝ լինել անդ քրմուհի 'ի մեհենին իւ-րում։

Հ. Ո՞ էր Աքիլլէս։

Պ. Որդի դիցուհւոյն Թետեայ և Պե-
ղէոսի որդւոյ Էակեայ, որ ընդ ծնանելն
յանձնեցաւ Քիրոնի՝ որ էր հայր հանոյ նո-
րա Էնդէիսեայ. և սնոյց զնա Քիրոն ուղ-
ղովք առիւծուց, վասն որոյ Աքիլլէս ա-
նուանեցաւ՝ այսինքն է Անկերակուր, իբր
ոչ սովորական կերակրովք սնեալ։ Թետիս
մայր նորա մխրճեաց զնա 'ի ստիւգեան
լիճն՝ անխոցելի առնել զնա, այլ քանզի
զկրնկանէն ունէր զնա 'ի մխրճելն, զօրու-
թիւն ջրոյն ոչ ներգործեաց 'ի մասն յայն
մարմնոյն. ընդ որ և ընկալաւ խոց ապա
զմահ։ Ազդ եղև Թետեայ զօրաժողովն
Յունաց ընդդէմ Տրովադայ. և զի յայտ-
նեալ 'ի պատգամաց՝ ոչ էր մարթ նոցա
առնուլ զքաղաքն զայն առանց մտանելոյ
որդւոյն 'ի պատերազմի, հնարս պէսպէս
հնարեցաւ խափանելոյ զնա յարշաւանաց
անտի, և թագոյց իսկ զնա 'ի Սկիրոս յար-
քունիս Լիկոմեդեայ 'ի մէջ դստերաց նո-
րա 'ի ձև կանանց։ Բայց խորագիտու-
թեամբն Ոդիսեայ 'ի յայտ եկեալ հնա-
րիցն, իբրև ստիպեցաւ յղել զնա 'ի պա-
տերազմն՝ ետ կազմել Հեփեստեայ սպա-
ռազինութիւնս նմա ամրածածուկս անթա-
փանցս զինուց։ Բայց Աքիլլեայ 'ի պատե-
րազմի անդ գժտեցելոյ ընդ Ագամեմնոնի
վասն յափշտակելոյ նորա զդուստր քրմին,
'ի բաց եկաց. այլ իբրև լուաւ զմահ բարե-
կամին իւրոյ Պատրոկղի 'ի Հեկտորէ եղբօ-

րէ Պօրփոփ, զայրացեալ զարմաւ անդրէն, և սպան զՀեկտոր ։

Հ. Եւ որպէս և յումմէ՞ սպանաւ Աքիլլէս ․

Պ. Ի պաշարման քաղաքին տեսեալ Աքիլլեայ զդուստր Պրիամու զՊօղիքսենա 'ի վերայ պարսպացն՝ հարաւ 'ի սէր նորա, և խնդրեաց զնա իւր 'ի կնութիւն ․ խոստանալով հօր նորա ձեռն տալ յօգնականութիւն ։ Յանձն էառ զայն Պրիամոս․ այլ 'ի հաստատել զդաշինսն 'ի մեհենի տաճարեանն Ապողոնի, Պարիս որդի Պրիամու մթերեալ 'ի մնի ունելով զաղս ընդ Աքիլլեայ՝ վասն սպանանելոյ նորա զՀեկտոր զեղբայր իւր չարաչար մահուամբ ընդ քարշ ածելով զհետ կառացն, եհար զնա նետիւ՝ զոր Ապողոն ուղղեաց 'ի զարշապար նորա, և սպան զնա ։ Եւ եառն Յոյնք զզինականս նորա պատերազմ սաստիկ զօրն ողջոյն ․ և Թետեայ լուեալ ըզմահ որդւոյն՝ զիմեաց 'ի տեղի անդ հանդերձ Յաւերժհարսամբքն յողբս, և Ներեայք չորք զնովաւ պար առեալ կականաւորք ընդ ինն Մուսայս լային զնա զաւուրս եօթնեասան, և Յոյնք առ հասարակ ընդ նոսա ։ Եւ ապա այրեալ զդիակն նորա եդին զաճիւն նորա յանկեղէն սափորի ընդ աճիւն դիականն Պատրոկղի մտերիմ՝ նորին բարեկամի՝ զոր Հեկտորի սպանեալ էր․ և համարեցաւ Աքիլլէս ընդ Կիսաստուածս ։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ

Էաս, Առումն Տրովադայ, Մեմնոն, Իդոմենէ, Ագամեմնոն, Որեստէս, Արկածք Ոդիսեայ :

Հ. Ո՞վ էր Էաս.

Պ. Որդի Տեղամոնի արքայ Սաղամինայ, նշանաւոր քաջութեամբ յետ Աքիլլեայ. վասն որոյ և մրցեալ ընդ Ոդիսեայ՝ իւր անկ համարէր ժառանգել զզէնս քաջին դարբնեալս ՚ի Հեփեստեայ։ Այլ իբրև դատաւորք ետուն զիրաւունս Ոդիսեայ. խելայեղեալ դիմեաց ՚ի դաշտ, և կոտորեաց զանդեայս՝ ՚ի նոցանէ զվրէժ կարծելով առնուլ. և յուշաբերեալն՝ առ ամօթոյ չոքաւ զիւրովին. և զարիւնէ նորա առասպելեն փոխեալ ՚ի յակինթ ծաղիկ, զի յակինթ ՚ի յոյն բարբառ ստուգաբանի Էասայ ծաղիկ։ Եւ առասպելեն դարձեալ, թէ վահանն Աքիլլեայ անկեալ ՚ի ձեռաց Ոդիսեայ ՚ի ծով, և վարեալ իցէ յալեաց ՚ի տեղի անդր՝ ուր թաղեալն էր Էաս, յայտ իմն այսպէս արարեալ՝ զի նմա էր անկ.

Հ. Եւ ո՞րպէս առին Յոյնք զքաղաքն Տրովացւոց.

Պ. Պատճառանօք իբր թէ տաղտկա-

ցեալք 'ի բազմաժամանակեայ պաշարմանէն՝ կեղծաւորեցան դառնալ յետս. և կազմեալ երիվար մի մեծ փայտակերտ, և լցեալ զնա սպառազէն զօրօք, թողին զնա անդ, և ինքեանք մեկնեցան 'ի Տենեդոն կղզի: Տեսեալ տրովացւոց զհսկայաձև զերիվարն, երկեան տանել զայն 'ի ներքս. և Լայոկոն ամենայն զօրութեամբ իւրով ջանացաւ խափանել զնոսա: Բայց Սինոն խրատուք Ոդիսեայ անձնամատն լեալ տրովացւոց, փարատեցոյց զերկիւղ նորա ասելով թէ ոչ առ այլ ինչ թողեալ էր Յունաց զայն՝ բայց փոխարէն թշնամանացն զոր արարին Աթենասայ՝ յափշտակելով զՊալլադիոն զպատկեր նորա երկնընկեցիկ: Խաբեցան տրովացիք, և խրամատ մեծ գործեալ 'ի պարիսպն՝ մուծին ընդ այն զերիվարն 'ի քաղաք անդր: Եւ մինչ դեռ ընկղմեալ կային յարբեցութեան որպէս թէ զերծեալ 'ի ձեռաց թշնամեաց, եբաց Սինոն զկողս ձիոյն, և խուժեցին զօրքըն սպառազէնք 'ի դուրս. և 'ի հուր և 'ի սուր սպառեցին զքաղաքն: Եւ Պիւռոս որդի Աքիլլեայ, որոյ նախ քան զամենեսին մտեալ էր 'ի ձին փայտակերտ, կոտորածս մեծամեծս արար, և զնոյն ինքն զՊրիամոս սպան՝ խողխողելով անխնայ զծերունին զարքայն տրովացւոց: Եւ Պարիս հարեալ 'ի Փիլոկտետեայ միով 'ի նետից Հերակլեայ, ետ տանել զինքն յիդաս լեառն առ կին իւր Ենոնէ յաւերժահարսն՝ զոր

թողեալն էր . և ինքն յայնժամ 'ի նմանէ թողեալ, մեռանէր ։

Հ. Ո՞ էր Մեմնոն.

Պ. Որդի Արշալուսոյ և Տիթոնի եղբօր Պրիամու, որ բիւրուք եթովպացւովք չոգաւ յօգնութիւն Տրովադայ, և արար անդ արութիւնս բազումս, և սպան զԱնտիլոքոս որդի ծերունւոյն Նեստորի, և սպանաւ ինքն յԱքիլլեայ ։

Հ. Ո՞ էր Իդոմենէ .

Պ. Որդի Դևկալիոնի, առ որով դևկալիոնեան ջրհեղեղն . և էր նա մի 'ի զօրագլխաց յունական բանակին 'ի պատերազմին Տրովադայ ։ Սա 'ի դառնալն իւրում 'ի պատերազմէ անտի հանդիպեալ սաստիկ մրրկի, ուխտեաց զոհել դիցն որ նախ ընդ առաջ ելցէ նմա 'ի հասանել յերկիր իւր ։ Եւ ել նմա ընդ առաջ որդի նորա, բայց ժողովուրդն չեթող նմա կատարել զուխտն . և թողեալ նորա զԿրետէ՝ ուր թագաւորէրն, մեկնեցաւ գնաց ինքնահալած 'ի Կաղաբրիա, և անդ հիմնեցոյց թագաւորութիւն նոր ։

Հ. Որպիսի՞ անցք անցին ընդ Ագամեմնոն յետ տրովադական մարտին .

Պ. Մինչդեռ Ագամեմնոն 'ի պատերազմին էր, Կլիտեմնեստրա կին նորա հարու 'ի սէր Եգիստեայ որդւոյ Ատրէոսի թոռին Պեղոպեայ . և 'ի դառնալ նորա, խորհեցան դաւով սպանանել զնա ։ Ի միում աւուրց Կլիտեմնեստրա աղաչեաց զԱգա-

մեմփոն մերկանալ զհանդերձն փախուցանէր՝ զոր յետ առմանն Տրովադայ կրէր, և զզենուլ զգործեցեալն յիւրմէ 'ի տարակուսութեան նորա, և հաւանեցաւ Թագաւորն. այլ 'ի զգենուլն զայն՝ արգելեալ 'ի նմա բազուկք նորա, և դաւաճանայն յարուցեալ սպանին զնա ։ Կամէին և զձեռս նորա կորուսանել. բայց Որեստէս որդեակ նորա ապրեցաւ առ Ստրոփիոս արքայ 'ի Կորքիս՝ որ զքոյր Ագամեմնոնայ առեալ էր կնութեան ։ Եւ ապա դարձ արարեալ յԱրգոս 'ի վրէժխնդրութիւն մահու հօր իւրոյ, և գիտ անդ զքոյր իւր զԷլեկտրա տուեալ կնութեան սոսկականի ումեք 'ի սինլքոր խուժանէն, որպէս զի մի ժառանգս ծնցի թագաւորութեան ։ Բայց Էլեկտրա համբաւ սուտ հռչակեցոյց զմահուանէ Որեստեայ. և իբրև Եգիսթոս և Կլիտեմնեստրա չոգան 'ի մեհեան գոհանալ զգիս, Որեստէս եմուտ անդր զօրօք, և սպան իւրովի զմայրն հանդերձ հոմանեաւն ։ Եւ յետ սուղ ժամանակի սպան և զՊիւռոս զորդի Աքիլլեայ 'ի մեհենին Ապողոնի, և Թափեաց 'ի նմանէ զՀերմիոնէ զդուստր Մենեղաւեայ հօրեղբօր իւրոյ, որ նմա էր սահմանեալ կնութեան ։

Հ․ Զինչ անցք անցին ընդ Որեստէս յետ մայրասպանութեանն.

Պ․ Ընկեալ 'ի ճիւաղաց դժոխոց՝ որ հանապազ առաջի աչաց նորա նկարէին զարհաւիրս մայրասպանութեանն, եհարց

գդիս: Նորա եռանդն պատուիրեաց զնալ 'ի Տաւ-
րիս 'ի Սկիւթիա, և բարձեալ բերել անտի
զպատկեր 'ի Բռնաւորաստանն զդրաւակերպն Արտե-
մեայ յերկնից իջեալ. որպէս զի ազատու-
թիւն լիցի նմա 'ի տանջանացն: Նա էառ
ընդ իւր Պիլադէս զՍտրոփիադէս քեռորդի Ա-
գամեմնոնեայ հօր իւրոյ. ընդ որում սերտ սի-
րելութեամբ կցորդեալ յարքունիսն Ստրո-
փեայ հօր նորա՝ գործակցից իւր ունէր զնա
յամենայնի, և հասին 'ի Տաւրիս: Օրէնք
էին աշխարհին՝ յեկաց իջելոց 'ի ծովեզր
անդր զոհել զդին Արտեմեայ. անդ երկո-
քին բարեկամք վիճեալ ընդ միմեանս՝ փո-
խանակ իրերաց կամելով տալ զանձինս 'ի
մահ՝ վիճակաւ սահմանեցաւ մահ Որես-
տեայ: Եւ իբրև մատուցանէր զնա քրմու-
հին Իփիգենէ 'ի բագին անդր, ծանեաւ
զնա զի եղբայր իւր էր. և ազատեցին ըզ-
Թովաս Թագաւոր երկրին՝ որ և քրմա-
պետն էր Արտեմեայ, և փախեան երե-
քեան 'ի միասին՝ բարձեալ զպատկերն ընդ
իւրեանս: Եւ այս Որեստէս ազատեալ
'ի Ըլկանացն, և ածեալ իւր կնութեան զՀեր-
միոնէ, և հարսնացուցեալ Պիղադայ ըզ-
քոյր իւր, թագաւորեաց ոչ միայն յԱրգոս
և 'ի Միկէնս՝ այլ և զՍպարտա յաւել 'ի
սահմանս իւր:

Հ. Ո՞ էր Եգիսթոս.

Պ. Որդի Թիեստեայ և զաւակ նորա Գե-
ղոպեայ: Մայր նորա առ 'ի ծածկել ըզ-
չարիսն՝ ընկէց զտղայն յանտառս. և ու-

բանն 'ի Հռովմայեցւոց զօրաց զինու՝ անդրէն դար-
ձեալ աղխիւ զհետ այր եւ զօրքն առ. նա-
հանգին երկրին առ Թագաւորն Աշխարհին
եւ 'ի յաղթութիւն Հոռոմոց, ետուր, եւ նա ապ-
ստամբ. եւ զայլն եւ զնախարարս իւր
զԱրշակ. եւ զորդին նորա զԱրշամունէ.
Ահա այսպէս աւարտեալ եւ ծաղկեալ Արշակունեաց
զօրութ Արշակունեաց.

Ժ. Թագաւորութիւն Տրդատայ Մեծի.

Գ. Տրդատ առաջնոյ աւագանւոյ երկրին
'ի պատանեկութեան Հռովմայեցւոց, զօրացեալ եւս
յաւուրս թագաւորութեան Դիոկղետիանոսի, բա-
րով զօրացն հասեալ եւ Գիտնական թագաւո-
րեալ. Զասն առաջ երկրին նորա զգիտու
պատերազմաւ, այնպէս նորանորոք եւ առնէ ընդ-
դէմ արքունեաց բարեացն մարտնչելով. եւ
անցք նորա Տրդատական զօրացն Հայոց եւ
առնէ պատմութեան. Մեծացաւ նորա 'ի ձեռն
յերկիրն Լուսաւորչեանն Գրիգորիւ, բա-
զում ընծայիւք նորա կերպեալ զլուսաւոր՝
ոչ եւ կամեցեալ զաւանդ 'ի Հայրենիսն.
քանզի առաքելական զլուսոյս, զի որ ունէ
որ յայտնեալ զիւրաւանդ զՀայրենիսն։ Իսկ 'ի
Արիստակէս Գաղիանոս 'ի Կեսարացւոց Հայր-
ապետութ եւրոյ զինչ յընծայից նորա.
իսկ Տրդատայ, զոր յետ առնելոյն կենդա-
նոյն էր, արքայացեալ զնա, եւ խնդրեալ
զանձն նորա որ մխիթար էր 'ի նահատակն, զեր-
ծեալ 'ի ձեռաց նորա մարզպանութ. Պարսնեալ
եւ արքայական յաղթող ընդդէմ նորա մերձն.
փոխանակ զի ընկերք նորա առ քաղցի

յափշտակեցին զհօտ փայեթուսայ դստեր իւրոյ . և կորեան ամենեքեան 'ի մրրկէ անտի բաց յՈդիսեայ , որ բուռն հարեալ 'ի տախտակ մի՝ զերծաւ յՈգիգիա կղզի, ուր Կալիփսով յաւերժահարսն ընկալաւ զնա , և զեօթն ամ կալաւ զնա առ իւր։ Բայց նա ընտրելագոյն համարեցաւ զՊենելոպէ զկին իւր հաւատարիմ և զհայրենիսն՝ քան զդիցուհին և քան զխոստացեալ 'ի նմանէ զանմահութիւնն ։ Եւ հասեալ յետ բազում այլ ևս արկածից 'ի հայրենիս իւր , և սպանեալ զամենայն հրապուրիչս կնոջ իւրոյ , թագաւորէր խաղաղութեամբ 'ի կղզւոջ իւրում։ Այլ ապա սպանաւ 'ի միոջէ յորդւոց իւրոց յանծանօթս

ԳԼՈՒԽ ԺԶ

Ենէաս և յաջորդք նորա, Դիդէ, Սիբիլլայք.

Հ. Ո՞վ էր Ենէաս .

Պ. Տրովայ արքայի եղեն որդիք երեք , Իլոս , Գանիմեդէս և Ասարակոս ։ Ասարակեայ որդի Կապիս , և սորա Անքիսէս , որ ծնաւ յԱստղկանէ զԵնէաս, որպէս վիպեն առասպելք։ Յաւնուլ Տրովադայ փախուցեալ սորա ընդ հօր իւրում Անքիսեայ և ընդ Ասկանեայ որդւոյ իւրում 'ի նաւահանգիստ ուրեք փոխեցիւ ոչ ինչ կարի

հետ յԻդա լեռնէ՝ եմուտ 'ի նաւ զէմ ե-գեալ 'ի Թրակիա , անտի յՆշպիրոս , ան-տի 'ի Սիկիլիա՝ ուր մեռաւ հայր նորա Ան-քիսէս , և անտի յերկիրն Լատինոսի ։ Ուր իբրև այն ինչ մերձեալն էր , յարոյց ընդդէմ նորա Եոլոս ըստ թախանձա-նացն Հերայ մրրիկ սաստիկ , որ ցան և ցիր զնաւատորմ նորա արար ։ Բայց նաւն Ենէասայ վարեցաւ 'ի Կարքեդոն . և անդ հանգուցեալ առ ժամանակ մի , անց ան-դրէն 'ի Սիկիլիա կատարել զտարեդարձ մահու հօր իւրոյ . և 'ի Կումա հարցեալ զՍիբիլլայն , եհաս 'ի բերան Տիբերի , և միջամուխ եղև մինչև յաշխարհն Լատին-այ ։ Խորհէր նա հաստուած 'ի Թրակիա բնակել , և շինել անդ քաղաք . բայց դիք կոչեցին զնա յԻտալիա . սակայն բազում ինչ խափան եղեն նմա 'ի գնալն , մինչև եհաս անդր ։

Հ . Ո՞ էր Դիդէ և զի՞նչ անցք նորա .

Պ . Դիդէ էր դուստր Բեղոսի արքային Տիւրացւոց , կին Ակերբայ կամ Սիքէոսի քրմի ։ Սա 'ի ռանանալ Պիգմա-լիոնի եղբօր իւրոյ՝ սպանանելով զայր իւր զՍիքէոս՝ առ 'ի ժառանգել զգանձս նո-րա , երկուցեալ 'ի մոլեգնութենէ եղբօրն՝ ժողովեաց որչափ ինչ կարէր յընչից անձն իւրոյ , և մեկնեցաւ 'ի Կիպրոս . և անտի ան-ցեալ յԱփրիկէ՝ շինեաց անդ զԿարքեդոն քաղաք , և հզօրացեալ եկաց տիրուհի աշխարհին ։ Ի հնչել համբաւոյ նորա ընդ

ամենայն տեղիս, յղեաց առ նա Յորքաս Թագաւոր գետուղացւոց, և կամէր զնա կնութեան՝ պատնայեօք պատերազմի։ Իսկ նա, որ 'ի սէր առն իւրոյ Միրէոսի անցուցանէր զաւուրս իւր 'ի սուգ, և ուխտեալ էր չլինել առն այլում, ժամադիր եղև՝ տալ յետ երից ամսոց պատասխանի։ Եւ եա կանգնել փայտակոյտ մեծ, և նուիրեալ 'ի խարոյկ անդր նուէրս բազումս 'ի պատիւ առն իւրոյ, ել անդր սուսեր 'ի ձեռին, և չողաւ զիւրովին։ Աւանդեն 'ի գործոց քաջութեան տեսեալ սորա զանունն Դիդէ, որ Թարգմանի կին քաջ. զի առաջին անուն նորա էր Եղիսա։

Հ. Եւ որպէս յաջողեաց Ենէասայ բնակեցուցանել զզաղթական իւր յերկրին Լատինոսի.

Պ. Լատինոս ընկալաւ զնա սիրով, և զդուստր իւր զԼաւինիա խոստացաւ նմա կնութեան։ Բայց Տուրնոս արքայ Հռուտուղաց՝ ազգական և սիրելի Ամատայ տիկնոջ Լատինոսի՝ յուսալով առնուլ իւր 'ի կնութիւն զԼաւինիա, եղև ախոյեան Թշնամի Ենէասայ։ Այլ դիւցազինն տրովացւոց զըտեալ ուստեք ուստեք օգնականութիւն մանաւանդ 'ի մօրէ իւրմէ յԱստղկանէ՝ որ եղև զօրաւիգն նմա ընդդէմ Հերայ ոսոխի տրովացւոց, ել ընդդէմ նորա. և յաղթեալ նմա պատերազմաւ՝ էառ իւր կնութեան զԼաւինիա, և ժառանգեաց զթագաւորութիւն Լատինայ, և շինեաց զԼաւինիոն քաղաք

յանուն կնոջ իւրոյ։ Եւ ապանա Ենէաս 'ի պատերազմի ուրեք 'ի Տուսկաց. բայց այլք կորուսեալ զնա ասեն 'ի Նումիկիոն գետ, վասն որոյ համարեցաւ դասակարգեալ 'ի Դիոսէ ընդ դիս ըստ աղաչանաց Աստղկան։

Է. Եւ ո՞յք եղեն յաջորդք Ենէասայ.

Պ. Յետ մահուն նորա թագաւորեաց Յուլոս, որ և Ասկանիոս, որդի նորա՝ ծնեալ 'ի Կրէուսայ։ Սա ինքն կառոյց զքաղաքն Ալբա, որ թարգմանի սպիտակ, ըստ յառաջագոյն ազդեցութեան պատգամաց. զի 'ի զոհել երբեմն Ենէասայ դից զխոզ մատակ սպիտակաստաւե, զերծեալ զոհին 'ի բագնէն՝ դիմեաց 'ի բլուր մի, և ծնաւ անդ խոճկորս երեսուն. և յայտնեցաւ Ենէասայ պատգամաւ, զի յետ երեսուն ամի 'ի տեղւոջ անդ շինելոց էր քաղաք։

Յուլոս 'ի խնդիր եղև մօրուին իւրոյ Լաւինիայ, որ փախուցեալ էր յերեսաց նորա յանտառս, և դարձոյց զնա մանկամբն՝ զոր անդ ծնեալ էր, որ և կոչեցաւ Սիլուիոս՝ այսինքն է անտառային, և Պոստումոս՝ որ թարգմանի յետին, զի յետ մահուան հօր իւրոյ և յետին յորդիս նորա ծնաւ։ Եւ թէպէտ Յուլոսի գոյր որդի, բայց ժողովուրդն թագաւորեցոյց զՍիլուիոս, քանզի Ենէաս 'ի մօրէ նորա ժառանգեաց զթագաւորութիւն. իսկ որդւոյ Յուլոսի տուաւ քրմապետութիւն յազգէ յազգ. և

յազգէ նորա էր Յուլիոս Կեսար ։ Եւ ամենայն յաջորդք Յնէասայ մինչև ց'Կումիտոր հաւ Հռոմուլեայ եղեն չորեքտասան , որք թագաւորեցին յերկրին Լատինացի ։

Հ · Ո՛յք էին Սիբիլլայք ·

Պ · Կուսանք ոմանք մարգարէուհիք կարծեցեալք , որք էին ըստ Վ՛արրոնի և ըստ Լակտանտեայ տասն · պարսկայինն , լիբիականն , դելփեանն , Կումայն իտալացի , երեթրեանն , սամեցին , Կումայն եւոլացի , հելլեսպոնտականն՝ որ առ Տրովադաւ և Կրեսեաւ , փռիւգացին՝ որ յԱնկիւրիա բնակէր , և տիբուրականն ։ Գերահռչակեալն 'ի սոցունց էր կումականն , որ 'ի Կումա քաղաք Իտալիոյ բնակեալ · և ոմանք յարդեաց ատի գիտնոց համարին՝ զի չիցէ լեալ այլ որ Սիբիլլա բաց 'ի սմանէ , և զի իրք սորա և է վայրաց 'ի վայրս ուղևորութիւնք համարեալ իցեն և այլոց ։ Արդ սա 'ի նկուղ մի մեհենին Ապողոնի տայր պատգամս · և էին 'ի տեղւոջ անդ հարիւր դրունք , ընդ որս ձայնք ահագինք հնչեցեալ՝ ազդէին զգուշակութիւնս մարգարէուհւոյն ։ Սա ինքն էր և քրմուհի Եփկատեայ , տեսուչ 'ի նմանէ կացեալ անտառոյն դժոխոց · նմին իրի Վիրգիլիոս առ նա ածէ զԵնէաս 'ի սորէջան 'ի սանդարամետս ։ Որում և մեհեան կանգնեցին Հռոմայեցիք 'ի տեղւոջ ուր պատգամսն տայր , և պաշտէին զնա որպէս զմի 'ի դիցուհեաց ·

և զպատգամս նորա գրեալս հելլէն տառիւ, որպէս և այլ ամենայն պատգամք Սիբիլլայից էին գրեալ, բազում զգուշութեամբ պահէին 'ի ծածուկ, հաւաքեալ 'ի մի գիրս, և պահապանք հնգետասան սահմանեալ էին 'ի պահն ։ Եւ այնպէս հաւատարիմ էին նոցա պատգամքն, զի յամենայն դէպս կարեւորս դիմէին առ այնոսիկ և առ այլոց Սիբիլլայիցն պատգամս, որ բազմադիմիք էին և առ ամենայն ժամանակս և դէպս պատկանաւորք. և աւագանին տայր նոցա իմաստս ըստ կամի, և յեռայր 'ի նոսա ըստ պիտոյից իւրոց ժամանակին՝ որ ինչ հաճոյ թուէր նմա ։ Որպէս կուսակիցք Վեստայու յաւելին՝ թէ նուաճումն Պարթեաց պահեալ էր հռովմայեցւոց ումեք թագաւորի, որպէս զի թագաւոր զնա ժողովուրդն անուանեսցէ ։

Արդ գիրք պատգամացս այսոցիկ, յորոց և սուրբ հարք ածէին վկայութիւնս ինչ ընդդէմ հեթանոսաց իբր ընդունելիս նոցա, ոչ եւս են 'ի միջի . այլ որ այժմս կան, 'ի գնոստիկեանցն աղանդաւորաց ձախողակի կրօնաւորութենէ յերկրորդումն դարու քրիստոնէութեան յերիւրեալ են ըստ նմանութեան կորուսելոցն, և յաւելեալ 'ի նոսա կանխասացութիւնք զՔրիստոսէ. որ ամենայն հանգամանօք զխաբէութիւն յօրինողացն նշաւակեն ։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ

Դևկալիոն, Արձագանգ, Նարկիս, Ատալան-տա, Մելէագրոս, Միդաս, Արիստէոս, Կիրկէ, Էպիմենիդէս, Գորդեան հանգոյցն, Մաւսոլեան, Կղէոբիս և Բիտոն, Հիպնոս, Պանդորա, Ոսիրիս:

Հ. Ո՞վ էր Դևկալիոն.

Պ. Որդի Պրոմեթեայ և Պանդորայ, և կին նորա Պիւռա դուստր Եպիմեթեայ։ Զսա Դիոս վասն կրօնասիրութեանն պահեաց հանդերձ կնաւն իւրով 'ի կորուանելն ջրհեղեղաւ զազգ մարդկան, և ապրեցան նորա մակուկաւ 'ի վերայ Պառնասեայ լերին։ Իսկ 'ի դադարել ջրհեղեղին, հարցին զքուրմն Թեմեայ մօր Աստրէայ վասն բազմանալոյ անդրէն ազգի մարդկան. և նա ետ պատգամ, ընկենուլ 'ի թիկունս իւրեանց զոսկերս մայրենիս։ Խելամուտ եղև Դևկալիոն իմաստից բանին, զի ոսկերք մայրենիք էին քարինք երկրի, որ է մայր հասարակաց, և 'ի կատարել նոցա զպատուէր քրմին՝ քարինք 'ի նմանէ ընկեցեալք փոխեցան յարս, իսկ որ 'ի կնոջէն ընկեցեալք՝ փոխեցան 'ի կանայս։

Հ. Ո՞վ էր Արձագանգ, և արտաքնոցն զինչ կարծիք էին զնմանէ.

Պ. Էր նա յաւերժահարսն հանճարեղ յոյժ, որ հաճոյ եղև Հերայ. և զբաղեցուցանէր զնա 'ի մէջս՝ տալով պարապ Դիոսի զուարճանալոյ ընդ սիրուհիս իւր։ Բայց Հերայ զգացեալ զխաբէութիւնն, երարձ 'ի նմանէ զբարբառ. և դատապարտեաց զնա չկարել երբէք բարբառել՝ բայց զհետ այլոց ուրուք կրկնելով եթէ զյանգ խօսիցն։ Հարաւ նա 'ի սէր Նարկիսեայ, և շրջեալ ընդ ունայն զհետ նորա յանտառս՝ մնաւ առ մշտին, և ոսկերք նորա փոխեցան 'ի վէմս։

Հ. Ո՞ էր Նարկիս.

Պ. Որդի Կեփիսեայ գետոյ և յաւերժահարսին Լիրիոպեայ. եղև 'ի ծննդեան նորա պատգամ՝ երկայնակեաց գոլոյ նմա մինչև ցալևորեալ ծերութիւն՝ եթէ միայն անտես լիցի յաչաց մարդկան։ Տարփացան նմա յաւերժահարսունք առ հասարակ, և մանաւանդ Արձագանգ. այլ նա արհամարհեաց զնոսա, նմին իրի և պատուհասեալ զնա ասեն։ Զի 'ի դառնալ երբեմն յորսոց խոնջ և պապակեալ, մտանէր յաղբիւր, և տեսեալ 'ի նմա զպատկեր իւր՝ այնպէս հարաւ 'ի գեղ նորա, մինչև մեռանել 'ի կրիցն։ Գթացեալ 'ի նա դիք, փոխեցին զնա 'ի ծաղիկն անուանակիր նորա, որ և նուիրեցաւ Եւմենեայց։

Հ. Ո՞ էր Մեղէագրոս.

Պ. Որդի Ենէոսի արքային Կաղեդոնի։ Մինչ մայր նորա Ալթէա յերկունս էր,

Պարկայք եղին խանձող մի 'ի հուր, և
զուգաւէ ընդ խանձողին այնմիկ վճռե-
ցին զկենսն մանկանն՝ որ հանդերձեալ էր
ծնանել։ Բայց Ալթէա 'ի բաց էառ զխան-
ձողն 'ի հրոյն, և շիջուցեալ պահէր զնա
զգուշութեամբ։ Մեղէագրեայ 'ի ժամանա-
կին յայնմիկ զոհս գոհացողականս մատու-
ցանելով գից վասն առատութեան տար-
ւոյն, ոչ ինչ զոհեաց Արտեմեայ. և դի-
ցուհւոյն զայրացեալ, արձակեաց կինճ մի
վայրենի՝ ապականել զերկիրն շուրջ զԿա-
ղիդոնիաւ։ Թեսէոս, Յասոն, Կաստոր
և Պողիկեւտս և ամենայն քաջք Եղլադայ
գումարեցան 'ի վերայ գազանին, և Մե-
ղէագրոս առաջնորդ նոցա, որ և սպան
զգազանն։ Բայց քանզի Ատալանտայ տար-
փածուի նորա տուեալ էր գազանին զա-
ռաջին հարուածն, սմին պատճառանօք
Մեղէագրոս նմա պարգևեաց զկառափն
գազանին. և եղբարցն Ալթէայ 'ի նախանձ
մտեալ խորհեցան յափշտակել զայն յԱ-
տալանտայ, և աստի գրգռեցաւ մարտ. և
Մեղէագրեայ սպանեալ զնոսա, էած իւր
կնութեան զԱտալանտա։ Յայնժամ Ալ-
թէա վասն սիրոյ եղբարցն մոռացեալ զգութ
մայրենի, արկ զորհասական խանձողն 'ի
հուր. և զոյգ ընդ նմին մաշեալ իբրև 'ի
հրոյ աղէտ Մեղէագրեայ սպառեցաւ։ Բայց
Ալթէա տանջեալ 'ի խղճէ, չոգաւ զիւրո-
վին։

Հ. Պատմեա ինձ զանցս Միդասայ.

Գ. Միդաս էր արքայ Փռիւգացւոց. և յանցանել Դիոնիսի ընդ սահմանս նորա յորժամ արշաւէրն ՚ի Հնդիկս, գտեալ Միդասայ՝ զի Սիղենոս դաստիարակ նորա գինեմոլ էր, ըմպեցոյց զինի ՚ի միոջէ յաղբերաց. ուստի Սիղենեայ արբեալ գինեհարբեցաւ և հարկ եղև նմա կալ մնալ յարքունիս անդ։ Եւ ՚ի դառնալ Դիոնիսի յարշաւանացն անդրէն, այնքան գոհեաց զհիւրընկալութիւն Միդասայ, զի Դիոնիսոս խոստացաւ տալ նմա որ ինչ և խնդրեսցէ։ Իսկ Միդաս խնդրեաց զի յոր ինչ և մերձեսցի՝ ոսկի լինիցի. և կատարեցան իղձք նորա, այլ կերակուր իսկ ՚ի հպել ՚ի բերան նորա ոսկիացեալ լինէր, վասն որոյ տանջէր նա սովալլուկ։ Դիմեաց անդրէն առ Դիոնիսս, և նա պատուէր ետ նմա առ ՚ի դարման չարեացն՝ լուանալ ՚ի Պակտողոս գետ, որում հաղորդեալ զօրութեան նորա, մինչև ցայժմ ալիք գետոյն խառն ընդ աւազոյ բերեն ոսկի։

Պան ընդ Ապողոնի եկն երբեմն ՚ի պայքար նուագաց, և դատաւորք կացին Միդաս և Տմողոս արքայ Լիւդացւոց. Պան հնչեցոյց զսրինգ իւր, և Ապողոն զմայլեցոյց քնարաւն զամենայն լսելիս։ Տմողոս յաղթող դատեցաւ զԱպողոն, իսկ Միդասայ հաճոյ եւ թուեցան հովուական նուագքն։ Ընդ որ զայրացեալ Ապողոնի բուսոյց Միդասայ ականջս իշոյ։

Հ. Ո՞վ էր Արիստէոս.

Պ. Որդի Ապողոնի և Կիւրենեայ յաւերժահարսին արքայ արկադացւոց. որ եղև առաջին մեղուարոյծ, և ուսոյց 'ի կիր առնուլ զմեղր, մակարդել զկաթն, տնկել զձիթենիս, և այլ ինչ ինչ կարևոր առ 'ի կեանս մարդկան: Կորեան երբեմն յախտէ սպառք մեղուաց նորա. իսկ նա դիմեաց առ մայր իւր Կիւրենէ, և Կիւրենէ յղեաց զնա առ Պրոտէոս՝ հարցանել զնա վասն գիւտի վերածնութեան մեղուաց: Բայց խրատ ետ նմա հատանել 'ի վերայ ծերունւոյն մինչ դեռ 'ի քուն կայր, և կապել զնա զի մի խուսափեսցէ կամ կերպափոխեալ ծածկեսցի յաչաց: Եւ Արիստեայ աշարեալ ըստ բանի մօրն, ուսաւ 'ի Պրոտեայ զհնարս կենդանածնելոյ զմեղուս. որպէս քաջ նկարագրէ զայս Վիրգիլ 'ի մշակականին:

Հ. Ո՞վ էր Կիրկէ.

Պ. Դուստր արեգական և Պերսիդայ յաւերժահարսին. քոյր Այետայ արքային Կողքիսացւոց, վհուկ հռչակաւոր՝ որ արբուցմամբ դեղոց փոխէր զմարդիկ 'ի կերպարանս անասնոց: Սա ամուսնացեալ ընդ արքային սարմատացւոց, դեղամահ արար զնա. և 'ի բռնակալել իւրում, հալածեցաւ 'ի բնակչաց երկրին. և փախուտեայ անկեալ յԻտալիա, բնակեցաւ 'ի Լատեան լեառն յերկրին Վոլսկաց. ուր ընթանային առ նա բազումք 'ի հեռաւոր վայրաց վասն համբաւոյ կախարդութեան

նորա ։ Սա և զընկերս Ոդիսեայ դարձոյց ի կերպարանս անասնոց . բայց Ոդիսևս զերծաւ 'ի հնարից նորա 'ի ձեռն բանջարոյ իրիք զոր ետ նմա Գիոս , և կոչէր այն Մոլի . և սուսեր 'ի ձեռին սախելով ստիպանալեօք զԿիրկէ դարձուցանել անդրէն զընկերս իւր յառաջին կերպարանսն ։ Եւ ապա ամեալ իւր զնա 'ի կնութիւն , ծնաւ 'ի նմանէ զՏեղեգոնոս ։

Հ . Ո՞վ էր Եպիմենիդէս .

Պ . Իմաստասէր կրետացի , որ վասն մենակեաց առանձնութեանն և բազմապատիկ գրուածոցն ստացաւ անուն մեծ իբր պատգամախօս դից , մինչև Պղատոնի կոչել զնա այր դիցանման . և Առաքեալն 'ի նմանէ իսկ առէ զբանն . « Կրետացիք « հանապազասուտք , չարաճճիք , դատար- « կափորք » ։ Արդ զմանէ առասպելեն ննջեցեալ զամս յիսուն , և 'ի զարթնուլ նորա ամենայն ինչ կերպարանափոխ լեալ էր . և 'ի տանէ իսկ իւրմէ արտաքսէր , բայց եղբայր մի նորա կրտսեր՝ որ զառամեալ իսկ էր՝ ծանեաւ զնա ։ Եւ 'ի հնչել համբաւոյն , դիմէին առ նա ամենեքին՝ որպէս առ բարեկամ դից և պատգամախօս ։

Հ . Զի՞նչ էր Գորդեան հանգոյցն .

Պ . Գորդիոս էր հայր Միդասայ արքային փռիգացւոց . սորա առեղն կառացն այնպիսի դժուարակնճիռ հանգուցիւ էր զօդեալ ընդ ծոց կառացն . զի ոչ զսկիզբն

նորա և ոչ զծայր հնար էր ումեք գտանել, և նուիրեաց զայն Թագաւորն 'ի մեհեան Ապողոնի։ Իւ եղև պատգամ, զի որ զհանգոյցն զայն լուծանէր՝ նա հանգերձեալ էր նուաճել զԱսիա։ Վասն որոյ Աղեքսանդր մակեդոնացի եհատ զայն սուսերաւ փոխանակ լուծանելոյ։

Հ. Ընդէ՞ր շիրիմք մեծակառոյցք Մաւսոլէոնք կոչին.

Պ. Քանզի Մաւսոլ էր արքայ Կարիոյ. և Արտեմիսիա դշխոյ նորին ետ կառուցանել նմա շիրիմ այնպիսի՝ որ ընդ եօթն հրաշակերտս աշխարհի 'ի համարի եղև։ Զորեքհարիւր և մետասան ոտնաչափ էր շրջապատ նորա, և բարձրութիւն նորա հարիւր և քառասուն ոտնաչափ։ Զորեքին գերահռչակ ճարտարապետք Յունաց կանգնեցին զայն. բայց Արտեմիսիա և ոչ զայն չափ համարեալ, հրաւիրեաց զամենայն երևելի քերթողս և ճարտարախօսս առ 'ի պանծացուցանել զյիշատակ առն իւրոյ։ մրցանակս մեծամեծս առաջի եդեալ նոցա. և զաճիւն առնն իւրոյ խառնեալ 'ի բաժակի էարբ։

Հ. Ո՞յք էին Կղէոբիս և Բիտոն.

Պ. Որդիք քրմուհւոյ ուրումն արգիացւոյ, որք 'ի կառս մօր իւրեանց լծեցան առ 'ի չգոյէ ձիոց, և տարան զնա 'ի մեհեան։ Իսկ մայր նոցա խնդրեաց 'ի գից շնորհել նոցա փոխարէն մայրասէր մեծարանացն, որ ինչ 'ի վեր է քան զամենայն բարիս. և

դիր եսուն նոցա երազահաս մահ, իբր այն թէ երանութիւն մարդոյ հաստատեալ իցէ յաղատութեան ևեթ 'ի մշտաց կենցաղոյս ։

Հ. Ո՞ էր Հիպնոս.

Պ. Համարեալ աստուած քնոյ, որդի Երեբոսի և գիշերոյ, եղբայր մահուան և յուսոյ, բնակեալ 'ի Կիմմերեան լերինս. և նկարագրի պսակեալ կակաչիւք 'ի խաւարչտին այրի, ընկողմանեալ 'ի մահիճս յայնիսաղ փայտից, և շուրջ զնովաւ երազք թռուցեալք։ Մորփէոս էր նորա որդի, անուանեալ թագաւոր դից և մարդկան. և նկարի պատանեակ 'ի քուն, և փունջ մեկոնից 'ի ձեռին նորա։

Հ. Պատմեա ինձ զՊանդորայ առասպելն.

Պ. Պանդորա առաջին կին եկաց յաշխարհի, ստեղծեալ 'ի Հեփեստեայ հրամանաւ Դիոսի։ Եւ 'ի կալ նորա առաջի դից քող արկեալ զերեսօքն, իւրաքանչիւր որ 'ի նոցանէ մեծարեաց զնա պարգևօք, նմին իրի և Պանդորա անուանեցաւ, այսինքն է Ամենապարգև։ Աթենաս ետ նմա զիմաստութիւն, Ապողոն զերաժշտութիւն, Հերմէս զճարտարախօսութիւն, և այլք այլ պարգևս։ Եւ 'ի գողանալ Պրոմեթեայ ըղհուրն յերկնից առ 'ի կենդանագործել զիւրաստեղծ մարդիկն, բարկացեալ Դիոսի՝ յղեաց առ նա յերկնից զՊանդորա. ունելով 'ի ձեռին անօթ ամրափակ՝ յորում

էին ամենայն թշուառութիւնք ։ Պրոմե_թեայ զգացեալ զվտանգն , չէառ յանձն բանալ զանօթն ․ այլ Եպիմեթէոս եղբայր նորա բարեկից զանօթն զայն կարծեցեալ , եբաց զայն , և անդէն ցեղան յաշխարհ ազէտք և թշուառութիւնք ։ Եւ թէպէտ փութացաւ խնուլ զայն անդրէն , այլ յոյս միայն 'ի յատակ անօթոյն էր մնացեալ ։ Ի նախամայրն Եւայ ամենայն հանգամանօքն ակնարկեն առասպելքս այս ։

ՉՈՐՐՈՐԴ ԿԱՐԳ

ՑԱՂԱԳՍ ԼԱԽՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՑՈՌՈՒԹԵԱՆՑ ԴԱՍԱԿԱՐԳԵԼՈՑ ԸՆԴ ԴԻՍ

ԳԼՈՒԽ ԺԶ

Բախտ , Համբաւ , Աստրէա , Արպոկրատ , Վակոնա , Նիկիա , Դիք ուրուականք, Բելյոնա , Երոնիա , Աշերունեկեան դիք .

Հ. Ո՞ էր Բախտն .

Պ. Դուստր Ովկիանու, մի 'ի յաւերժահարսանց՝ որք ընդ Պերսեփոնեայ քաղէին ծաղկունս՝ յորժամ յափշտակեցաւ նա . և համարէր իշխեցող գիցն ամենեցուն ։ Մերթ նկարագրէր նա 'ի կերպարանս կընոջ՝ ամաղթեղջիւր 'ի ձեռին , և երկինք գլխով. և մերթ 'ի կերպարանս պառաւոյ, հուր յաջում ձեռին , և 'ի ձախումն ջուր . է զի կայր ոմն մանուկ՝ ունելով թեւս յուսս, և միով յոտիցն կացեալ ուղղորդ 'ի գընտի . և է զի դարձեալ՝ օրիորդ յեցեալ յանիւ ։ Հռոմայեցիք 'ի Յունաց առեալ զպաշտօն սորա, յայլեայլ դէմս պաշտէին

դնա . զի այլ էր առ նոսա Բախտ աջողակ և այլ ձախողակ , այլ արանց և այլ կանանց , այլովքն հանդերձ . և ամենեցուն սոցա այլևայլ մեհեանք էին ։ Յորոց առնական բախտին մեհեան այժմ փոխեալ յեկեղեցի սրբոյն Մարիամու եգիպտացւոյ 'ի Հռոմ , է 'ի ձեռս մերոյ ազգիս , պահելով զձև հնոյ ճարտարապետութեանն ։

Իսկ Հարկն համարէր մայր Բախտի , և նկարագրէր 'ի կերպարանս կնոջ , ունելով ձեռս պղնձիս , և բևեռս 'ի ձեռին երկայնս ։

Հ . Ո՞ համարէր Համբաւ .

Պ . Դուստր Տիտանայ և երկրի , պաշտեցեալ իբրև զմի 'ի դիցուհեաց . և նկարագրէր բազմաչեայ , և թևք նորա և փետուրքն առ հասարակ լի ակնջօք և լեզուօք ։

Հ . Ո՞ էր Աստրէա .

Պ . Աստուածուհի արդարութեան , որ յոսկեղինիկ դարուն բնակէր 'ի վերայ երկրի . այլ ապա յանիրաւութեանց մարդկան հալածեալ՝ ել յերկինս , և եկաց 'ի Զոդիակին 'ի կերպարանս Կուսի ընդ համաստեղս , թողեալ զվերջին հետս իւր 'ի չէնս ըստ Վիրգիլեայ ։ Նկարագրէր նա կոյս ահաւորահայեաց՝ կշիռ 'ի միում ձեռին , և 'ի միւսումն սուսեր ։

Հ . Ո՞ էր Նեմեսիս .

Պ . Նեմեսիս պաշտօնեայ էր Աստրէայ

աստուածուհւոյն արդարութեան 'ի պատուհասել զանիրաւս. և նկարագրէր նա թեւաւոր՝ 'ի նշանակ երագ հասանելոյ իւրոյ 'ի վերայ անիրաւութեանց։

Հ. Ո՞ էր Արպոկրատ.

Պ. Արպոկրատ եգիպտացւոց, զոր Յոյնք Սիգալիոն կոչէին, էր աստուած Լռութեան՝ որդի Ոսիրեայ. և նկարագրէր այր՝ զմատն 'ի վերայ շրթանց ունելով։ Անդրի նորա առ դրունս մեհենաց կանգնէր, իբր պատուիրելով մտանողաց պահել անդ լռութիւն, և կամ ըստ Պլուտարքեայ՝ մի ճառել զանհաս բնութենէ դից։

Հ. Ո՞ էր Վակոնա.

Պ. Աստուածուհի պղերգութեան, որում կրայս և խղնջունս մատուցանէին հեթանոսք 'ի զոհ։ Եւ հակառակ նորին Ագենորիա կամ Ստրենուա պաշտէր որպէս աստուածուհի ժրութեան։

Հ. Ո՞ էր Նիկէա.

Պ. Նիկէա ըստ Յունաց, և ըստ Լատինացւոց Վիկտորիա, էր աստուածուհի յաղթութեան. և նկարագրէր 'ի կերպարանս կնոջ ունելով արմաւենի 'ի միում ձեռին. և 'ի միւսումն պսակ։ Իսկ 'ի խելս նաւաց նկարագրեալ ցուցանէր զյաղթութիւն 'ի նաւամարտի։

Հ. Ո՞յք էին դիք Ուրուականք.

Պ. Ուրուականք, զորս Լատինք կոչէին Մանէս, էին ոգիք պահապանք մեռելոց, և ստուերաց նոցա՝ որ շուրջ զգերեզմա-

նօրն յածէին ըստ հաւատոց հեթանոսաց։ Վասն որոյ 'ի վերայ գերեզմանաց քանդակէին միշտ սկզբնատառք բառիցս Դից Ուրուականաց . և հեղուին նոցա յաճախ նուէրք զգերեզմանօք ։

Հ. Ո՞ էր Բելլոնա .

Պ. Աստուածուհի պատերազմի . քոյր Արիսի, որ պատրաստէր զկառս եղբօրն 'ի հեծանել նորա 'ի պատերազմ։ Նկարագրէր նա հերարձակ, և ջահ 'ի ձեռին ։ Քուրմք նորա Բելլոնականք անուանեալ ցոտէին զմարմինս իւրեանց՝ նուիրելով նմա զարիւնն հոսեալ 'ի վիրաց անտի ։

Հ. Ո էր Փերոնիա .

Պ. Աստուածուհի ազատութեան, զոր պաշտէին մանաւանդ ստրուկք ։ Հռոմայեցիք կառուցին նմա մեհեանս բազումս, և կանգնէին նմա անդրիս ամենայն ուրեք . և էր նշանակ նորա գլխարկ 'ի ձեռին ։

Հ. Ո՞յք էին Աւերունկեանքն անուանեալ դիք ·

Պ. Զսոսա հռոմայեցիք պաշտէին առ 'ի զերծանել 'ի չարեաց, զի զօրութիւն էր նոցա զչարիս ևեթ գործելոյ ։ Ընդ սոսա 'ի համարի էին Երկիւղ, Դալուկն, Տենդ, Մրրիկ, Զրպարտութիւն, Աղքատութիւն Նախանձ, այլովքն հանդերձ . որոց ամենեցուն էին մեհեանք ուրոյն կամ բագինք, առ հռոմայեցիս . հանդոյն սոցին և այլոց ցոփութեանց և առաքինութեանց էին դիք խնամակալք ուրոյն, և կամ կէսք յա-

ռաջնոց գիցյայլ և այլ դէմս ըստ այլ և այլ սոորոգելեաց պաշտեցեալք . որպէս Գիոս իբր խնամակալ դաշանց և հաւատարմութեան՝ փիդիոս անուանեալ, և Աստղիկ որպէս խնամակալ յուղարկաւորութեան մեռելոց Լիբիտինէ յորջորջեալ, և այլք ևս ըստ սոյին օրինակի ։

Նոյնպէս և դեք առ հասարակ պաշտէին 'ի հեթանոսաց որպէս մարք յաւերժհարսանց . և մինչ իսկ համապարփակ , զոր Յոյնք և Լատինք Պաւոս անուանեն, պաշտէր 'ի նոցանէ որպէս ծնող երկրի. և 'ի նմանէ համարէին ծնեալ զճակատագիր, որ նկարէր սափոր բախտից 'ի ձեռին, և զներբոս շահապետ դժոխոց և այր Գիշերոյ ։

ՑԱՆԿ

Աբաֆիրա	90	Ալկեստէ	77
Ագամեմնոն	104	Ալկէոս	72
Ագեղայոս, տես Պղուտոն		Ալկիդէս	72
Ագենոր	91	Ալկիոնէ	49
Ագենորիս	125	Ալկիոնք	49
Ագլաւրա	60	Ալկմենէ	72
Ադաաւ նուբիական Ապողոնի	29	Ալքաստութիւն	126
Ադմետ	24-77	Ամազոնք	85
Ադոնիս	40	Ամաղթեղջիւր	20
Աթենաս	57	Ամաղթէա	20
Աէրա	111	Ամասաս	140
Աէքսով	51	Ամփիոն	28-92
Ալթէա	115	Ամփիտրիոն	73
Ալփէոս	75	Ամփիտրիտէ	44
Ախերոն	52	Այիդէս, տես Պղուտոն	
Ախերուսիոն	55	Այեաս	90
Ակերբաս, տես Սիքէոս		Անահիտ, տես Արտեմիս	
Ակրիսիոս	69	Անդրոգէոս	81
Ակեղնաւոր	75	Անդրոմեդէ	70
Աղէքսանդր Մակե-դոնացի	120	Անդրոմեդաս	69
Աղայիս	40	Անտէոս	76
		Անտիլոքոս	104
		Անտիոպէ	85

Անքիսէս 108
Ապիս 30
Ապողոն 24
Ասարակոս 108
Ասկանիոս 108
Ասկղէպիոս 42
Աստղիկ 38
Աստրէա 124
Ատալանտա 116
Աթամաս 47
Ատլաս 77
Ատլաս լեռան 69
Ատրէոս 97
Ատրոպէ 51
Արաքնէ 58
Արամազդ, տես Դիոս
Արգոյ 89
Արգոնաւորդք 89
Արգոս 22
Արեթուսա 78
Արէս 56
Արիադնէ 35-82
Արիոպագոս 56
Արիստէոս 118
Արձագանգ 114
Արշալոյս 26
Արուսեակ 78
Արպոկրատ 125
Արտեմիս 30-99
Արտեմիսիա 120
Աւգիաս 75
Աւետուննկեան գիք 126
Աւանդեայ արձա-
նագիրն 'ի Դիգէ 109
Ափիստէոս 87
Ափրոդիտէ, տես
Աստղիկ
Աքելով 46
Աքիլլէս 100
Բաքոս 125
Բահաղ, տես
Դիոս
Բաքքոս, տես
Դիոնիս
Բելլոնա 126
Բելլոնականք 126
Բելփեգոր, տես
Ապողոն
Բեղոս 109
Բերենիկէ 39
Բէլ, տես Արէս
Բէլ, տես Դիոս
Բէլ, Թոռն
Դիոսի 54
Բէովտիա 92
Բիտոն 120
Բոյլք 32
Բորէաս 17
Բուսիրիս 75
Գալլիփոր 49
Գանիմեդէս 22-96
Գերիոն 75
Գիշեր 127
Գիշերավար 78
Գլաւկա 94
Գլաւկոս 58
Գնոստիկեանք 115
Գորգոնեայք 70
Գորդեան հան-

գոյյն 119
Գորգիոս 119
Դալուկն 126
Դանայեանք 54
Դանայէ 69
Դանայոս 54
Դարդանոս 58-96
Դափնէ 24
Դեդաղոս 86
Դեղոս 24
Դեղփիս 28
Դեմետրէ 18
Դեւկալիոն 115
Դեկք 64
Դէանիրա 79
Դէիդամիա 85
Դիրկէ 109
Դիկտինէ 30
Դիոմեդէս 75
Դիոնիսոս 32
Դիոս 19
Դիոսկուրք կամ Դիոսկուրացիք 87
Դիս, տես Պղուտոս
Դիրկէ 92
Դոդոնեան անտառն 89
Դորիս 45
Դրիադք 45
Եբէ 22
Եգեան ծով 83
Եգէոս 81
Եգիպտոս 54
Եգիս 20-57
Եգիսթոս 106
Եգղա 33-78
Եգիպոս 95
Եղեկտրա 96
Եղեսպոնտոս 47-89
Եղլէ 47-89
Եղեւսինեան տօնք 18
Եկատէ 30-112
Եղիսա, տես Դիդէ
Եղիսեան դաշտք 55
Եղջերուաքաղ, տես Քիմերա
Ենդիմիոն 100
Ենէաս 108
Ենէոս 115
Ենոնէ 105
Եպափոս 54
Եպիմեթէոս 114
Եպիմենիդէս 119
Եռամեծն 37
Եսիոնէ 97
Եսոն 90
Եսպերեան պարտէզք. տես Երե-կորնական
Եսպերիդեայք 78
Եսպերոս 78
Եստա երէցն 17
Եստա կրտսերն 17
Եստայ կուսանք 17
Եանա 53-59
Եաոլ 25
Եարա 81
Երանելեաց կղզիք 21
Երատոյ, տես

Մուսայք
Երերոս 51
Երեզ 52
Երեկորնական
պարտէզք 75
Երիմանթեան
կինճն 74
Երիքթէոս կամ
Երիքթոնիոս 60
Երկին, տես Ու-
րանոս
Երկիր, տես
Եստա
Երկիւղ 126
Երկուորեակք 88
Երկմայր 55
Երմինէ 103
Երոս 32-42
Եւմենեայք 51
Եւոհն 88
Եւողոս 66
Եւտերպէ, տես
Մուսայք
Եւրիալէ 70
Եւրիդիկէ 91
Եւրիսթէոս 77
Եւրոպա 91
Եւրոս 67
Եւփրոսինէ 40
Զեթէս, եղբայր
Ամփիոնի 28
Զեթէս, որդի
Երիքթոնեայ 67
Զեւս, տես Դիոս
Զեփիւռ 67
Զրուան, տես Կռո-
նոս
Զրպարտութիւն 126
Էակոս 51
Էաս, որդի Տեղա-
մոնի 102
Էոլ 25
Թալիա, տես
Մուսայք
Թամիրաս 28
Թաւմաս 25
Թամուզ, տես
Ադոնիս
Թերէ 92
Թեմիս 114
Թեսէոս 80-85
Թետիս, կին Ով-
կիանու 45
Թետիս, կին Պե-
ղեւսի 23-45
Թերափք 63
Թիեստ 106
Թզուկք 76
Թորէլ 59
Թոաս 106
Ժամք 38
Իդաս 87
Իդիպոս 93
Իդմոն 58
Իդոմենէ 104
Իկարոս 86
Իլիոն 57-96
Իլոս 57-96
Ինաքոս 22
Ինով 47

Իպերթուսա 78
Իպերմնեստրա 54
Իպպոդամէ 83
Իպպոկենտաւրոս 84
Իպպոկրենեան աղ-
բիւր 71
Իպպողիտա 75
Իպպողիտոս 83
Իսիոն 55
Իսիս 23
Իսմենէս 22
Իրիս 23
Իփիգենիէ 99
Իփիկղէս 73
Լայերտոս 98
Լակոյոն 103
Լապիթայք 85
Լատինոս 109
Լատոնա 24
Լաւինիա 110
Լաւինիոն 110
Լաւոմեդոն 25
Լաքեսիս 51
Լեթէ 52
Լեռնեան վիշապն 73
Լեւկադ 41
Լեւկոթոյէ, տես
Ինով
Լէոկոսիա 46
Լիբիտինէ 127
Լիկայոն 21
Լիկոմեդէս 100
Լինոս 27
Լիրիոպէ 115
Լիւսիա 46
Լուսաբեր 78
Լուսին, տես Փեբէ
Լուտոս 107
Խարիթայք 40
Ծիածան տես
Իրիս
Ծիր Կաթին 72
Կադմոս 32-91
Կալայիս 67
Կալիփսով 108
Կալլիոպէ, տես
Մուսայք
Կալիդոնեայ կինճն 75
Կակոս 76
Կաղիգոնէ 116
Կապիս 108
Կաստոր 87
Կատաղիք, տես
Եւմենեայք
Կեկրոպս 58
Կեղենէ 45
Կենտաւրոսք 84
Կերբերոս 52-85
Կեփէոս 70
Կեփիս 115
Կիկղոպայք 24-39
Կինիրա 40
Կիպարիս 29
Կիրկէ 118
Կիւբելէ 17
Կիւրենէ 118
Կլիտեմնեստրա 87
Կղէոպիս 120
Կղիով, տես Մու-
սայք

Կղոտով 51
Կոկիտոն 52
Կոդրոս 89
Կորոնէ 42
Կուիրեան, տես Արէս
Կումա 109-112
Կուպիդոն, տես Երոս
Կանոն 15
Կրետեայ Բաւիղն 86
Կրեուսա 111
Կրէոն 95
Համադրիադք 45
Համբարուք, տես Սիրենայք
Համբաւ 124
Հարկ 124
Հարպեայք 68-74
Հեկտոր 101
Հեղինէ 87
Հերա 22
Հերակղէս 72
Հերակղեայ Ար-ձանքն 75
Հերակղեայ Նա-հատակութիւնքն 74
Հերակղեայ Նետք 79
Հերմաթենաս 37
Հերմերակղէս 37
Հերմէս 36
Հեփեստոս 39
Հիդրա, տես Լեռնեան վիշապն
Հիմէն 40
Հիպնոս 121
Հոռոս 25
Հոմերոս 112
Հռադամանթոս 51
Ձիացուլ, տես Կենտաւրոսք
Ղայոս 93
Ղետով 87
Ղինկէոս 54-87-89
Ճակատագիր 127
Ճիպիլթերա 75
Մաղթեղջիւր, տես Ամաղթեղ-ջիւր
Մայա 36
Մանէս, տես Ուրուականք
Մարդացուլ, տես Մինոտաւրոս
Մարդաձկունք, տես Տրիտոնք
Մարս, տես Արէս
Մաւսող 120
Մաւսողէոն 120
Մաքաւոն 43-80
Մեգարա 25
Մեգերա 51
Մեդէա 81-90
Մեդուսա 70
Մելիա 94
Մելիկերտոս 47
Մելպոմենէ, տես Մուսայք
Մեղէագրոս 115
Մենալեան եղն 74

Մեմնոն 104
Մենեայ գաւառքըն 54
Մենեղաւոս 97
Մերկուրիոս, տես Հերմէս
Մերովպէ 94
Միդաս 117
Միկէնք 70
Միհր, տես Ապողոն
Միներուա, տես Աթենաս
Մինոս 48-81
Մինոտաւրոս 81
Միւսա 40
Մնասիդոս 35
Մնեմոսինէ 27
Մողոք, տես Ապողոն
Մոմոս 66
Մորփէոս 121
Մուսայք իննեքին 27
Մրրիկ 126
Յակինթոս 23
Յաւերժահարսունք 65
Յանոս 16
Յասոն 96
Յաւոմն 88
Յարդգող, տես Ծիր կաթին
Յարբաս 110
Յոլաս 74
Յոկաստա 93
Յով 22
Յովիս, տես Դիոս
Յուլիոս Կեսար 112
Յուլոս, տես Ասկանիոս
Յունոն, տես Հերա
Յուշկապարիկ, տես Կենտաւրոսք
Նախանձ 126
Նայադք 45
Նարկիս 115
Ներրովթ, տես Դիոս
Նեմեսիս 124
Նեպտուն, տես Պոսիդոն
Նեսոս 79
Նեստոր 104
Ներեայք 45
Ներէոս 45
Նեփել 85
Նեփելէ 47
Նիկիա 125
Նիմփայք, տես Յաւերժահարսունք
Նիովբէ 30-92
Նիսոս 48
Նոռ, տես Կիպարիս
Նոտոս 67
Նումիկիոն 111
Նումիտոր 112

Շնորհք, տես Խա-
րիթայք
Ոդիսեւս 98-107
Ոմփալէ 78
Ոպիս 44
Ոսիրիս, տես Ա-
պողոն
Ոսկեղէնին դար 16
Ոսկիամայր, Ոսկիա-
ծին, տես Ար-
տեմիս
Ոսկի գեղմն 89
Ովկիան 44
Ովրեստէս 105
Որէադք 45
Որիգիա 67
Որկոս, տես Պղու-
տոն
Որմիզդ, տես
Դիոս
Որփէոս 89-91
Ուրանիա, տես
Մուսայք
Ուրանոս 15
Ուրուականք 125
Պալէս 63
Պալլադիոն 57
Պալլաս, տես Ա-
թենաս
Պակտողոս 117
Պաղամեդէս 99
Պաղեմոն, տես
Մելիկերտոս
Պայք նոխազոտունք,
տես Սատիրայք
Պան 61
Պանական երկիւղ 61
Պանդորա 121
Պասիփայէ 82
Պատրոկղ 100
Պարթենոպէ 46
Պարիս 97
Պարկայք 51
Պառնաս 27
Պեգասոս 71
Պելլերոփոն 71
Պեղէոս 45
Պեղիաս 90
Պեղոփս 54-80
Պենելոպէ 98
Պենէոս 24
Պերիթոս 83-85
Պերախտերիս 59
Պերսեփոնէ 30-31
Պերսէոս 69
Պերախոա 118
Պիերիանք, տես
Մուսայք
Պիգմալիոն 109
Պիթէոս 80
Պիկոս 62
Պիախիգոն 44
Պիղադէս 106
Պիրով 25
Պիւթոն 24
Պիւռա 114
Պիւռոս, որդի
Աքիլլեայ 103
Պղուտոն 50
Պղուտոս 50

Պոդալիր 43
Պողիտեւկիս 87
Պողիմնիա, տես Մուսայք
Պողիւբիոս 94
Պողիփեմոս 107
Պողիքսենա 101
Պոմոնա 65
Պոստումոս, տես Սիլուիոս
Պրիամոս 103
Պրիապոս 65
Պրիսկա, տես Նստա երէցն
Պրոմեթէոս 21
Պրոտէոս 46
Ռէա, տես Կիւ-բելէ
Սալմոնէոս 53
Սատիրայք 55-62
Սատուրնոս, տես Կռոնոս
Սափփով 41
Սեմելէ 32
Սերապիս, տես Ապիս
Սթենեղոս 54
Սիբիլլայք 112
Սիգալիոն, տես Արպոկրատ
Սիլուիոս 111
Սիղեմոս 41
Սիղենայք 62
Սիղենոս 33
Սինոն 103
Սիսիփոս 53
Սիրենայք 45
Սիքէոս 109
Սկիլլա 48
Սկիւղէ 48
Սպանդարամետ, տես Դիոնիս
Սպանդարամետա-կան ածք 34
Սանեով 70
Ստիմփաղեան հաւք, տես Հարպեայք
Ստիւքս 52
Ստրենուա, տես Ագենորիա
Ստրոփիոս 105
Սփինգա կամ Սփինքս 94
Վակոնա 125
Վահագն 72
Վենուս, տես Աս-տղիկ
Վերտումնոս, տես Պրոտէոս
Վիկտորիա, տես Նիկէա
Վիշն համապար-փակ, տես Քաւոս
Վոսփորոս 23-96
Վուլկանոս, տես Հեփեստոս
Վրէն 61
Տանտալոս 53
Տարտարոս 53-55

Տաւրոս 82
Տելեմուք 99
Տեղամոն 97
Տեղեգոնաս 119
Տենդ 126
Տերփսիքոր, տես Մուսայք
Տերմինոս 64
Տեւկրոս 96
Տիանա, տես Արտեմիս
Տիթոն 26
Տինդարեանք 87
Տինդարոս 87
Տիսիփոն 51
Տիտան 15
Տիտանեանք 21-53
Տիտիոս 53
Տիւփէ 89
Տիփոն 94
Տմողոս 117
Տուրնոս 110
Տրիտոնք 44-45
Տրովա 96
Տրովադա 25-96
Տրովականն պատերազմն 96
Տրոյա 96
Փայետոն 26
Փայետուսա 108
Փաւոն 62
Փաւոնայք 62
Փեբէ կամ Լուսին 30
Փեբոս, տես Ապողոն
Փեգրա 83
Փերոնիա 126
Փիգիա 127
Փիլլիրա 72
Փիլոկտետես 79-103
Փինէոս 67
Փլորա 63
Փղեգեթոն 52
Փղեգիաս 55
Փղեգոն 25
Փոկաս 44
Փորբաս 94
Փորկոս 48-70
Փորոնէոս 50
Փոյբէ 41
Փրիքսոս 47-89
Քարիբդիս 49
Քարոն 32
Քաւոս 127
Քանարեան կղզիք տես Երանելեաց կղզիք
Քիմերա 71
Քիրոն 72
Քլորիս, տես Փլորա
Քրոմիս 33